

**Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
Ipeľská 1, 040 11 Košice**

**PROGRAMY A PROJEKTY
ÚRADOV VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
na rok 2023 a ďalšie roky**

**Odpočet plnenia úloh odborními Regionálneho úradu
verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach
za rok 2023**

Marec 2024

1 ODBOR HYGIENY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A ZDRAVIA

1.1 Plnenie akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky (NEHAP V.)

Cieľom úloh vyplývajúcich z *NEHAP V.* v pôsobnosti rezortu zdravotníctva je zlepšiť zdravotný stav obyvateľstva SR prostredníctvom zlepšenia stavu environmentálnych determinantov zdravia; redukovať ochorenia súvisiace s kvalitou vonkajšieho i vnútorného ovzdušia, s pitnou a rekreačnou vodou, s nadmerným environmentálnym hlukom, kontaminovanými územiaми, nebezpečnými chemickými látkami, UV žiarením a zmenou klímy.

Predmetný „Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR – *NEHAP V.*“ bol schválený v januári 2019. Jedným zo strategických cieľov, ktorý bol prijatý, je znížiť expozíciu a riziko závažných ochorení spôsobených mikroorganizmami rodu *Legionella*. Na naplnenie tohto cieľa bola definovaná úloha „Monitoring vzoriek životného prostredia (stery, voda, ovzdušie) so zameraním na stanovenie prítomnosti baktérií rodu *Legionella* predovšetkým v zariadeniach s pobytom osôb s oslabenou imunitou a zníženie rizika závažných ochorení spôsobených týmito mikroorganizmami“. 2. etapa tejto úlohy je zameraná na stanovenie prítomnosti baktérií rodu *Legionella* vo vybraných ubytovacích zariadeniach. Aktivity, ktoré zamestnanci tunajšieho úradu vykonávali v rámci tejto úlohy, sú popísané v bode 1.4. *Mapovanie prítomnosti baktérií rodu Legionella v ubytovacích zariadeniach.*

1.4 Mapovanie prítomnosti baktérií rodu Legionella v ubytovacích zariadeniach

Cieľom úlohy je zistiť výskyt baktérií rodu *Legionella* v ubytovacích zariadeniach v celej Slovenskej republike. Zameraním sa na uvedené zariadenia a včasnou intervenciou v prípade pozitívneho nálezu je možné znížiť riziko závažných ochorení spôsobených týmito mikroorganizmami. Zároveň, získanými údajmi a skúsenosťami je možné lepšie zacieliť nápravné opatrenia na odstránenie, resp. minimalizáciu výskytu uvedených baktérií.

V nadväznosti na list Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. ÚVZSR/OHŽP/10674/32877/2023, ktorý bol zaslaný dňa 12. 10. 2023, v súvislosti s 2. etapou úlohy vyplývajúcej z „Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov SR – *NEHAP V.*“, zameranej na stanovenie prítomnosti baktérií rodu *Legionella* vo vybraných ubytovacích zariadeniach a na základe dodatočného usmernenia Odboru HŽP ÚVZ SR, zamestnanci tunajšieho úradu v roku 2023 (v mesiaci november) vytipovali jedno ubytovacie zariadenie na území mesta Košice, konkrétne Eco Friendly Hotel Dália na Löfflerovej 1490/1 v Košiciach v mestskej časti Košice-Staré Mesto. Zamestnanci tunajšieho úradu tiež zosumarizovali vytipované ubytovacie zariadenia za celý Košický kraj (RÚVZ Michalovce, Trebišov, Rožňava, Spišská Nová Ves) a tie následne zaslali Krajskej odborníčke HH SR v odbore HŽPaZ. V úlohe sa bude v roku 2024 pokračovať, vzorky pitnej a teplej vody a stery na stanovenie ukazovateľa *Legionella* budú z ubytovacích zariadení odobraté v I. Q. roku 2024.

1.5 Mapovanie aktuálneho stavu výskytu pesticídnych látok a mikropolutantov v pitných vodách

Cielené bolo sledovanie výskytu pesticídnych látok a iných mikropolutantov v pitnej vode. Ako aj získanie údajov o výskyte nových látok v súvislosti so zavedením nových európskych požiadaviek na kvalitu pitnej vody.

V rámci úloh vyplývajúcich z projektu „*Mapovanie aktuálneho stavu výskytu pesticídnych látok a mikropolutantov v pitných vodách*“ je aj monitoring prítomnosti pesticídov v pitnej vode v zdrojoch spadajúcich pod veľké zásobované oblasti. Zozbierané informácie následne vytvoria prehľad prítomnosti pesticídov v pitnej vode na Slovensku. V súvislosti s úlohou vyšetrenia pesticídov a ich metabolitov v pitnej vode v súlade so Zoznamom pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov vo veľkých zásobovaných oblastiach a na základe usmernenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, zamestnanci tunajšieho úradu vytypovali na území okresov Košice a Košice-okolie 10 odberných miest, a to tak, aby boli skontrolované všetky vodárenské zdroje, ktoré zásobujú „*Košický skupinový vodovod*“. Odbery vzoriek pitnej vody na stanovenie pesticídnych látok boli zamestnancami tunajšieho úradu zrealizované v 47. kalendárnom týždni roku 2023, dňa 21. 11. 2023, a následne boli zaslané na vyšetrenie na Odbor objektivizácie faktorov životných podmienok Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

Vzorky pitnej vody boli odobraté z týchto odberných miest:

1. Košice-Sever, Ústredná čerpacia stanica, Vodárenská ulica,
2. Košice-Staré Mesto, Rooseveltova 8, Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
3. Košice-Západ, Ipeľská 1, Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
4. Košice-Krásna nad Hornádom, Školská jedáleň,
5. Turňa nad Bodvou, Obecný úrad,
6. Drienovec, Obecný úrad,
7. Moldava nad Bodvou, Poliklinika,
8. Medzev, Úpravňa vody Medzev,
9. Bukovec, Obecný úrad,
10. Družstevná pri Hornáde, Obecný úrad.

Vzorky pitnej vody boli vyšetrované Odborom objektivizácie faktorov životných podmienok Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky v dňoch 22. 11. – 27. 11. 2023. Vo vzorkách boli stanovené pesticídy a ich metabolity v súlade so Zoznamom pesticídnych látok pre monitorovanie pitnej vody a jej zdrojov. Ani v jednej z vyšetrovaných vzoriek nebolo zistené prekročenie najvyššej medznej hodnoty stanovenej pre pesticídy.

2 ODBOR PREVENTÍVNEHO PRACOVNÉHO LEKÁRSTVA A TOXIKOLÓGIE

2.1 Znižovanie miery zdravotných rizík zamestnancov z pracovného prostredia, pracovných podmienok a spôsobu práce

2.1.1 Znižovanie miery zdravotných rizík (rizikové práce)

V roku 2023 bolo tunajším úradom **vydaných 64 rozhodnutí** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie, z toho:

- a) **56** rozhodnutí na základe **prehodnotenia** zdravotných rizík s tým, že staré rozhodnutia na zaradenie prác do kategórie stratili účinnosť nadobudnutím právoplatnosti vydaných nových rozhodnutí.

- b) **8 nových** rozhodnutí na základe **návrhov** zamestnávateľa na zaradenie prác do kategórie, pričom podkladom bola objektivizácia faktorov práce a pracovného prostredia a posúdenie zdravotného rizika pri práci.

Zrušených bolo **63 rozhodnutí** na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie z dôvodu prehodnotenia zdravotných rizík, organizačných zmien a zániku pracovísk. Vydané bolo aj **1 rozhodnutie** na vyradenie prác z tretej kategórie.

Vykonaných bolo **159 kontrol** na rizikových pracoviskách.

Evidencia rizikových prác bola priebežne doplňovaná a aktualizovaná v programe ASTR_2011.

Na pracoviskách, kde zamestnanci vykonávajú práce zaradené do tretej kategórie a štvrtej kategórie, **neboli uložené pokuty**.

Údaje v tabuľke porovnávajú počty vydaných rozhodnutí a ŠZD za roky 2022 a 2023

	rok 2022	rok 2023	trend
Nové rozhodnutia RP	18	8	-10
Prehodnotenú rozhodnutia RP	52	56	+4
Vydané rozhodnutia spolu	70	64	-6
Zrušené rozhodnutia RP	66	63	-3
ŠZD – kontroly RP	171	159	-12

Prehľad počtu subjektov s RP a exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za roky 2022 a 2023

Okres	Za rok 2023			Za rok 2022		
	Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.		Počet subjektov	Počet zamestnancov v 3. kat. a 4. kat.	
		spolu	z toho žien		spolu	z toho žien
Košice I, II, III, IV a Košice-okolie	129	10 087	1 119	128	10 555	1 197

Prehľad počtu exponovaných zamestnancov rizikovým faktorom za obdobie rokov 2019 – 2023 (trendy)

Počet exponovaných rizikovým faktorom									
2023		2022		2021		2020		2019	
spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien	spolu	žien
10 087	1 119	10 555	1 197	11 338	1 683	11 097	1 118	12 523	1 233

Z prehľadu za posledných 5 rokov je zrejmé, že sa znižuje počet zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie. V roku 2023 klesol počet zamestnancov v porovnaní s rokom 2022 o 468, a to v dôsledku organizačných zmien a prehodnotenia expozície faktorom práce na existujúcich pracoviskách.

Odbor objektivizácie faktorov životných podmienok:

CHEMICKÝ FAKTOR:

Pevný aerosól

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	86	95	105
<i>stacionárny</i>	0	0	0
<i>spolu</i>	86	95	105

Rožňava – z firmy *Belmer* nám bolo dodaných 81 vzoriek na stanovenie koncentrácie pevného aerosólu. Z toho v 4 vzorkách bolo prekročenie limitných hodnôt menej ako 2-násobné a v 1 vzorke v inhalovateľnej frakcii bolo prekročenie viac ako 2-násobné.

Košice – pre firmu RMS Košice sme stanovili koncentráciu pevného aerosólu v 5 vzorkách (dvojstupňový odber), z toho v 2 vzorkách pre celkovú koncentráciu bolo prekročenie viac ako 2-násobné, v 1 vzorke bolo prekročenie menej ako 2-násobné, v 1 vzorke pre respirabilnú koncentráciu bolo prekročenie viac ako 2-násobné.

Chemické faktory v ovzduší

ODBER	POČET VZORIEK	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>osobný</i>	8	16	36
<i>stacionárny</i>	20	22	188
<i>Spolu</i>	28	38	224

*V prípade, že sa vo vzorke na stanovenie chemickej škodliviny stanovoval aj pevný aerosól, je tento započítaný ako ďalší ukazovateľ a analýza v tejto tabuľke.

Rožňava – z firmy *Belmer* bolo dodaných 6 vzoriek na stanovenie chrómu, koncentrácie boli v limite.

Košice – v kotolniach RÚVZ bolo odobratých 18 vzoriek na stanovenie CO, koncentrácie boli v limite.

Vranov nad Topľou – vo firme Agota Solar boli odobraté 2 vzorky na stanovenie prchavých organických látok, koncentrácie boli v limite.

Prešov – vo firme Prysmian Kablo boli odobraté 2 vzorky na stanovenie prchavých organických látok, koncentrácie boli v limite.

Biologické expozičné testy

CHEMICKÝ FAKTOR	POČET VZORIEK			POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
	dodaných	odobraných	analyzovaných		
<i>Kreatinín, kyselina mandľová a kyselina fenylglyoxylová</i>	3	-	3	9	22

<i>Kyselina δ-aminolevulová</i>	-	-	-	-	-
<i>Spolu</i>	3	-	3	9	22

2.1.2 Znižovanie zdravotných rizík z látok a zmesí klasifikovaných ako toxické

V roku 2023 boli vykonané 3 kontroly zamerané na dodržiavanie právnych predpisov na ochranu zdravia pri práci s látkami a zmesami klasifikovanými ako veľmi toxické a toxické (ďalej len VTLaZ a TLaZ).

V spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o., bol vykonaný ŠZD na základe návrhu na skladovanie a manipuláciu s VTLaZ na pracoviskách Kvantometrického laboratória, laboratória Studenej valcovne a laboratória Koksovne, ktoré patria pod útvár Generálneho manažéra pre skúšobné laboratória. VTLaZ a TLaZ sa budú používať pri laboratórnych činnostiach zameraných na analytické a mechanické skúšky.

ŠZD bol vykonaný aj v spoločnosti NEO SLOVAK, a. s., ktorá sa zaoberá tvrdým pochrómovaním valcov s použitím oxidu chrómového (akútna toxicita kategórie 2 a zároveň karcinogenita kategórie 1A a mutagenita zárodočných buniek kategórie 1B). Zamestnávateľ pravidelne monitoruje koncentráciu Cr^{VI} v pracovnom ovzduší. Z výsledkov poslednej objektivizácie, ktorá bola vykonaná v júni 2023 formou stacionárnych aj osobných odberov vyplynulo, že časovo-vážený priemer koncentrácie Cr^{VI} neprekročil TSH, resp. koncentrácia Cr^{VI} bola nižšia ako LoQ.

Predmetom výkonu ŠZD boli aj pracoviská spoločnosti CROWN Bevcan Slovakia, s. r. o., ktorá sa zaoberá výrobou hlbokoľahaných výliskov z hliníkového plechu (výroba plechoviek pre potravinársky priemysel). V rámci pracovného procesu sa používa biocídny prípravok – chemická zmes Nuosept 78, klasifikovaný v triede akútna toxicita kategórie 2.

Porušenie zák. č. 355/2007 Z. z. v súvislosti s používaním VTLaZ bolo zistené v 1 prípade, a to u spoločnosti, ktorá vykonala dezinfekciu s použitím ozónu (klasifikovaný v triede akútna toxicita kategórie 1 – smrteľný pri vdýchnutí) bez toho, aby predložila návrh na manipuláciu s veľmi toxickými látkami a zmesami na pracovisku vrátane ich použitia pri dezinfekcii a regulácii živočíšnych škodcov. Okrem toho bola dezinfekcia a dezinfekcia vykonaná osobami bez odbornej spôsobilosti. Správne konanie vo veci bolo začaté ešte v roku 2022, avšak sankcia za správne delikty podľa § 57 ods. 33 písm. c) a ods. 38 zák. č. 355/2007 Z. z. bola uložená v januári 2023.

Spolu boli vydané **4 súhlasné rozhodnutia na skladovanie a manipuláciu s veľmi toxickými látkami a zmesami** na pracovisku.

Z uvedeného počtu boli 2 rozhodnutia vydané pre Univerzitu P. J. Šafárika v Košiciach, konkrétne, pracoviská Ústavu epidemiológie a Ústavu lekárskej a klinickej biofyziky v novovytvorenom MEDIPARKU na Lekárskej fakulte UPJŠ v Košiciach. V oboch prípadoch bol súčasne so súhlasom na skladovanie a manipuláciu s VTLaZ vydaný súhlas na manipuláciu a používanie chemických karcinogénov a mutagénov a zároveň boli priestory uvedené do prevádzky.

Obdobne, spolu s uvedením priestorov do prevádzky, manipuláciou a skladovaním chemických karcinogénov a mutagénov a používaním biologických faktorov 3. skupiny bol vydaný súhlas na manipuláciu s VTLaZ pre Laboratórium BSL – 3 na Univerzite veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach.

V spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o., bolo rozhodnutím schválené používanie VTLaZ na pracoviskách útvaru GM pre skúšobné laboratória, a to Kvantometrické

laboratórium, laboratórium Koksovne a laboratórium Studenej valcovne. V tomto prípade bolo zároveň schválené používanie chemických karcinogénov a mutagénov.

V roku 2023 bolo rozhodnutím **zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre chemické faktory klasifikované v triede akútna toxicita 3. kategórie 219** zamestnancov, z toho **46** žien (v roku 2022 to bolo 228 zamestnancov, z toho 57 žien) a pre chemické faktory klasifikované v triede – akútna toxicita kategórie 1 a 2 **30** zamestnancov/mužov (v roku 2022 to bolo 28 zamestnancov).

Vydaných bolo **28 osvedčení o odbornej spôsobilosti** na prácu s VTLaZ a TLaZ, pričom komisia na preskúšanie odbornej spôsobilosti na prácu s VTLaZ a TLaZ v uplynulom roku zasadala 1x a preskúšala 6-tich záujemcov.

Okrem toho bolo Odborom epidemiológie vydaných 7 osvedčení na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie.

	Počet
Previerky	3
Osvedčenia o odbornej spôsobilosti pre prácu s VTLaZ a TLaZ	28

V priebehu II. polroka 2023 bolo v rámci ŠZD kontrolované dodržiavanie podmienok ustanovených v § 39 zák. č. 355/2007 Z. z. v súvislosti s používaním diizokyanátov u 2 subjektov.

V spoločnosti **AVE SK odpadové hospodárstvo, s. r. o.**, ktorá sa zaoberá výrobou gumeného granulátu z opotrebovaných pneumatík, sú izokyanáty súčasťou lepidiel používaných pri výrobe gumových lisovaných výrobkov. Pri ŠZD bol predložený záznam o absolvovaní odbornej prípravy zamestnancov, ktorá bola vykonaná bezpečnostným technikom.

Druhá kontrola bola vykonaná v spoločnosti **Minebea Access Solutions Slovakia, s. r. o.**, pôsobiacej v oblasti „Automotive“, v ktorej sa v procese lakovania používa tvrdidlo s obsahom diizokyanátov. Zamestnávateľ pri výkone ŠZD predložil doklady o odbornej príprave zamestnancov vykonávajúcich činnosti s touto zmesou, ako aj vedúceho zamestnanca, zodpovedného za ich odborné vykonávanie. Odborná príprava zameraná na bezpečné používanie diizokyanátov bola vykonaná verejným zdravotníkom.

2.1.3 Znižovanie zdravotných rizík z karcinogénnych a mutagénnych faktorov vrátane azbestu a z látok poškodzujúcich reprodukciu a narúšajúcich endokrinný systém

V roku 2023 boli tunajším úradom **vydané 4 rozhodnutia** na zaradenie prác pre karcinogénne a mutagénne faktory do kategórií zdravotných rizík (ďalej len KaMF), z toho 2 rozhodnutia na zaradenie prác do tretej kategórie (1 rozhodnutie pre Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice a 1 rozhodnutie pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o., Útvar generálneho manažéra – skúšobné laboratórium) a 2 rozhodnutia na zaradenie prác do tretej kategórie a štvrtej kategórie (1 pre spoločnosť U. S. Steel Košice, s. r. o., ďalej len USSK, a 1 pre spoločnosť B + N Slovakia Facility Services, s. r. o.).

Pre Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Košice bolo vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie v súvislosti s expozíciou zamestnancov cytostatikám na Oddelení klinickej onkológie, Oddelení rádio-onkológie a Oddelení riedenia cytostatík.

V spoločnosti USSK boli do tretej kategórie zaradené práce vykonávané zamestnancami skúšobného laboratória Útvary generálneho manažéra na DZ Koksovňa a do tretej a štvrtej kategórie práce vykonávané zamestnancami spoločnosti na jednotlivých prevádzkach DZ Koksovňa. V oboch prípadoch ide o expozíciu PAU a benzénu.

Pre spoločnosť B+N Slovakia Facility Services, spol. s r. o., bolo pre pracovisko DZ Koksovňa, DZ Vysoké pece a DZ energetika v spoločnosti USSK vydané rozhodnutie na zaradenie prác do tretej kategórie a do štvrtej kategórie na VKB3 pre profesie strojník obsluhy stropu a odsunu koksu a čistič koksovej z dôvodu expozície benzo(a)pyrénu.

V roku 2023 bolo pre KaMF do tretej kategórie práce zaradených **489** zamestnancov, z toho **224** žien a do štvrtej kategórie **94** zamestnancov, z toho 0 žien. Spolu to bolo **583** zamestnancov, z toho **224** žien (zdroj ASTR).

Najviac zamestnancov zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre KaMF je evidovaných na **DZ Koksovňa v USSK**, a to spolu **231** zamestnancov (z toho 178 pre PAU a 53 pre benzén).

V zdravotníckych zariadeniach je do tretej kategórie práce pre KaMF, konkrétne prácu s cytostatikami a formaldehydom zaradených spolu **280** zamestnancov, z toho **244** žien. Najviac exponovaných evidujeme vo **Východoslovenskom onkologickom ústave, a. s.** (spolu 143/122 žien), **UNLP Košice** (spolu 91/80 žien) a **Detskej fakultnej nemocnici Košice** (46/42 žien).

V roku 2023 bolo v rámci ŠZD vykonaných **13 kontrol** zameraných na ochranu zdravia zamestnancov exponovaných KaMF v organizáciách: UPJŠ Košice, TAURIS, a. s., NEO Slovak, a. s., Východoslovenský onkologický ústav, Detská fakultná nemocnica a **5 kontrol** v UNLP Košice. Pri týchto kontrolách neboli zistené porušenia zákona č. 355/2007 Z. z. a vykonávacích predpisov.

V rámci posudkovej činnosti boli vydané **4 rozhodnutia** na činnosti spojené s používaním, manipuláciou a skladovaním KaMF, a to pre Ústav epidemiológie Lekárskej fakulty UPJŠ, Katedru biofyziky Lekárskej fakulty UPJŠ, Laboratórium biologickej bezpečnosti 3. úrovne BSL – 3 Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach a pre spoločnosť MH Teplárenský holding, a. s.

Z celkového počtu vydaných **203 súhlasných rozhodnutí** na činnosti spojené s manipuláciou s materiálmi obsahujúcimi azbest (klasifikovaný v triede nebezpečnosti karcinogenita kategórie 1A a v triede nebezpečnosti látka s toxicitou pre špecifický cieľový orgán po opakovanej expozícii (STOT RE) kategórie 1) bolo **173 rozhodnutí na odstraňovanie azbestu v exteriéri a 30 rozhodnutí v interiéri**, čo je v porovnaní s rokom 2022 o 6 rozhodnutí viac.

Najčastejšie bol azbest odstraňovaný zo striech rodinných a meštianskych domov (108 rozhodnutí), hospodárskych budov, chát, garáží, prístreškov (108 rozhodnutí), podhládov v pivničných priestoroch bytových domov, kanalizačných rozvodov v jadrách bytových domov, káblových kanálov priemyselných podnikov, deliacich priečok nosných stĺpov a podláh, odvetrávacích potrubí budov, rozvodných skriň, ohrievačov vetra, nelegálnych skládok a pod.

Spolu bolo odstránených cca **335,565 t** materiálu s obsahom azbestu, čo je o **353,135 t menej ako v roku 2022 (688,700 t)**.

Vydané bolo aj **1 nesúhlasné rozhodnutie** na odstraňovanie azbestocementových stropných podhládov v pivničných priestoroch bytového domu z dôvodu, že subjekt, ktorý návrh predložil, nemal oprávnenie ÚVZ SR na odstraňovanie materiálov obsahujúcich azbest v interiéroch budov s použitím podtlakového systému.

V roku 2023 neboli vykonané kontroly zamerané na dodržiavanie ustanovení nariadenia vlády SR č. 253/2006 Z. z. o požiadavkách na ochranu zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou azbestu pri práci (ďalej len NV SR č. 253/2006 Z. z.).

V jednom prípade bolo začaté správne konanie a uložená pokuta za správny delikt na úseku verejného zdravotníctva podľa § 57 ods. 29 písm. g) zák. č. 355/2007 Z. z., ktorého sa dopustil subjekt, ktorý vykonával činnosť spojenú s manipuláciou s materiálom s obsahom azbestu bez oprávnenia vydaného Úradom verejného zdravotníctva SR, čím porušil povinnosť ustanovenú v § 41 ods. 1 zák. č. 355/2007 Z. z.

V roku 2023 tunajší úrad prešetril v súvislosti s odstraňovaním azbestu zo stavieb **2 podnety**. Predmetom prvého podnetu bolo možné ohrozenie zdravia z dôvodu neriešenia odstraňovania azbestového odpadu zo spoločného dvora v obci Zlatá Idka. Podnet bol uzavretý ako **neopodstatnený**. Druhý podnet sa týkal porušenia právnych predpisov pri odstraňovaní a likvidácii azbestu zo strechy rodinného domu jeho vlastníkom. Nakoľko sa týkal fyzickej osoby, bol **odstúpený** na vybavenie stavebnému úradu.

V roku 2023 bolo zaradených do tretej kategórie a štvrtej kategórie práce pre expozíciu látkam poškodzujúcim reprodukciu **321 zamestnancov**, z toho **178** žien (v tretej kategórii 296, z toho 178 žien a vo štvrtej kategórii 25 zamestnancov; zdroj ASTR) v **6 subjektoch** (Kerkotherm, a. s., UNLP Košice, Východoslovenský onkologický ústav, a. s., Detská fakultná nemocnica v Košiciach, USSK a B + N Slovakia Facility Services, s. r. o.). K najčastejšie sa vyskytujúcim reprodukčne toxickým látkam, súčasne klasifikovaných ako KaMF, používaných pri laboratórnych analýzach, patria dichróman draselný a fenolftaleín.

Odbor objektivizácie faktorov životných podmienok:

ODBER stacionárny/ osobný	POČET VZORIEK dodaných	POČET VZORIEK odobratých	POČET VZORIEK analyzovaných	POČET UKAZOVATEĽOV	POČET ANALÝZ
<i>Azbest</i>	-	9	-	-	-
<i>Cr⁶⁺</i>	6	26	32	32	48
<i>Nikel</i>	-	-	-	-	-
<i>Benzo(a)pyrén</i>	-	6	6	6	10
<i>Formaldehyd</i>	-	-	-	-	-
<i>Prach z tvrdého dreva</i>	10	-	10	10	12
<i>Spolu</i>	16	41	48	48	70

*V prípade, že sa vo vzorke na stanovenie karcinogénu stanovoval aj pevný aerosól, je tento započítaný ako ďalší ukazovateľ a analýza v tejto tabuľke.

Azbest – na stanovenie azbestu boli odobraté 2 vzorky pre firmu Astana, pre súkromnú osobu 3 vzorky v rodinnom dome v Betliari, pre firmu VOKUP klim 2 vzorky, pre firmu Azbestgroup 1 vzorka, pre Firmu Lemešani 1 vzorka.

Vzorky boli zaslané na analýzu do Bratislavy – firma ALS Slovakia alebo na RÚVZ Nitra.

Šesťmocný chróm bol stanovený v 6 dodaných vzorkách od firmy Belmer. Vo firme USS Košice – Pocinovňa bolo odobratých 23 vzoriek, vo firme Neo Slovak Košice – boli odobraté 3 vzorky. Vo všetkých vzorkách boli hodnoty v limite.

Benzo(a)pyrén bol stanovený v 6 vzorkách odobratých v USS Košice – Koksovňa. Koncentrácie vo všetkých vzorkách boli v limite.

Prach z tvrdého dreva – firma Belmer dodala na analýzu 10 vzoriek, v 3 vzorkách boli koncentrácie prekročené menej ako 2-násobne.

Genetická toxikológia

V roku 2023 boli monitorované nasledovné pracoviská s vyhláseným rizikom karcinogenity, respektíve prevádzky s mutagénnym rizikom v pracovnom prostredí

a chemické látky s možným mutagénnym vplyvom, k tomu sme vytvorili novú kontrolnú skupinu:

- CHEMOSVIT 23 vzoriek
- US Steel Košice, s.r.o. 69 vzoriek
- SWS Vojany 10 vzoriek
- Kontrola 16 vzoriek

Expedované vzorky **102 vzoriek**

Neexpedované vzorky a kontrolné vzorky 16 vzoriek

2.1.4 Znižovanie zdravotných rizík z biologických faktorov pri práci vrátane nových biologických faktorov, osobitne vírusu SARS CoV-2

V regióne mesta a okolia Košíc došlo po roku 2006, kedy bolo evidovaných v 3. kategórii práce pre biologický faktor **496** zamestnancov (z toho 351 žien), k postupnému zníženiu, a to až do roku 2020, kedy bolo evidovaných **99** zamestnancov (z toho 69 žien).

V roku 2021 došlo k výraznému nárastu počtu zamestnancov exponovaných biologickým faktorom vzhľadom na pandémiu ochorenia COVID-19, kedy bolo v 3. kategórii práce evidovaných spolu **908** zamestnancov (z toho 682 žien). Z toho pre SARS CoV-2 bolo evidovaných **813** zamestnancov (z toho 616 žien).

V roku 2022, vzhľadom na zlepšujúcu sa epidemiologickú situáciu a zrušenie reprofilizovaných pracovísk v zdravotníckych zariadeniach, sa počet zamestnancov evidovaných v 3. kategórii práce pre biologický faktor znížil na celkom **244** zamestnancov (z toho 193 žien). Z uvedeného počtu pre SARS CoV-2 bolo evidovaných **148** zamestnancov (z toho 127 žien), a to v 2 zdravotníckych zariadeniach (Univerzitná nemocnica L. Pasteura a Detská fakultná nemocnica Košice).

V roku 2023, počet zamestnancov evidovaných v 3. kategórii práce sa mierne zvýšil na **256** (z toho 202 žien). Z daného počtu pre SARS CoV-2 bolo evidovaných 160 zamestnancov (z toho 120 žien) s tým, že v UNLP Košice ich bolo na Klinike pneumológie a ftizeológie spolu 56 (z toho 45 žien), na Klinike infekčnej a cestovnej medicíny spolu 55 (z toho 45 žien) a na Oddelení upratovania 10 žien. V Detskej fakultnej nemocnici Košice to bolo 31 žien na Infekčnom oddelení. K zvýšeniu došlo aj z toho dôvodu, že na Univerzite veterinárskeho lekárstva, laboratórium BSL – 3 bolo zaradených do 3. kategórie práce pre biologický faktor (vrátane SARS CoV-2) 8 zamestnancov (z toho 4 ženy).

3 ODBOR HYGIENY VÝŽIVY, BEZPEČNOSTI POTRAVÍN A KOZMETICKÝCH VÝROBKOV

3.1 Monitoring príjmu kuchynskej soli

Sol' je jedným z hlavných rizikových faktorov vo výžive a jej nadmerný príjem je spojený s výskytom srdcovocievnych ochorení. V zmysle Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025 (prijatého vládou SR v r. 2017), bude sa pokračovať v monitoringu za účelom postupného zníženia príjmu soli na 5 g/deň u dospelaj populácie, so zameraním na hotové pokrmy, chlieb a pečivo v uzavretom systéme spoločného stravovania, napr. zariadenia sociálnych služieb a stravovacie zariadenia v nemocničných zariadeniach.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky:

V rámci plnenia úlohy boli odobraté na laboratórne vyšetrenie **2 vzorky hotových pokrmov (1 mäsový pokrm a 1 príloha k nemu)** zo zariadenia spoločného stravovania s uzatvoreným systémom stravovania určeného pre seniorov, v ktorých bol stanovený obsah NaCl.

Naviac v rámci výkonu úradnej kontroly potravín bolo odobratých **13 vzoriek hotových pokrmov** na stanovenie obsahu NaCl.

Všetky laboratórne vyšetrené vzorky hotových pokrmov **vyhoveli** požiadavkám Výnosu MZ SR, ktorým sa ustanovujú požiadavky na jedlú soľ v potravinách.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom objektivizácie faktorov životných podmienok:

Za rok 2023 bolo vyšetrených **17** vzoriek, odobraných Odborom hygieny výživy, v ktorých sa monitoroval obsah kuchynskej soli.

Z RÚVZ Košice bolo doručených a vyšetrených 8 vzoriek na soľ. Jej obsah nebol prekročený v žiadnej vzorke. Z RÚVZ Michalovce sme obdržali 5 vzoriek hotových pokrmov na obsah NaCl. Ani v jednej vzorke neboli prekročené odporúčané hodnoty. Z RÚVZ Trebišov boli doručené 3 vzorky hotových pokrmov na obsah NaCl. Ani jedna vzorka nemala nadlimitný obsah soli. Z RÚVZ Rožňava sme vyšetřili 1 vzorku hotového pokrmu na obsah NaCl bez nadlimitného výsledku.

3.3 Sledovanie výživového stavu klientov v zariadeniach sociálnych služieb

Úloha je zameraná na kontrolu dodržiavania zásad zdravej výživy v zariadeniach sociálnych služieb za účelom zabezpečenia ozdravenia výživy klientov zariadení, ako domovy sociálnej starostlivosti, vrátane domovov dôchodcov, domovov špeciálnej starostlivosti (charitné, hospice a pod.), ktoré nepatria medzi zdravotnícke zariadenia.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky:

Podľa usmernenia ÚVZ SR v Bratislave zo dňa 09. 11. 2022 je plnenie predmetnej úlohy stanovené na roky 2023 – 2024.

V roku 2023 bolo tunajším úradom skontrolovaných 5 zariadení sociálnych služieb s poskytovaním celodennej stravy dospelým fyzickým osobám (klientom/seniorom), v ktorých bola vykonaná kontrola plnenia povinnosti zabezpečovať výživovú hodnotu celodennej stravy vrátane nápojov, podľa súčasne platných odporúčaných výživových dávok (ďalej len OVD), pre obyvateľov SR vzhľadom na pohlavie a vek prevažnej väčšiny klientov (nepracujúci), a kontrola výživovej hodnoty podávanej celodennej stravy.

Pri kontrolách bolo zistené, že prevádzkovatelia vybraných zariadení spoločného stravovania si vo všetkých 5-tich zariadeniach sociálnych služieb zabezpečujú plnenie povinnosti v zmysle § 26 ods. 4 písm. i) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, prostredníctvom informačných systémov: programu CYGNUS a v jednom prípade prostredníctvom programu DODS – stravovací modul.

Zo sledovaných vybraných zariadení boli odobraté vzorky podávanej celodennej stravy, a to celkovo 5 vzoriek kompletného celodenného menu na chemickú laboratórnu analýzu za účelom zistenia percentuálneho plnenia energetickej a biologickej hodnoty. Pri posudzovaní laboratórnych analýz bola pri prepočtoch na hmotnosť odobratej celodennej stravy braná do úvahy možná odchýlka +/- 10 % pre OVD a neistota laboratórnych meraní, pričom namerané hodnoty boli v porovnaní so súčasne platnými OVD pre obyvateľov SR prekročené v 2 zariadeniach sociálnych služieb.

V jednom vybranom kontrolovanom zariadení bola vykonaná kontrola z hľadiska plnenia priemerných hodnôt obsahu energie, bielkovín, tukov a sacharidov (ďalej len E, B, T a S) za časové obdobie 7 dní prostredníctvom nutričného programu Alimenta verzia 4.3E, pričom získané hodnoty boli následne porovnávané s platnými OVD pre obyvateľov v SR. Pri porovnávaní priemerných hodnôt obsahu E, B, T a S za 7 dní s hodnotami OVD pre obyvateľov SR pre vybranú skupinu klientov bolo zistené, že priemerné hodnoty z programu Alimenta boli vyššie ako hodnoty OVD pre obyvateľov v SR, pričom priemerné hodnoty vypočítané programom v sledovanom zariadení za obdobie 7 dní boli v súlade s plnením OVD pre obyvateľov v SR. Pri porovnávaní výsledných hodnôt za jeden deň získaných programom Alimenta a hodnôt získaných laboratórnou analýzou bol zistený vysoký rozdiel. Pitný režim pre klientov zariadenia bol za obdobie 7 dní dodržaný.

Zároveň v tom istom zariadení bola vykonaná kontrola zostavy jedál v jedálnych lístkoch za obdobie jedného mesiaca taktiež prostredníctvom nutričného programu Alimenta, a to na zistenie plnenia priemerných hodnôt obsahu energetickej a biologickej hodnoty a dodržiavanie pitného režimu. Vypočítané sledované priemerné hodnoty E, B, T a S z mesačného jedálneho lístka boli v porovnaní s platnými OVD pre obyvateľov v SR prekročené o cca 35 %, avšak priemerné hodnoty vypočítané programom v sledovanom zariadení za obdobie 1 mesiac boli v súlade s platnými OVD pre obyvateľov v SR. Pitný režim pre klientov zariadenia za obdobie jedného mesiaca bol taktiež dodržaný.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom objektivizácie faktorov životných podmienok:

V rámci tejto úlohy, v ktorej sa kontroluje dodržiavanie zásad zdravej výživy v zariadeniach sociálnych služieb, sme obdržali a zanalyzovali **20** vzoriek celodenných stráv z 20 domovov sociálnych služieb v rámci celého Košického kraja (Košice – 5 vzoriek, Michalovce – 5 vzoriek, Trebišov – 5 vzoriek, Rožňava – 5 vzoriek). V každej vzorke boli vyšetrené nasledovné ukazovatele: tuky, bielkoviny, sacharidy, obsah chloridu sodného a vypočítala sa výsledná energetická hodnota stravy.

3.4 Monitoring prítomnosti alergénov v hotových pokrmoch pripravovaných v zariadeniach spoločného stravovania a v potravinách určených pre dojčatá a malé deti

Cieľom úlohy je kontrola správnosti označenia potravín s ohľadom na výskyt alergénov pochádzajúcich zo zložiek potravín alebo z procesu výroby a krížovej kontaminácie.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky:

V rámci plnenia úlohy a v zmysle e-mailových usmernení ÚVZ SR v Bratislave k počtu vzoriek a ich analýze bola odobratá na laboratórne vyšetrenie **1 vzorka hotového pokrmu**, v ktorom bola zisťovaná prítomnosť alergénu - arašidy, ktorý nebol uvedený v jedálnom lístku ako súčasť hotového pokrmu. Laboratórne vyšetrená vzorka odobratého hotového pokrmu **vyhovela**, nakoľko v nej nebola zistená prítomnosť alergénu, ktorý nebol označený v jedálnom lístku.

4 ODBOR HYGIENY DETÍ A MLÁDEŽE

4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 – 2025 (NAPPO)

Cieľom aktivít je komplexným výkonom štátneho zdravotného dozoru, realizáciou výchovných aktivít v oblasti edukácie matiek, cestou materských centier, zariadení pre deti a mládež, prispieť k zníženiu výskytu detskej obezity.

Realizácia:

a) Podpora zdravého štartu do života

Výchovné aktivity v oblasti prevencie obezity vykonávali pracovníci Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu.

b) Podpora zdravšieho prostredia v školách

Počas výkonu ŠZD v zariadeniach spoločného stravovania pre deti a mládež bolo vykonaných 311 kontrol na posudzovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy, pestrosti stravy, dodržiavanie zásad pri zostavovaní jedálnych lístkov s ohľadom na OVD a na dodržiavanie pitného režimu pre deti v predškolských zariadeniach.

c) Poskytovať nutričné vzdelávanie odborným zamestnancom školského stravovania v rámci projektov profesijných združení

Magistrát mesta Košice (Oddelenie školstva) organizoval školiace akcie a v súčinnosti so zamestnancom Odboru HDM boli v roku 2023 realizované 2 odborné semináre pre kuchárky školských jedální a prevádzkových zamestnancov školských jedální, zamerané na hygienu výživy a bezpečnosť potravín. Regionálny úrad školskej správy realizoval v sledovanom období 1 odborný seminár pre vedúce školských jedální, na ktorom sa aktívne (prednáškou) zúčastnil aj zamestnanec Odboru HDM. Aktívna účasť bola vyžiadaná aj na besede pri príležitosti *Svetového dňa výživy*, ktorú taktiež organizoval Regionálny úrad školskej správy v Košiciach.

d) Podpora pohybových aktivít

V rámci podpory pohybových aktivít pracovníci Odboru HDM vykonávajú aj kontroly telocviční a ich zázemia. V danom roku sa kontrola uskutočnila v 57 zariadeniach.

e) Monitoring antropometrických ukazovateľov vybraných vekových skupín detí školského veku

V roku 2023 aktivity súvisiace s touto čiastkovou úlohou realizované neboli.

4.2 Predaj doplnkových jedál v školských bufetoch a automatoch

Cieľom úlohy je v rámci štátneho zdravotného dozoru zmapovať stav a sortiment predaja doplnkových jedál v školských bufetoch a automatoch.

Realizácia:

V zariadeniach pre deti a mládež, v ktorom prebieha výchova a vzdelávanie detí a žiakov do 18 rokov, v hodnotiacom roku 2023, odborní zamestnanci Odboru HDaM vykonali v rámci štátneho zdravotného dozoru kontrolu v 21 školských bufetoch a 1 automate. Štátny zdravotný dozor bol prioritne zameraný na poskytovanie sortimentu tovaru v bufetoch a automatoch. V kontrolovaných prevádzkach neboli zistené závažné nedostatky.

4.3 Úrazy u detí v SR

Realizácia:

V roku 2023 NCZI nevznieslo požiadavky na plnenie uvedenej úlohy, preto sa úloha neplnila.

4.4 Monitorovanie kvality vnútorného prostredia v predškolských zariadeniach

Cieľom práce je monitorovanie kvality vnútorného prostredia v školách, stanovenie environmentálno-zdravotných indikátorov a návrh účinných primárne preventívnych opatrení na dosiahnutie podpory zdravia detí a mladistvých, osobitne v prevencii akútnych a chronických respiračných ochorení. Úloha je cielená na analýzu poznatkov z výkonu štátneho zdravotného dozoru a na objektivizáciu vybraných zdravotných škodlivých faktorov v predškolských zariadeniach, ktoré majú zabezpečené nútené vetranie z hľadiska posúdenia možných vplyvov na verejné zdravie.

Realizácia:

V roku 2023 sa uskutočnilo mapovanie počtu predškolských zariadení, v ktorých sa používa systém núteného vetrania, pričom bolo zistené, že nútené vetranie je používané v novej prístavbe Materskej školy Čaňa a v Materskej škole Lorinčík.

V rámci výkonu štátneho zdravotného dozoru v sledovanom období neboli zistené nedostatky súvisiace s nútenou ventiláciou, pričom ale kvalita ovzdušia meraná nebola.

5 ODBOR RADIČNEJ OCHRANY

5.1 Sledovanie a hodnotenie veľkosti ožiarenia pacientov z lekárskeho ožiarenia

Cieľom úlohy je zhodnotiť veľkosť individuálnych dávok pacientov pri vybraných typoch rádiologických vyšetrení a vyhodnotiť kolektívne dávky obyvateľov z vybraných typov rádiologických vyšetrení vykonávaných v SR. Ďalej, výsledky štúdie porovnať s platnými národnými diagnostickými referenčnými úrovňami, ktoré sú definované v opatrení MZ SR.

Plnenie úlohy

Intenzívny rozvoj vedy a techniky v oblasti rádiodiagnostiky, nukleárnej medicíny a rádioterapie za posledných 25 rokov priniesol významné zvýšenie expozície ľudskej populácie zo zdrojov žiarenia používaných v medicíne a tejto problematike sa na medzinárodných vedeckých a odborných fórach venuje stále väčšia pozornosť. Lekárske ožiarenie je jediným prípadom, kedy je človek zámerne vystavený ionizujúcemu žiareniu za účelom získania diagnostickej informácie, realizovania intervenčného výkonu liečby.

V prvej etape riešenia úlohy bol navrhnutý postup a metodika pre hodnotenie veľkosti ožiarenia pacientov v rádiológii a nukleárnej medicíne, vypracované štandardné postupy pre zber údajov na rádiologických pracoviskách a pracoviskách nukleárnej medicíny.

V rámci druhej etapy riešenia sa uskutočnilo hodnotenie dávok z lekárskeho ožiarenia na rádiologických pracoviskách, ako aj sledovanie aplikovaných rádiofarmák pacientom pri diagnostických vyšetreniach na pracoviskách nukleárnej medicíny v rámci Slovenskej republiky.

Na pracoviskách bolo zisťované sledovanie diagnostických referenčných úrovní (DRÚ) stanovených v opatrení MZ SR. Podľa zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 87/2018 Z. z.“), je poskytovateľ zdravotnej starostlivosti povinný sledovať ožiarenie pacientov pri lekárskom ožiarení, zaznamenávať veľkosť ožiarenia pacientov a na požiadanie poskytnúť tieto údaje Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR).

Minimálne 60 % nemocníc disponuje systémom DQC (dose quality control), ktorý spravuje spoločnosť Ústav radiačnej ochrany, s. r. o., Staničná 1062/24, Továrenská 2, 911 05 Trenčín. V súvislosti s touto skutočnosťou bolo navrhnuté, aby sa uvedená spoločnosť oslovila o možnosť poskytnutia údajov potrebných pre plnenie programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR.

Na ÚVZ SR bol pripravený list, ktorý bol podkladom listu rozposlaného regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva na vybrané pracoviská rádiodiagnostiky, ktorým boli jednotlivé pracoviská požiadané o súhlas k použitiu údajov, týkajúcich sa vykonaných vyšetrení. Rovnaký postup bol zvolený aj pre mamografické pracoviská. V Košickom a Prešovskom kraji sú v prevádzke 4 pracoviská nukleárnej medicíny. Z týchto pracovísk boli vyžiadané zoznamy výkonov za celý rok 2022.

Na spracovanie dát dalo súhlas 45 poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, u ktorých sú údaje o rádiodiagnostických vyšetreniach zbierané a archivované v automatizovanom systéme DQC. V uvedenom súbore sú zastúpené rádiologické pracoviská rôznych typov poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Výstupy o dávkach pacientov boli získané spolu zo 65 skiagrafických prístrojov (49 stabilných a 16 pojazdných) a 31 mamografických prístrojov.

Údaje boli analyzované za obdobie 3 mesiacov, apríl – jún 2022. Skiagrafické vyšetrenia boli rozdelené podľa typu a projekcie. Pacienti boli rozdelení na skupinu dospelých pacientov (15 rokov a vyšší vek) a na deti v troch vekových kategóriách (0 – 5 r., 5 – 10 r., 10 – 15 r.). Spolu bolo analyzovaných 378 581 skiagrafických vyšetrení, z toho 42 479 vyšetrení detí do 15 rokov, čo predstavovalo 11,22 %. Z celkového počtu rtg vyšetrení, nami vybrané typy skiagrafických vyšetrení (lebka, hrudník, panva, brucho, LS) predstavovali podiel 27 %. Väčšinu skiagrafických vyšetrení uskutočnených v zdravotníckych zariadeniach tvoria vyšetrenia končatín, ktoré z hľadiska individuálnej dávky nepredstavujú väčší význam. Počet vybraných vyšetrení u detí bol tiež relatívne nízky (15 %).

Vyšetrenia v nukleárnej medicíne boli analyzované z údajov za obdobie celého roku 2022. Pacienti boli taktiež rozdelení na skupinu dospelých pacientov (15 rokov a vyšší vek) a deti, pričom DRÚ sa porovnávala na základe hmotnostného intervalu 65 kg až 75 kg pre dospelých a príslušné podiely aktivity pre deti na základe ich hmotností. DRÚ pre PET/CT vyšetrenie a pre látku FDG s rádionuklidom F-18 nie je stanovená, preto bolo cieľom zistiť typické hodnoty.

Pri lekárskom ožiarení v nukleárnej medicíne bolo po konzultácii s pracoviskami zvolených nasledovných 5 typov často sa vyskytujúcich vyšetrení pre dospelých pacientov: scintigrafia skeletu – MDP/HDP, scintigrafia prísťitných teliesok – MIBI, scintigrafia pľúc – perfúzia + ventilácia – MAA, lokalizácia sentinelovej uzliny – nanokoloid a PET/CT. Pre detských pacientov boli vybrané nasledovné 4 typy vyšetrení, ktoré predstavujú významnú časť z vykonávaných vyšetrení: dynamická scintigrafia obličiek – DTPA, dynamická scintigrafia obličiek – MAG3, scintigrafia nadobličiek – MIBG a PET/CT.

V rámci Košického kraja na pracoviskách nukleárnej medicíny sú v prevádzke 2 prístroje na INMaM Košice, t. j. SPECTEKO EXCEL SIEMENS a SPECT/CT SIEMENS SYMBIA INTEVO 6, SPECT/CT SIEMENS SYMBIA INTEVO EXCEL je inštalovaný v Nemocnici s poliklinikou Štefana Kukuru v Michalovciach. V Prešovskom kraji je SPECT/CT BrightView XCT v prevádzke na pracovisku nukleárnej medicíny v Nemocnici v Poprade a v Prešove vo firme Vivamed sú inštalované 2 prístroje SPECT GE Sopa DST-Xli a SPECT GE NM 830 ES.

Na sledovaných pracoviskách nukleárnej medicíny Košického a Prešovského kraja bolo celkovo vykonaných 10 741 diagnostických vyšetrení. Najviac vyšetrení sa realizovalo na pracovisku INMaM v Košiciach (4 464) a z toho 257 tvorili terapeutické vyšetrenia.

Zhodnotenie dodržiavania DRÚ bolo zisťované pri nasledovných typoch vyšetrení pre dospelých pacientov: scintigrafia skeletu – MDP/HDP, scintigrafia prísťitných teliesok – MIBI, scintigrafia pľúc – perfúzia + ventilácia – MAA, lokalizácia sentinelovej uzliny – nanokoloid, PET/CT a pre detských pacientov: dynamická scintigrafia obličiek – DTPA, dynamická scintigrafia obličiek – MAG3, scintigrafia nadobličiek – MIBG, PET/CT.

Tab. č. 1 – Prehľad aplikovaných aktivít rádionuklidov vybraných typov vyšetrení pre dospelých pacientov a ich porovnanie s DRÚ

Aplikované aktivity v MBq pre dospelých pacientov s hmotnosťou v intervale 65 kg až 75 kg	Košícký a Prešovský kraj		DRÚ (MBq)
	Priemer (MBq)	Štandardná odchýlka (MBq)	
Scintigrafia skeletu Tc-99m,MDP/HDP	681,3	46,2	800
Scintigrafia prítitných teliesok Tc-99m, MIBI	649,3	45,7	800
Scintigrafia pľúc: perfúzia, ventilácia Tc-99m, MAA	151,6	17,3	200
Lokalizácia sentinelovej uzliny Tc-99m, nanokoloid	173,4	35,5	150
PET/CT F-18 a Ga-68, FDG a DOTA	FDG: 284,5	FDG: 83,2	DOTA: 250,0

V tab. č. 1 sú uvedené priemerné hodnoty aplikovaných aktivít rádionuklidov pre jednotlivé vyšetrenia na pracoviskách nukleárnej medicíny v rámci Košíckého a Prešovského kraja. Najvyššie hodnoty boli stanovené pri scintigrafii skeletu pozitívom Tc-99m,MDP/HDP, avšak neprekročili DRÚ. Vyššia hodnota aplikovanej aktivity 173,4 MBq bola stanovená v prípade vyšetrenia – lokalizácia sentinelovej uzliny Tc-99m a presahuje DRÚ o 12 %.

Získané výsledky sú porovnateľné s hodnotami aplikovaných aktivít pri jednotlivých vyšetreniach v Žilinskom a Banskobystrickom kraji.

5.2 Cielené vyhľadávanie opustených a nepoužívaných rádioaktívnych žiaričov a rádioaktívneho materiálu neznámeho pôvodu a vypracovanie postupov na riešenie krízových situácií súvisiacich s nelegálnym nakladaním s rádioaktívnym materiálom

V uplynulých rokoch sa na území Slovenskej republiky vyskytli desiatky udalostí, pri ktorých došlo k záchytu rádioaktívnych žiaričov alebo rádioaktívne kontaminovaných predmetov neznámeho pôvodu, napr. náhradné súčiastky na poľnohospodárske stroje alebo pružinová oceľ. Takýto typ materiálu bol identifikovaný vo výkupniach železného šrotu.

V prvej etape riešenia úlohy sa začala realizovať nová informačná kampaň, ktorá je zameraná na identifikáciu možných rádioaktívnych materiálov neznámeho pôvodu u prevádzkovateľov zberní druhotných surovín a spracovateľov železného šrotu.

Podľa informácií z internetu v Košickom kraji je evidovaných 97 prevádzok, resp. výkupní kovového šrotu a 82 výkupní v Prešovskom kraji. Na základe dosiaľ vykonaných návštev pracovísk bolo zistené, že mnohé prevádzky z predmetného zoznamu už neexistujú alebo sa nevenujú výkupu kovového šrotu.

Pripravený bol informačný leták, kde je špecifikovaný materiál vykazujúci zvýšenú rádioaktivitu, doteraz identifikovaný v zberniciach kovového šrotu. Tento informačný leták sa poskytoval prevádzkovateľom výkupní. Prevádzkovatelia zberní železného šrotu boli informovaní o negatívnych účinkoch ionizujúceho žiarenia na všetky živé organizmy. Zároveň boli poučení o postupe pri možnom záchyte takéhoto materiálu vo výkupni.

Pracovníci odboru radiačnej ochrany pri inšpekcii prevádzok výkupní vykonávali prehliadku kovového šrotu. Merania dávkového príkonu boli realizované prístrojom FH 40 G-L.

Z kontroly zberne kovového šrotu bola vypracovaná zápisnica, kde sú uvedené aj hodnoty merania dávkového príkonu. Zápisnicu podpísali pracovníci odboru radiačnej ochrany ako aj prevádzkovatelia výkupne šrotu. Pri návšteve prevádzok nebol nájdený predmet, ktorý by vykazoval zvýšenú rádioaktivitu.

V uplynulom roku, na základe získaných informácií, prevádzkovatelia výkupní kovového šrotu pri výskyte kovového materiálu s možnosťou zvýšenej rádioaktivity, oznámili uvedenú skutočnosť pracovníkom Odboru radiačnej ochrany Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach. Zároveň zabezpečili, že nájdený materiál bol separovaný od bežného kovového šrotu mimo dosahu osôb. Mimoriadna udalosť bola riešená v nasledujúcich prevádzkach: výkupňa kovového šrotu KOVOZBER, s.r.o., Radlinského 28, 052 01 Spišská Nová Ves, Zberné suroviny Žilina, a. s., prevádzka – Magnezitárska 16, 040 01 Košice a vo firme SCRAPMET SLOVAKIA, s. r. o., Robotnícka 10, 974 01 Banská Bystrica, prevádzka – Kendice 390.

Niektorí prevádzkovatelia zberní železného šrotu, za účelom zlepšenia svojej práce, pristupujú k riešeniu tejto situácie prevádzkovaním zariadení na presnú nedeštruktívnu chemickú analýzu kovových materiálov. Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach zaevidoval oznámenú činnosť na možnosť používať prenosný prístroj na röntgenfluorescenčnú analýzu. Za účelom analýzy materiálov pri triedení spracovávaného odpadu bude spektrometer prevádzkovaný vo výkupniach v Košiciach, Trebišove a Poprade.

6 ODBOR EPIDEMIOLOGIE

6.1 Národný imunizačný program SR (NIP SR)

Zabezpečenie prioritných úloh pre rok 2023

Prípisom ÚVZ SR HH SR zo dňa 20. 12. 2022 bol aktualizovaný očkovací kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých na rok 2023. Na povinné očkovanie dojsť proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam boli k dispozícii 13-valentná a 10-valentná konjugovaná vakcína. Preočkovanie dospelých proti záškrtu a tetanu sa vykonávalo kombinovanou očkovacou látkou každých 15 rokov, prvé preočkovanie dospelých sa odporúča vo veku 30 rokov a ďalej každých 15 rokov. Aktualizovaný očkovací kalendár bol uverejnený na webovej stránke RÚVZ.

Surveillance a kontrola ochorení preventabilných očkovaním, manažment očkovania

Priebežne je vykonávaný monitoring ochorení preventabilných očkovaním vrátane laboratórnej diagnostiky. Z ochorení, proti ktorým sa vykonáva pravidelné povinné očkovanie, boli hlásené výskyty ochorení na **pertussis**, dva sporadické ochorenia na **parotitídu** a 1 prípad pozitívnej izolácie toxického kmeňa **Corynebacterium diphtheriae**.

V prípade ochorení na **pertussis** bolo spolu zaznamenaných **20 ochorení** (v roku 2022 – 9x): v okrese Košice I – 1x, Košice II – 6x, Košice III – 1x, Košice IV – 3x a Košice-okolie – 9x. Ochorenia boli zaznamenané vo vekových skupinách: 20 – 24 roč. = 1x, 25 – 34 roč. = 1x, 35 – 44 roč. = 1x, 45 – 54 roč. = 4x, 55 – 64 roč. = 3x, 65 rokov a viac = 10x. V 2 prípadoch boli chorí riadne očkovaní (1x 5 dávok, 1x 6 dávok), u 10-tich nebolo vykonané očkovanie pre vek a v 8 prípadoch sa údaj o očkovaní nepodarilo zistiť, nakoľko záznam o absolvovaní povinného očkovania v zdravotnej dokumentácii chorých nebol prítomný.

Laboratórne boli potvrdené **2 sporadické ochorenia** na **parotitídu** u detí vo veku 4 a 5 rokov z okresu Košice II, očkovací status – 1x očkovaný 2 dávkami, 1x očkovaný 1 dávkou vakcíny proti MMR.

V roku 2023 bol z mikrobiologického laboratória hlásený 1 prípad izolácie kmeňa **Corynebacterium diptheriae biotyp gravis produkujúci toxín** z kožnej lézie u 2-ročného dieťaťa z okresu Košice-okolie, riadne očkovaného 3 dávkami vakcíny proti DTP. Cestovateľská anamnéza bola negatívna. Protiepidemické opatrenia u úzkych kontaktov boli zabezpečené. Toxicita kmeňa bola určená v NRC pre diftériu na RÚVZ Košice.

V súlade s listom č. ÚVZSR/01/3788/11997/2023 zo dňa 14. 04. 2023, boli dňa 16. 05. 2023 vyhodnotené aktivity „**Európskeho imunizačného týždňa 2023**“, ktoré boli realizované od 23. 04. do 29. 04. 2023. **Témou kampane v roku 2023 bol slogan „The big catch up“/„Dobehňime zabudnuté očkovanie“**. Hlavné posolstvo každoročnej kampane vyjadruje slogan „Prevent – Protect – Immunize“.

Aktivity na zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania sú realizované v priebehu celého roka cestou Poradne očkovania, pre zdravotníckych pracovníkov organizovaním seminárov, realizovaním edukačných aktivít pre laickú verejnosť, poskytovaním odborných informácií, týkajúcich sa aktívnej imunizácie pre laickú a odbornú verejnosť prostredníctvom elektronickej, resp. telefonickej komunikácie a sprístupňovaním aktuálnych informácií o prenosných ochoreniach preventabilných očkovaním na webovom sídle úradu.

V rámci EIW 2023 boli podobne ako v predchádzajúcich kampaniach realizované aktivity orientované na cieľové skupiny – laickú verejnosť, zdravotníckych pracovníkov a minoritnú skupinu obyvateľstva s využitím webového sídla tunajšieho úradu, informačných a propagačných letákov a pod. Spolu bolo realizovaných 189 aktivít, z toho bolo 69 určených pre laickú verejnosť, 100 pre zdravotníckych pracovníkov, 19 pre rómsku komunitu a 1 pre rizikovú skupinu. Edukačné aktivity vykonávali odborní zamestnanci Odboru epidemiológie a Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu.

Kontrola očkovania

V zmysle Odborného usmernenia Úradu verejného zdravotníctva SR, zn. č. UVZSR/OI/2460/22666/2023 zo dňa 24. 07. 2023, bola vykonaná kontrola povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek, vrátane spracovania a vyhodnotenia výsledkov na okresnej a krajskej úrovni. Celková zaočkovanosť v rámci KK bola 94,3 % (pohybovala sa od 92,8 – 95,8 %), minulý rok 95,0 %.

K poklesu zaočkovanosti pod 95 % na celookresnej úrovni došlo v 6 okresoch – v okresoch Košice I, II a III, v okresoch Spišská N. Ves, Trebišov a Michalovce. Na zníženie percenta zaočkovanosti sa podieľali predovšetkým tieto faktory:

- vysoký počet odmietaní povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek, zo strany zákonných zástupcov,
- posun povinného pravidelného očkovania zo strany zákonných zástupcov do neskoršieho veku detí,
- chyba malých čísiel v pediatrickom obvode,
- dlhodobý pobyt v zahraničí bez vyradenia z evidencie ambulancie,
- prevaha rómskych detí v obvode,
- nezodpovedný prístup rodičov k očkovaniu (významne neprispôsobiví obyvatelia rómskej komunity), nerešpektujúci ani opakované výzvy pediatrov, k lekárovi prídu, len keď sú deti choré, niektorí z nich vôbec nenavštevujú obvodného pediatra (najmä zo vzdialenejších obcí nemajú k dispozícii finančné prostriedky na dopravu k pediatriovi),
- dočasné a trvalé kontraindikácie,
- pandémia COVID-19 (obmedzené očkovanie),

- posudzovanie zaočkovanosti proti DTaP-VHB-HIB-IPV a PCV – do celkového počtu zaočkovaných sa započítavajú len úplne zaočkované osoby (deti zaočkované 2 dávkami očkovacej látky sa takisto posudzujú ako nezaočkované),
- zo strany pediatrov nedostatočne využité možnosti vykonávať očkovanie mimo zdravotnej ambulancie v priestoroch vyhovujúcich na výkon očkovania, ktoré sú pre pacientov ľahšie dostupné.

Na požiadanie všeobecných lekárov pre deti a dorast boli RÚVZ Košice u 47 detí schválené návrhy očkovacích schém na dodatočné doočkovanie detí v rámci povinného pravidelného očkovania detí, ktoré dosiahli určený vek.

6.2 Surveillance infekčných ochorení

Plnenie:

V zmysle pokynov ÚVZ SR boli spracované štatistické a analytické podklady a vypracovali sa **výročné správy** za rok 2022 za okres Košice I – IV, Košice-okolie a Košický kraj, v termíne a požadovanej kvalite a rozsahu. Pravidelne a podľa potreby sa vypracovávali **analýzy aktuálnej epidemiologickej situácie a výskytu mimoriadnych situácií** v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice.

V rámci surveillance prenosných ochorení bolo v roku 2023 do **Epidemiologického informačného systému** vložených 7 816 hlásení o prenosných ochoreniach (r. 2022 – 85 449).

- Počet zásahov v ohnisku nákaz – 5 944 (r. 2022 – 84 489)
- Počet vyšetrených osôb – 7 035 (r. 2022 – 74 297)
- Počet nariadených opatrení vo veci predchádzania vzniku a šíreniu prenosných ochorení podľa zák. č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov – 90 (r. 2022 – 4).

Cielene podľa aktuálnej epidemiologickej situácie sa sledoval stav zaočkovanosti a **výskyt prenosných ochorení** zaradených do Národného imunizačného programu SR (NIP). V sledovanom období nebolo hlásené podozrenie ani ochorenie u detí na tetanus, poliomyelitídu, morbilli a rubeolu.

V roku 2023 bol zaznamenaný vzostup počtu prípadov ochorení na pertussis. V okrese Košice I – IV bolo hlásených 11 ochorení (v r. 2022 – 7 ochorení) a v okrese Košice-okolie 9 ochorení na pertussis (v r. 2022 – 2 prípady). V rámci prenosných ochorení preventabilných povinným očkovaním boli laboratórne potvrdené 2 prípady parotitídy u detí vo veku 4 a 5 rokov z okresu Košice II. NRC pre diftériu na RÚVZ Košice hlásilo v roku 2023 izoláciu kmeňa *Corynebacterium diphtheriae* biotyp *gravis* z kožnej lézie u 2-ročného dieťaťa z okresu Košice-okolie.

V súlade s listom ÚVZ HH SR, č. OE/2460/2013, RZ-9842/2013 zo dňa 07. 05. 2013, pokračovalo sa v sledovaní ochorení a úmrtí na **SARI**. V roku 2023 bolo hlásených 14 prípadov (r. 2022 – 7).

Počas roka 2023 boli **širokej verejnosti** cez webový portál RÚVZ Košice i **prostriedky masmediálnej komunikácie (41x) sprostredkované informácie** o výskyte prenosných ochorení a možnostiach ich prevencie, o očkovaní a aktuálnej situácii vo výskyte akútnych respiračných ochorení a chrípke podobných ochorení. Vzhľadom na aktuálnu epidemiologickú situáciu v danom roku boli poskytované a zverejňované informácie súvisiace predovšetkým s ochorením na vírusovú hepatitídu typu A.

Vyhodnotenie chrípkovej sezóny 2022/2023

Aktivitu chrípky v chrípkovej sezóne 2022/2023 v **okresoch Košice I – IV a okrese Košice-okolie možno charakterizovať nárastom výskytu ochorení na akútne respiračné ochorenia (ARO) a chrípke podobných ochorení (CHPO)** v porovnaní s predchádzajúcou chrípkovou sezónou. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky až na lokálne epidémie v predškolských a školských zariadeniach.

Priebeh sezóny:

V sezóne 2022/2023 bolo v **okresoch Košice I – IV** hlásených 72 151 ARO, čo predstavuje chorobnosť 88 734,64/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako CHPO bolo hlásených 3 159 ochorení, chorobnosť 3 885,08/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorili CHPO 4,4 %. Spolu bolo hlásených 210 komplikácií (0,29 %).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 50 080 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 41 052,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako CHPO bolo hlásených 902 ochorení, chorobnosť 739,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu počtu hlásených ARO o 22 071 prípadov (nárast o 44 %) a CHPO o 2 257 prípadov (3-násobný vzostup).

V sezóne 2022/2023 bolo v **okrese Košice-okolie** hlásených 29 436 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 48 553,5/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako CHPO bolo hlásených 1 361 ochorení, chorobnosť 2 244,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z celkového počtu hlásených ARO tvorili CHPO 4,6 %. Spolu bolo hlásených 144 komplikácií (0,5 %).

V predchádzajúcej sezóne bolo hlásených 18 362 všetkých ARO, čo predstavuje chorobnosť 34 459,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. Z toho ako CHPO bolo hlásených 629 ochorení, chorobnosť 1 180,4/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov. V porovnaní s predchádzajúcou sezónou došlo k nárastu počtu hlásených ARO o 11 074 prípadov (nárast o 60 %) a CHPO o 732 prípadov (nárast o viac ako 100 %).

V okresoch Košice I – IV sa chorobnosť na ARO a CHPO v chrípkovej sezóne pohybovala od najvyššej 2 349,10/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 40. KT, kedy bolo hlásených 2 907 ARO, z toho 74 CHPO, po najnižšiu 1 261,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 15. KT, hlásených bolo 1 643 ochorení ARO, z toho 34 CHPO. Najviac komplikácií – 47 bolo hlásených v 50. KT, čo tvorilo 1,6 % z celkového počtu hlásených ochorení.

V okrese Košice-okolie sa chorobnosť na ARO a CHPO v chrípkovej sezóne pohybovala od najvyššej 2 353,5/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 8. KT, kedy bolo hlásených 1 495 ARO, z toho 59 CHPO, po najnižšiu 625,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov v 17. KT, hlásených bolo 370 ARO, z toho 11 CHPO. Najviac komplikácií – 23 bolo hlásených v 2. KT, čo tvorilo 2 % z celkového počtu hlásených ochorení.

Vekovo-špecifická chorobnosť:

Najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť v okresoch **Košice I – IV** bola v okrese Košice III vo vekovej skupine 0 – 5-ročných detí – 15 327,9/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 211 ochorení v 52. KT.

Najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť v okresoch **Košice I – IV** bola v okrese Košice IV vo vekovej skupine nad 60 rokov pri nulovom výskyte ochorení v 43. a 47. KT.

Najvyššia vekovo-špecifická chorobnosť v okrese **Košice-okolie** bola vo vekovej skupine 0 – 5-ročných detí – 12 488,6/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 378 ochorení v 51. KT.

Najnižšia vekovo-špecifická chorobnosť v okrese **Košice-okolie** bola vo vekovej skupine osôb nad 60 rokov – 18 013/100 000 osôb v starostlivosti hlásiacich lekárov pri počte 17 ochorení v 12. KT.

Protiepidemická komisia:

V tejto chrípkovej sezóne regionálna protiepidemická komisia nezasadala.

Vyučovací proces:

V okresoch Košice I – IV bol z dôvodu chorobnosti žiakov viac ako 30 % prerušený vyučovací proces v 58 MŠ, 41 ZŠ a 6 SŠ. V okrese Košice-okolie bol prerušený vyučovací proces v 72 MŠ, 41 ZŠ a 1 SŠ.

Sentinelová surveillance SARI a chrípky A(H1N1):

V sledovanom období boli hlásené 2 ochorenia na SARI z okresov Košice II a Košice-okolie, kde bol z odobratých biologických materiálov potvrdený vírus chrípky A.

V sledovanej chrípkovej sezóne bol laboratórne potvrdený 196x vírus chrípky A a 83x vírus chrípky B (sérologicky a PCR).

Úmrtia:

V chrípkovej sezóne 2022/2023 bolo v okrese Košice-okolie zaznamenané 1 úmrtie na chrípku u 33-ročného muža, kde z bioptického materiálu (pľúca) bol PCR testom potvrdený vírus chrípky.

Záver:

Zrušenie prísnych protiepidemických opatrení v súvislosti s pandémiou COVID-19 viedlo k zvýšeniu výskytu akútnych respiračných ochorení počas chrípkovej sezóny 2022/2023.

6.3 Informačný systém prenosných ochorení

Plnenie:

Nadalej priebežne pri metodických návštevách všeobecných lekárov sú zdravotnícki pracovníci informovaní o možnosti využívania systému EPIS v lekárskej praxi (online hlásenia infekčných ochorení). Kontrola kvality údajov v EPISe sa vykonáva priebežne a 1x mesačne na základe zaslaných výstupov z RÚVZ B. Bystrica. Pre zabezpečenie rozšírených údajov v programe EPIS a posúdenie objemu práce v ohnisku nákaz sa komplexne spracovávali ohniská vybraných nákaz.

V roku 2023 boli spracované a vložené do systému EPIS údaje, ako:

- potvrdené individuálne prípady prenosných ochorení: 7816 (z toho 1045 nozokomiálnych nákaz),
- počet hlásení do SRV: 237,
- počet epidémií: 55, z toho 27 rodinných (s počtom chorých 2 až 7) a 1 epidémia v súvislosti s výskytom VHA v meste Moldava nad Bodvou s počtom chorých 168.

Úplnosť a správnosť povinných údajov a premenných zadávaných do EPIS-u je pravidelne kontrolovaná vedúcim pracovníkom.

6.4 Nozokomiálne nákazy

Plnenie:

Analýza a evidencia hlásených nozokomiálnych nákaz (ďalej NN) sa vykonáva v pravidelných mesačných intervaloch. Za obdobie roka 2023 lôžkové zdravotnícke zariadenia nahlásili **1045 nozokomiálnych nákaz** (v roku 2022 – 1051), z toho bolo **208 črevných nákaz** (146 klostrídiových infekcií, 22 adenovírusových, 20 rotavírusových, 7 norovírusových, 3 kampylobakteriálne enteritídy, 1 salmonelová enteritída, 1 šigelóza zapríčinená *Shigella flexneri*, 8 hnačiek a gastroenteritíd pravdepodobne infekčného pôvodu), **106 infekcií dolných dýchacích ciest** (r. 2022 – 131), **390 infekcií horných dýchacích ciest** (r. 2022 – 297), **122 septických infekcií** (r. 2022 – 117), **94 infekcií v mieste chirurgického výkonu** (r. 2022 - 85), **64 urologických infekcií** (r. 2022 – 51), **37** ochorení zo skupiny

ostatných nozokomiálnych nákaz (r. 2022 – 108), 16 rán a popálenín (r. 2022 – 15), 8 nákaz kože a slizníc (r. 2022 – 8) a 0 gynekologických infekcií (r. 2022 – 1).

Etiologické agens bolo potvrdené v 990 prípadoch (23x negatívny výsledok laboratórnych vyšetrení, 32x biologický materiál neodobratý). Najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: **koronavírus SARS-Cov-2, ktorý spôsobil 320 ochorení**, mikroorganizmy rodu *Staphylococcus* 157x – druh *Staphylococcus aureus* 54x (z toho 28x MRSA), *Staphylococcus epidermidis* 40x, *Staphylococcus haemolyticus* 48x, *Staphylococcus hominis* 4x, *Staphylococcus* iný špecifikovaný 11x a *Clostridium difficile* 146x. Ďalšími najčastejšími vyvolávateľmi NN boli: *Klebsiella pneumoniae* 51x, *Acinetobacter baumannii* 40x, *Escherichia Coli* 37x a *Pseudomonas aeruginosa* 33x. **56 nozokomiálnych infekcií (t. j. 5,4 %) bolo vyvolaných polyrezistentnými mikrobiálnymi kmeňmi. Nozokomiálna nákaza bola 23x vyvolaná kmeňmi Enterobacteriaceae produkujúcimi karbapenemázy (*Klebsiella pneumoniae* 15x, *Pseudomonas aeruginosa* 5x, *Enterobacter cloacae* 2x a *Escherichia Coli* 1x).** Na pracoviskách, kde bol zaznamenaný výskyt mikroorganizmov s klinicky a epidemiologicky významnými mechanizmami rezistencie voči antibiotikám, boli prijaté protiepidemické opatrenia na zabránenie ich ďalšieho šírenia. Za uvedené obdobie nebol v zdravotníckych zariadeniach zaznamenaný epidemický výskyt septických infekcií spôsobených meticilín-rezistentným mikrobiálnym kmeňom. Ochorenia sa vyskytovali sporadicky.

Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice hlásila 392 nemocničných nákaz (r. 2022 – 469x), Detská fakultná nemocnica Košice 219 ochorení (r. 2022 – 191x), Nemocnica AGEL Košice-Šaca, a. s., 155 ochorení (r. 2022 – 102x), Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb, a. s., Košice 136 ochorení (r. 2022 – 97x), Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický, n. o., sv. Lukáša v Košiciach 61 prípadov (r. 2022 – 70x), Železničná nemocnica s poliklinikou Košice – 55 NN (r. 2022 – 41x), Východoslovenský onkologický ústav, a. s., 26 NN (r. 2022 – 81x), Kardiocentrum AGEL, a. s. – 1 NN.

V súvislosti s monitoringom hygienicko-epidemiologického režimu ako prevencie vzniku nozokomiálnych nákaz bolo v rámci ŠZD vykonaných 195 kontrol, počas ktorých bolo odobratých 888 vzoriek, z toho 257 cielených sterov z prostredia, predmetov a plôch, 288 sterilných predmetov, 315 biologických a chemických indikátorov na kontrolu účinnosti sterilizačného procesu sterilizátorov, 12 vzoriek dialyzačných vôd a 16 vzoriek z ovzdušia. Za sledované obdobie bolo posúdených 172 prevádzkových poriadkov s hygienicko-epidemiologickým režimom. Výkon ŠZD zameraný na dodržiavanie hygienicko-epidemiologického režimu, bariérovej ošetrovacej techniky, dodržiavanie dekontaminačných (sterilizačných a dezinfekčných) procesov bol v tomto roku zameraný predovšetkým na dermatovenerologické ambulancie, ORL ambulancie a urologické ambulancie na území okresov mesta Košice a Košice-okolie.

V rámci tohtoročnej kampane „*Clean care is safer care*“ neboli vykonané kontroly hygieny rúk zdravotníckych pracovníkov vzhľadom na prebiehajúcu epidémiu vírusovej hepatitídy typu A v meste Košice a okrese Košice-okolie a s tým súvisiacim zabezpečením protiepidemických opatrení. Informácia o prebiehajúcej kampani bola uverejnená na webovom sídle RÚVZ so sídlom v Košiciach.

Do programu **HELICS** v súčasnej dobe nie je zapojené žiadne lôžkové zdravotnícke zariadenie.

V súlade s Odporúčaním Rady 2009/C 151/01 z 9. júna 2009 o bezpečnosti pacientov vrátane prevencie a kontroly infekcií spojených so zdravotnou starostlivosťou bola v priebehu roka 2023 realizovaná **Surveillance infekcií spôsobených *Clostridium difficile***. Prípady infekcií spôsobených *Clostridium difficile* zaznamenané za uvedené obdobie (146x) boli štandardne zadané do EPIS a následne exportované do TESSy.

6.5 Mimoriadne epidemiologické situácie

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy sa priebežne sledovali odozvy správy v SRV s využitím filtra „vlastné hlásenie“. Pre posilnenie surveillance a kontroly infekčných ochorení sa využíval (denne a týždenne) systém rýchleho varovania (SRV) v SR. V sledovanom období bolo do SRV zadaných 237 hlásení. Informácie z ÚVZ SR, ako kontaktného bodu o výskyte prenosných ochorení a preventívnych opatreniach, sú okamžite sprístupnené na webovom sídle úradu, resp. sú postúpené ďalej lekárom či zdravotníckym zariadeniam.

Na základe návrhu členov regionálnej protiepidemickej komisie zriadenej na Regionálnom úrade verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach, ktorá zasadala dňa 05. 04. 2023, a v súlade s § 48 ods. 5 zák. č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, prednostka Okresného úradu Košice-okolie vyhlásila dňa 06. 04. 2023 z dôvodu epidémie VHA mimoriadnu situáciu v mestách Moldava nad Bodvou a Medzev a v obciach Jasov a Drienovec.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach v súvislosti s epidemickým výskytom VHA v Moldave nad Bodvou vydal 4 vyhlášky, uverejnené vo Vestníku úradu vlády SR pod číslami 3, 4, 5 a 6. Vyhláškou č. 3 nariadil plošné očkovanie detí vo veku 1 až 15 rokov v Moldave n/B, s pobytom detí na ulici Budulovská, odkiaľ bolo zaznamenaných najviac prípadov a vyhláškou č. 4 nariadil plošné očkovanie detí v tom istom veku v blízkych lokalitách od tohto ohniska nákazy, a to v obci Jasov, Medzev a Drienovec. Dňa 04. 04. 2023 bola vydaná Vyhláška č. 5, ktorou sa opatrenia rozšírili na plošné očkovanie detí v celom meste Moldava z dôvodu, že sa už ojedinele vyskytli pozitívne prípady aj z iných ulíc mesta. V zmysle vyššie uvedených vyhlášok bolo zaočkovaných 1404 detí.

Na základe vyjadrenia Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach k aktuálnej epidemiologickej situácii, prednostka Okresného úradu Košice-okolie odvolala mimoriadnu situáciu v meste Moldava nad Bodvou, Medzev a obciach Jasov, Drienovec dňa 30. 06. 2023.

Z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky, spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny, je naďalej zamestnancami Odboru epidemiológie zabezpečovaný dôkladný surveillance prenosných ochorení spojený so zisťovaním okolností dôležitých na vymedzenie ohniska nákazy a následným vykonávaním potrebných opatrení na predchádzanie šírenia infekčných ochorení vzhľadom na migračnú vlnu.

6.6 Environmentálna surveillance poliomyelitídy a sledovanie VDPV

Plnenie:

V januári bol Odborom lekárskej mikrobiológie RÚVZ Košice vypracovaný harmonogram odberov odpadových vôd z ČOV pre Východoslovenský región pre sledovanie cirkulácie poliovírusov a iných enterálnych vírusov vo vonkajšom prostredí. Pracovníci Odboru epidemiológie spolu odobrali 10 vzoriek odpadových vôd v lokalitách spádového územia určeného pre RÚVZ Košice: ČOV Kokšov-Bakša a ČOV Moldava nad Bodvou, v zmysle vypracovaného harmonogramu. Výsledky všetkých laboratórnych vyšetrení odobratých vzoriek odpadovej vody boli negatívne na prítomnosť enterálnych vírusov.

V sledovanom období, podobne ako v roku 2022, nebol hlásený výskyt hospitalizácie detí do 15 rokov s tzv. polio-like – ochorením s akútnou chabou obrnou. Z okresov Košice I, Košice II a IV boli hlásené 3 prípady ochorenia s dg. paréza n. facialis (v roku 2022 – 5x).

Dosiahnuté výsledky Odborom lekárskej mikrobiológie:

Aktívna účasť bola braná v programe na udržanie stavu bez poliomyelitídy v Slovenskej republike a v úlohách SZO v rámci celosvetového programu eradikácie poliomyelitídy.

Spolupráca: NRC pre poliomyelitídu ÚVZ SR, Oddelenia epidemiológie RÚVZ Prešovského a Košického kraja.

Cieľ: Monitorovanie cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrovaním odpadových vôd s osobitným zreteľom na sledovanie tzv. VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses), vyšetrovanie stolíc a iného biologického materiálu od pacientov s diagnózou akútna chabá obrna (ACHO), vyšetrovanie klinického materiálu na prítomnosť enterovírusov pomocou kultivačných a sérologických metód.

Dosiahnuté výsledky: Systém práce pri riešení tejto úlohy spočíva v dodržiavaní vypracovaného časového harmonogramu odberu odpadových vôd, ich zaslaní do virologického laboratória RÚVZ Košice (v týždenných intervaloch z dvoch okresov), následnom spracovaní a laboratórnom vyšetrení na výskyt poliovírusov a iných enterálnych vírusov.

V roku 2023 bolo vyšetrených 89 vzoriek odpadových vôd, z toho 19 bolo pozitívnych: 3x ECHO vírus 6, 2x ECHO vírus 24, 2x Cocksackievírus B4, 4x Cocksackievírus B5 a 8x non-polio enterovírusy.

V hodnotenom období sme vyšetrili na prítomnosť enterovírusov 89 klinických materiálov od 67 pacientov, všetky s negatívnym výsledkom. S diagnózou suspektná akútna chabá obrna (ACHO) od pacientov do 15 rokov, sme mali 4 materiály od jedného pacienta, všetky s negatívnym výsledkom.

Potvrdenie a identifikácia izolovaných enterovírusov boli urobené v NRC pre poliomyelitídu na ÚVZ SR v Bratislave vírus-neutralizačným a RT-PCR testom.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok: Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM, IgG a IgA proti enterálnym vírusom bolo vyšetrených 229 sér od 212 pacientov. Z toho malo pozitívne protilátky triedy IgM 26 vzoriek, IgG 8 vzoriek a IgA protilátky malo 35 vzoriek.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Po úspešnej eradikácii poliomyelitídy v Slovenskej republike je potrebné naďalej pokračovať vo všetkých doteraz vykonávaných aktivitách surveillance poliomyelitídy na udržanie stavu bez poliomyelitídy, predovšetkým v rýchlej detekcii zavlečených divokých vírusov a v detekcii cirkulácie vírusov derivovaných z vakcíny. Významnou aktivitou je vyšetrovanie odpadových vôd, preto bol pre obdobie rokov 2023/2024 vypracovaný a Regionálnym úradom verejného zdravotníctva Košického a Prešovského kraja zaslaný časový harmonogram odberu odpadových vôd na obdobie marec 2023 – február 2024.

Návrh na ďalší postup: Vzhľadom na výskyt VDPV (Vaccine Derived Polio Viruses) v odpadových vodách Západoslovenského regiónu v minulých rokoch je nevyhnutné naďalej pokračovať v monitorovaní cirkulácie divokých a vakcinálnych kmeňov poliovírusov vyšetrovaním odpadových vôd a stolíc od pacientov s diagnózou akútna chabá obrna.

6.7 Prevencia HIV/AIDS

Plnenie:

V rámci plnenia úlohy č. 6.7 *Prevencia HIV/AIDS* v roku 2023 realizáciu edukačných aktivít hlásilo 25 regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Na plnení úlohy sa podieľali pracovníci útvarov epidemiológie a podpory zdravia a výchovy k zdraviu.

Edukačné aktivity realizované RÚVZ v Slovenskej republike v rámci plnenia úlohy:

RÚVZ	Besedy/prednášky/diskusie (... x ZŠ/... osôb, ... x SŠ/... osôb)	Iné aktivity (... x panely, médiá, letáky, WEB ...)
Bardejov	9x ZŠ/59 žiakov, 9x SŠ/148 študentov (Hrou proti AIDS+prednáška)	1x info panel
Banská Bystrica	odb. poradenstvo HIV/172 osôb	odber krvi HIV – 131x
Bratislava hl. m.	0	2x panel, články na facebook-u, letáky
Čadca	7 SŠ/161 študentov	2x info panel, 1x WEB RÚVZ, 1x článok pre médiá
Dolný Kubín	0	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka
Dunajská Streda	1 MŠ, 1 ZŠ/32 žiakov, 1 SŠ/65 študentov	1x info panel
Galanta	1x SŠ/50 študentov	1x panel
Humenné		
Komárno	2x SŠ/49 študentov	1x info panel
Košice	15 ZŠ/838 žiakov, 6 SŠ+ŠI/348 študentov, 9 ZSS+1 OZ+1 nadácia+1 VŠ/268 osôb	1x WEB RÚVZ, 2x leták
Levice	3 ZŠ/61 žiakov, 2 SŠ/140 študentov	1x WEB RÚVZ, 2x info panel
Liptovský Mikuláš	1x ZŠ/46 žiakov, 4x SŠ/118 študentov	1x WEB RÚVZ, 3x info panel, 1x nástenka, DVD príbehy, letáky, brožúry
Lučenec		
Martin	odborné poradenstvo HIV/19 osôb	1x WEB RÚVZ, 1x leták, 2x info panel,
Michalovce		
Nitra		
Nové Zámky		
Poprad	3x SŠ/127 študentov	1x nástenka
Považská Bystrica		
Prešov		
Prievidza	7 ZŠ/165 žiakov, 1 SŠ/132 študentov	0
Rimavská Sobota	0	1x WEB RÚVZ, 1x nástenka
Rožňava	2x ZŠ/43 žiakov, 8x SŠ/163 študentov	1x článok na FB, 1x nástenka
Senica	0	1x WEB RÚVZ, 2x panel, 2x nástenka
Spišská Nová Ves	4x ZŠ/92 žiakov, 5x SŠ/110 študentov	1x WEB RÚVZ, 1x panel, 5x letáky
Stará Ľubovňa	3x ZŠ/57 žiakov, 4x SŠ/141 študentov	vlastná edícia+distribúcia 191x, názorná propagácia, 6x telefonická konzultácia – Linka

		AIDS
Svidník	4 ZŠ/108 žiakov, 1 SŠ/30 študentov	1x WEB RÚVZ, 1x info panel, 2x média
Trebišov	0	1x WEB RÚVZ, 1x info panel
Trenčín	3x ZŠ/541 žiakov, 1x SŠ/90 študentov	nástenky, poradňa HIV, odber krvi HIV – 41x
Topoľčany	1x SŠ/46 študentov	2x panel
Trnava		
Veľký Krtíš		
Vranov nad Topľou	2x ZŠ/59 žiakov, 4x SŠ/178 študentov	0
Zvolen		
Žiar nad Hronom	19 ZŠ/809 žiakov, 5 SŠ/152 študentov, 1 CDR/15 detí	30x leták, 110x pracovný list
Žilina	0	171x odbery HIV, certifikáty, konzultácie
SPOLU	73x ZŠ/2910 žiakov, 65x SŠ/2248 študentov, MŠ+VŠ+OZ+ZSS+CDR/283 osôb	

V rámci úlohy „Prevenencia HIV/AIDS“ bolo spolu realizovaných 143 aktivít pre 5441 edukovaných osôb (73 ZŠ/2910, 65 SŠ/2248, MŠ, VŠ, OZ, ZSS a CDR/283). Na edukáciu a informačnú kampaň boli využité vzdelávacie aktivity charakteru teoretického výkladu, napríklad formou prednášky, besedy, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom, webové portály regionálnych úradov verejného zdravotníctva a ZŠ, nástenky, verejné tabule a distribúcia zdravotno-výchovných materiálov (do škôl a školských zariadení a i.).

6.8 Poradne očkovania

Plnenie:

Priebežne sa realizuje edukácia zdravotníckeho personálu i rodičov o význame očkovania vzhľadom na opakované antivakcinačné aktivity a zabezpečení dôslednej dokumentácie o odmietnutí očkovania v ambulancii lekára.

Od 21. 09. 2012 je súčasťou Poradenského centra ochrany a podpory zdravia na úrade Poradňa očkovania. V rámci jej činnosti boli poskytované laickej a odbornej verejnosti informácie o priebehu ochorení preventabilných očkovaním, v roku 2023 to bolo predovšetkým v súvislosti s očkovaním proti ochoreniu VHA a COVID-19, s cieľom predchádzať ochoreniu, resp. zmierniť jeho priebeh a zabrániť vzniku závažných komplikácií. Poskytované boli informácie o povinnom, odporúčanom očkovaní, indikáciách a kontraindikáciách očkovania, očkovacích schémach v prípade posunu očkovania, zložení vakcín či nežiaducich reakciách. Informácie boli poskytované prostredníctvom elektronickej pošty, resp. telefonической komunikácie – spolu: 70x.

Laická a odborná verejnosť bola v rámci EIW 2023 informovaná o vakcinologickom poradenstve na RÚVZ Košice prostredníctvom webovej stránky úradu a cestou propagačných a edukačných materiálov/letákov.

6.9 Optimalizácia verejnej správy v oblasti epidemiológie

Plnenie:

Úloha zabezpečenia optimalizácie verejnej správy v oblasti epidemiológie bola realizovaná priebežne počas celého roka 2023. Zamestnanci Odboru epidemiológie:

- sa v zmysle stanovených pracovných harmonogramov zúčastňovali vzdelávacích aktivít (školení, kurzov, seminárov) k jednotlivým agendovým modulom súvisiacich s činnosťou odboru (IS EPIS, IS ŠZD, IS OSP, IS LAB, IS PPL);
- k samoštúdiu aktívne využívali vyššie uvedené agendové moduly v tzv. predprodukčnom prostredí;
- pripomienkovali prípadné nedostatky v agendových moduloch IS EPIS, IS ŠZD, IS OSP, IS LAB, IS PPL;
- samoštúdiom používateľských príručiek si aktívne osvojovali poznatky nevyhnutné pre využitie jednotlivých modulov v praxi.

7 OBJEKTIVIZÁCIA FAKTOROV PROSTREDIA (BŽP, MŽP, CHA, FF)

7.1 Monitoring kvality vôd vybraných lokalít

Úloha je zameraná, napr. na monitorovanie výskytu rias, cyanobaktérií a vodných kvetov vo vybraných prírodných vodných plochách a biokúpaliskách; na monitorovanie výskytu cyanobaktérií vo vodárenských nádržiach v súvislosti s prítomnosťou mikrocystínov v upravenej pitnej vode; na zisťovanie súvislostí medzi biologickým oživením vôd a celkovou kvalitou vody; na zisťovanie osídlenia vodných plôch makrofyty v súvislosti s premnožením cyanobaktérií; zisťovanie výskytu vodných slimákov (Mollusca) v súvislosti s možným výskytom dermatitíd u ľudí po kúpaní; na sledovanie mikrobiologického osídlenia vôd so zreteľom na patogénne mikroorganizmy, resp. včasné varovanie obyvateľstva pred možnými zdravotnými rizikami.

Dosiahnuté výsledky:

V Košickom kraji bolo vyšetrených od začiatku kúpacej sezóny spolu **172** vzoriek z prírodných kúpalísk, a to z oblastí Košice-Jazero, Ružín, Bukovec, Čaña, Izra (počet vyšetrených vzoriek – **132**), Zemplínska Šírava, Vinianske jazero (počet vyšetrených vzoriek – **38**) a Palcanská Maša (počet vyšetrených vzoriek – **2**).

Limitom podľa NV SR č. 308 a 309/2012 Z. z. nevyhovelo **18** vzoriek, a to v ukazovateli cyanobaktérie **17** vzoriek (Košice-Jazero 17 vzoriek, Čaña 1 vzorka) a **4**-krát bol prekročený limit na chlorofyl-a (Čaña 1 vzorka, Košice-Jazero 3 vzorky.) V košickom Jazere prebiehala naďalej úprava vodnej plochy firmou Flos aque Brno, Česká republika. V spolupráci s firmou sme zahájili vyšetrenie vody 08. 06. 2023. Odber vzoriek prebiehal v týždenných intervaloch. Vzorky boli odoberané terénnymi pracovníkmi Odboru hygieny životného prostredia a zdravia z voľnej vody a s planktónovou sieťkou. Počas celej kúpacej sezóny 17 vzoriek firmou upravenej vody nevyhovelo limitom pre ukazovateľ chlorofyl-a a cyanobaktérie.

7.2 Kvalita vody a prostredia zdravotníckych zariadení, umelých kúpalísk a iných prioritných priestorov

Úloha je zacielená, napr. na sledovanie kvality vody a prostredia v zdravotníckych zariadeniach a umelých kúpaliskách mikrobiologickými, biologickými, ekotoxikologickými a chemickými skúškami; na zisťovanie výskytu legionel a améb v umelých kúpaliskách

vo vybraných zdravotníckych zariadeniach a rehabilitačných zariadeniach, na diagnostikovanie významných druhov legionel a améb, metódami molekulárnej biológie, zhodnotenie súvislosti medzi výskytom legionel a améb v sledovaných zariadeniach.

V roku 2023 sa pri plnení úlohy analyzovalo **595** vzoriek vôd umelých kúpalísk. Z toho pre RÚVZ Košice 353 vzoriek, RÚVZ Michalovce 184 vzoriek, RÚVZ Rožňava 36 vzoriek a RÚVZ Trebišov 22 vzoriek. Vzorky vôd umelých kúpalísk tvorili vzorky z bazénov s celoročnou prevádzkou, z vonkajších letných bazénov, školských bazénov a rehabilitačných bazénov zo zdravotníckych zariadení.

Limitom pre mikrobiologické ukazovatele nevyhovelo 35 (6 %) vzoriek bazénových vôd. Prekročené boli limity pre kultivovateľné mikroorganizmy pri 36°C v 31 vzorkách a *Pseudomonas aeruginosa* v 10 vzorkách. Prítomnosť *Legionell* vo vzorkách vôd umelých kúpalísk nebola zistená.

Vo vzorkách vôd umelých kúpalísk neboli prekročené limity pre biologické ukazovatele.

7.4 Rezíduá pesticídov v pitných vodách a potravinách na výživu a výživové prípravky pre dojčatá a malé deti

Projekt vychádza z *Akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky* (regionálny cieľ IV., názov aktivity: *Kontrola a monitoring cudzorodých látok v potravinách*).

Jedným z cieľov úlohy je monitoring obsahu rezíduí pesticídov v potravinách na výživu dojčiat a malých detí a následných výživových prípravkoch pre dojčatá a malé deti v obchodnej sieti.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom hygieny výživy:

Predmetná úloha na rok 2023 nebola súčasťou programov a projektov úradov verejného zdravotníctva pre Odbor hygieny výživy, bezpečnosti potravín a kozmetických výrobkov, avšak menovaný odbor sa na predmetnej úlohe podieľal v rámci výkonu úradnej kontroly potravín v súvislosti s ich bezpečnosťou.

V rámci plnenia plánu úradnej kontroly potravín bola v roku 2023 odobratá **1 vzorka** detskej potravy – detská výživa od ukončeného 5. mesiaca, 200 g, ktorá bola vyšetrená v laboratóriu ÚVZ SR v Bratislave na obsah a prítomnosť rezíduí pesticídov.

Skúšaná vzorka **vyhovela** požiadavkám jedenástej hlavy druhej časti Potravinového kódexu SR.

7.10 Monitoring biologických alergénov v ovzduší (peľová informačná služba – PIS) a alergénov roztočov vo vnútornom prostredí

Úloha je zameraná najmä na monitoring biologických alergénov v ovzduší; výskytu alergénov roztočov v prachu z vnútorného prostredia budov (ako ubytovacie zariadenia rôznej kategórie pre verejnosť, domovy sociálnych služieb, spoločné zariadenia pre deti a mládež, bytové priestory); na projekt rozšírenia siete monitorovacích staníc PIS v SR; riešenie možnosti eliminácie najvýznamnejších alergénov (výsadbou vhodnej zelene, udržiavaním a kosením trávnych porastov, elimináciou neudržiavaných plôch ako rezervoára invázií a alergologicky významných druhov).

Sledovanie koncentrácie peľových zŕn a spór plesní v ovzduší

V rámci peľového monitoringu počas roka 2023 bolo analyzovaných **259** vzoriek ovzdušia. Priebežné výsledky výskytu peľových zŕn a spór plesní sú týždenne uvádzané na webovom sídle nášho úradu a na www.alergia.sk. Peľový monitoring sa zahájil

v 6. kalendárnom týždni. V priebehu mesiacov marec – apríl boli vysoké koncentrácie peľových zŕn liesky, jelše, topoľa a čel'ade tisoovitých. V mesiaci máj bola zaznamenaná vysoká koncentrácia peľových zŕn z čel'ade borovicovitých. V letných mesiacoch boli vysoké koncentrácie peľových zŕn čel'ade prhl'avovité, lipnicovité, ambrózie a paliny. Vysoká koncentrácia spór plesní bola dosahovaná od mája a pretrvávala až do konca októbra.

7.11 Monitoring celkového organického uhlíka v prírodných a umelých kúpaliskách

Dosiahnuté výsledky:

žadávateľ	Počet vzoriek	Počet ukazovateľov	Počet analýz
RÚVZ Košice	4	4	4
RÚVZ Michalovce	12	12	12

V rámci monitoringu TOC bolo vyšetrených spolu **16** vzoriek z prírodných kúpalísk. V rámci monitoringu TOC v umelých kúpaliskách neboli odobraté žiadne vzorky.

7.12 Epidemiologická prevencia rizika karcinogenity v populácii

Cieľom úlohy je definovať epidemiologicky najvýznamnejšie okruhy karcinogénnych faktorov v prostredí, výžive a životnom štýle populácie a onkochorobnosť vo východoslovenskom regióne. Diferencovať biologicky účinné a epidemiologicky významné karcinogénne a genotoxické rizikové a životosprávne faktory pomocou klinických cytogenetických vyšetrení a anamnestických analýz aj v profesijne neexponovanej populácii a v korelácii s epidemiologickým sledovaním onkochorobnosti v regióne. Využiť genetickú toxikológiu v hygienickej praxi nielen pre primárnu prevenciu nádorových ochorení v pracovnom a životnom prostredí, ale aj pre objektivizáciu genotoxických účinkov širokého spektra životosprávnych rizík.

Dosiahnuté výsledky:

V rámci tohto projektu *Oddelenie genetickej toxikológie* v roku 2023 spolupracovalo s Ligou proti rakovine v Košiciach pri získavaní údajov pre anamnestické analýzy pacientov, ktorí majú histologicky potvrdené rakovinové ochorenie. Kompletne anamnestické údaje sme získali od **35** chorých pacientov, ktorí dobrovoľne poskytli údaje do projektu.

V rámci poradenstva bolo v *Poradni genetickej toxikológie pre prevenciu rakoviny* roku 2023 poskytnuté poradenstvo pre **220** klientov.

7.14 Monitoring energetickej a biologickej hodnoty stravy spojený s analýzou vybraných kontaminantov v strave v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ

Cieľom projektu je monitorovanie energetickej a biologickej hodnoty stravy, hodnotenie rizík expozície vybraným kontaminantom spojených s konzumáciou jedál v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ. Monitoring spočíva v odbere vzoriek stravy za účelom laboratórnych analýz zameraných na zistenie obsahu tukov, bielkovín, sacharidov, sušiny, soli, vápnika, dusitanov, dusičnanov, olova, kadmia a ortuti v podávanej strave. Získané laboratórne výsledky sa následne využijú pre zhodnotenie energetickej a biologickej hodnoty, odhadu expozície vybraným kontaminantom, ako aj zmapovanie stravovacích zvyklostí vo vybranej vekovej skupine populácie detí.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom objektivizácie faktorov životných podmienok:

V rámci úlohy bolo odobratých dohromady 10 obedov z dvoch Školských jedální pri Základnej škole (ZŠ Park Angelinum 8, Košice a ZŠ Považská 12, Košice) a 10 celodenných stráv z MŠ v meste Košice (MŠ Ipeľská 10, Košice, MŠ Oštepová 1, Košice). Zo ZŠ sa odoberala obedová porcia určená pre žiakov I. stupňa a z MŠ sa odoberala celodenná strava zahrňujúca raňajky, desiatu, obed a olovrant. V každej zo vzoriek sa vyšetrili nasledovné ukazovatele: tuky, bielkoviny, sacharidy, sušina, obsah soli, dusitany, dusičnany, olovo, kadmium a ortuť. Následne sa vypočítala výsledná energetická hodnota podávanej stravy.

Úloha bola rozdelená na 2 etapy. V prvej etape, v mesiaci máj 2023, bolo Odborom hygieny detí a mládeže odobratých spolu 10 vzoriek stráv (týždenné menu zo ZŠ a týždenné menu z MŠ). V druhej etape, v mesiaci september, bolo odobratých opäť 10 vzoriek. Spolu bolo vyšetrených **20** vzoriek na **220** ukazovateľov a urobených cca 300 analýz. Výsledky boli zaslané gestorovi úlohy RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici.

Plnenie úlohy a dosiahnuté výsledky Odborom hygieny detí a mládeže :

Odbor HDM v roku 2023 spolupracoval s odborom OFŽP pri plnení vyššie uvedenej úlohy č. 7.14 *Monitoring energetickej a biologickej hodnoty stravy spojený s analýzou vybraných kontaminantov v zariadeniach spoločného stravovania pre deti MŠ a ZŠ*. Odbor HDM odobral 20 vzoriek stravy – 10 obedov a 10 vzoriek celodennej stravy. Odber vzoriek stravy sa uskutočnil v mesiacoch máj a september 2023. V mesiaci máj sa strava odoberala v Školskej jedálni pri Materskej škole, Ipeľská 10, Košice (celodenná strava za 1 týždeň) a v Školskej jedálni pri ZŠ Park Angelinum, Košice (obedy pre žiakov ZŠ za celý týždeň). V mesiaci september sa strava odoberala v Školskej jedálni pri Základnej škole, Považská 12, Košice (obedy pre žiakov ZŠ za celý týždeň) a v Školskej jedálni pri Materskej škole, Oštepová 1, Košice (celodenná strava za 1 týždeň).

7.15 Monitoring obsahu ťažkých kovov v potravinách pre dojčatá a malé deti

V rámci úlohy boli vyšetrované detské a dojčenské výživy, ktoré nám boli v priebehu roka doručené do laboratória na obsah ťažkých kovov Pb, Cd. Vzorky boli rôzneho druhu, či už počiatočná dojčenská výživa ako aj následná dojčenská výživa. Z Košíc nám doručili 8 vzoriek, z Michaloviec 5 vzoriek, z Rožňavy 5 vzoriek, z Trebišova 5 vzoriek. Spolu bolo vzoriek **23**, v ktorých sa vyšetrilo **46** ukazovateľov. Výsledky boli zaslané gestorovi úlohy RÚVZ so sídlom v Prešove.

7.16 Monitoring obsahu dusitanov a dusičnanov v potravinách pre dojčatá a malé deti

Cieľom úlohy je minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť zdravie ľudí, najmä detí.

V rámci úlohy boli vyšetrené detské a dojčenské výživy, ktoré nám boli v priebehu roka doručené do laboratória z rôznych RÚVZ v rámci Košického kraja, na obsah dusitanov a dusičnanov. Vzorky boli rôzneho druhu, či už ovocné, zeleninové vzorky, mliečne kaše, počiatočná dojčenská výživa, ako aj následná dojčenská výživa a pod.

Počet vzoriek v projekte bol **21 vzoriek**. Vzorky, ktoré sme zaradili do úloh tohto dokumentu, sme vyberali zo vzoriek, ktoré boli doručené do laboratória z rôznych RÚVZ v rámci Košického kraja. Z odboru hygieny výživy nám z Trebišova boli doručené 4 vzorky,

z Rožňavy 7 vzoriek. Vzoriek odobratých RÚVZ Košice bolo 5 a z Michaloviec 5. Vo všetkých vzorkách bolo vyšetrených 42 ukazovateľov. Výsledky boli zaslané gestorovi úlohy RÚVZ so sídlom v Prešove.

8 LEKÁRSKA MIKROBIOLÓGIA

8.1 Diferenciálna diagnostika respiračných ochorení

Aktívna účasť je pri plnení úloh vyplývajúcich z členstva v EISN – European Influenza Surveillance Network .

Spolupráca: NRC pre chrípku ÚVZ SR, OLM RÚVZ so sídlom v Banskej Bystrici, Oddelenia epidemiológie RÚVZ Prešovského a Košického kraja a sentineloví lekári Prešovského a Košického kraja.

Cieľ: Úlohou daného projektu je zabezpečiť rýchlu výmenu informácií o aktivite respiračných vírusov, hodnotiť epidemiologické a virologické údaje, identifikovať vírusy kolujúce v populácii s cieľom porovnať ich so zložením očkovacích látok. Diagnostika respiračných ochorení vírusového pôvodu sa realizuje pomocou molekulárno-biologických a sérologických metód.

Dosiahnuté výsledky:

V roku 2023 bolo vyšetrených 756 materiálov od 746 pacientov s ochorením horných ciest dýchacích. Z toho bolo 705 odberov od sentinelových lekárov a 26 pitevných materiálov od 11 pacientov. Spolu bolo 340 materiálov s pozitívnym výsledkom (z toho bolo 325 materiálov od sentinelových lekárov a 11 pitevných materiálov od 6 pacientov).

Všetky vzorky boli vyšetrené metódou qRT-PCR na prítomnosť RNA chrípky (A, B), RS vírusu (A, B) a vírusu SARS-CoV-2, z toho bolo pozitívnych 326 materiálov:

- 93x chrípka A (z toho 87 od sentinelových lekárov a 5 pitevných materiálov od 2 pacientov),
- 121x chrípka B (z toho 120 od sentinelových lekárov),
- 4x RSV A (z toho 2x od sentinelových lekárov a 2 pitevné materiály od 1 pacienta),
- 3x RSV B (z toho všetky od sentinelových lekárov),
- 91x SARS-CoV-2 (z toho 88 od sentinelových lekárov a 2 pitevné materiály od 1 pacienta),
- 5x chrípka A + SARS-CoV-2 (z toho 4 od sentinelových lekárov a 1 pitevný materiál),
- 1x chrípka A + RSV A (od sentinelového lekára),
- 1x chrípka A + RSV B (od sentinelového lekára),
- 7x chrípka B + SARS-CoV-2 (z toho 5 od sentinelových lekárov a 1 pitevný materiál).

V rámci dôkazu prítomnosti vírusov chrípky (A, B) bolo 24 materiálov od sentinelových lekárov dodatočne vyšetrených kultivačne na bunkových kultúrach. Z toho bolo 14 pozitívnych.

V NRC pre chrípku na ÚVZ SR v Bratislave boli metódou HIT identifikované ako:

- 3x chrípka A/Darwin/9/2021 (H3N2)-like,
- 11x chrípka B/Austria/1359417/2021-like.

V rámci monitorovania odpadových vôd v SR na prítomnosť vírusu SARS-CoV-2 bolo v laboratóriu spracovaných 273 odpadových vôd z ČOV Košického kraja (odbery z 2 – 10 odberových miest podľa epidemiologickej situácie). Z toho bolo 141 pozitívnych (ÚVZ SR v Bratislave).

V rámci národného sekvenovania, ktorého cieľom je spoľahlivo a presne určovať varianty, ktoré sa objavujú a kolujú v populácii, sme osekvenovali 231 vzoriek, z ktorých všetky úspešne osekvenované vzorky boli variant omikron.

Nepriamy dôkaz: dôkaz protilátok:

V roku 2023 bolo na dôkaz protilátok proti respiračným vírusom vykonaných 1042 sérologických vyšetrení (221 vzoriek) metódou KFR. Štandardná sada vyšetrení obsahuje 5 antigénov (vírus chrípky A a B, adenovírus, RS-vírus a Mycoplasma pneumoniae). Pozitívne vyšetrenia: 7x chrípka A, 1x adenovírus a 13x RS-vírus a 2x Mycoplasma pneumoniae.

Metódou ELISA na dôkaz špecifických protilátok triedy IgM a IgG proti chrípke typu A a B a RS vírusom bolo vyšetrených 142 sér od 141 pacientov. Z toho:

- proti chrípke A mali 4 vzorky pozitívne protilátky triedy IgM,
- proti chrípke B mala 1 vzorka pozitívne a 1 vzorka hraničné hodnoty protilátok triedy IgM,
- proti RS vírusu malo 7 vzoriek pozitívne a 7 vzoriek hraničné hodnoty protilátok triedy IgM.

Na vyžiadanie vyšetrujeme metódou KFR aj protilátky proti ornitóze, Q-horúčke, chlamýdióvemu skupinovému antigénu a legionelám. V tomto roku sme vyšetřili 10 vzoriek, všetky s negatívnym výsledkom.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie:

Materiál na vyšetrenie od pacientov s akútnym respiračným ochorením odoberajú sentineloví lekáři, ale aj iní ošetrujúci lekáři v spolupráci s pracovníkmi Odborov epidemiológie jednotlivých RÚVZ Košického a Prešovského kraja. Hlásenie o výsledkoch sa posielala v týždenných intervaloch do NRC pre chrípku.

8.4 Diagnostika exantémových ochorení

Aktívna je účasť pri plnení úloh vyplývajúcich z procesu eliminácie osýpok v Slovenskej republike a vo svete.

Spolupráca: NRC pre morbili, rubeolu a parotitídu, Oddelenia epidemiológie RÚVZ a ošetrujúci lekáři Prešovského a Košického kraja.

Cieľom predmetnej úlohy je diagnostikovať exantémové ochorenia spôsobené vírusmi morbil, rubeoly a parotitídy.

Dosiahnuté výsledky:

Laboratórium vykonáva vyšetrenie protilátok triedy IgM a IgG u vzoriek sér dodaných od ošetrujúcich lekárov Košického a Prešovského kraja. V mesačných intervaloch k 20. dňu bežného mesiaca spracováva hlásenie v tabuľkovej forme o počte vyšetrených materiálov v stanovených vekových skupinách a zasiela elektronickou formou do NRC pre morbili, rubeolu a parotitídu ÚVZ SR. V roku 2023 sme nemali žiadnu vzorku na vyšetrenie na prítomnosť protilátok triedy IgM a IgG u osýpok.

Plnenie úlohy a jej dopad na zdravie obyvateľstva:

Osýpky (morbili) je infekčné ochorenie, ktoré spôsobuje epidémie najmä v detskom veku. Očkovaním sa výskyt tohto ochorenia znížil na minimum, ale v porovnaní s ostatnými vakcinovanými nákazami sa osýpky sporadicky stále vyskytujú. Je potrebné sledovať výskyt tohto ochorenia vyšetřovaním protilátok triedy IgM a tým zabrániť vzniku lokálnych epidémií v detskej populácii.

Návrh na ďalší postup: Pokračovať v spolupráci s lekármi Košického a Prešovského kraja, s pracovníkmi jednotlivých Oddelení epidemiológie RÚVZ a s NRC na zabezpečenie stavu eliminácie osýpok v Slovenskej republike.

9 PODPORA ZDRAVIA A VÝCHOVA K ZDRAVIU

9.1 Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR

V súvislosti s aktualizovaným Národným programom podpory zdravia a podľa metodického pokynu ÚVZ SR sme sa v roku 2022 zapojili do celoslovenského dotazníkového prieskumu *Zdravotné uvedomenie a správanie sa obyvateľov SR*, ktorý sa realizuje periodicky (naposledy v rokoch 2013, 2016 a 2019). Cieľom prieskumu je sledovať úroveň a vývoj zdravotného uvedomenia obyvateľov SR. Prieskum je zameraný na najzávažnejšie rizikové faktory spôsobu života a ich výskyt v populácii. Umožňuje porovnanie ukazovateľov, ktoré sa týkajú hodnotenia vlastného zdravia, názorov, postojov a návykov slovenskej populácie. Výber respondentov sa realizoval podľa vopred stanovených kritérií (veková štruktúra, bydlisko – mesto, vidiek, pohlavie s určenou kvótou 52 mužov a 52 žien). Použitou metódou bol anonymný dotazník obsahujúci 90 položiek, ktorý na báze dobrovoľnosti vyplnilo 124 respondentov (60 mužov a 64 žien). Zber dát sa uskutočnil v mesiacoch jún až august 2022. Údaje z dotazníkov boli zadané do súboru (vytvorenej masky) v programe Excel. Kompletná databáza bola v termíne (november 2022) zaslaná na ÚVZ SR k štatistickému vyhodnoteniu. Výsledkami prieskumu formou súhrnnej a čiastkových správ disponuje ÚVZ SR.

9.2 Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025 (skr. NAPPO)

Činnosť v súvislosti s plnením daného akčného plánu je možné charakterizovať z viacerých hľadísk. Formou individuálneho a skupinového poradenstva (včítane telefonických konzultácií) sa podieľame na aktivitách Poradenského centra ochrany a podpory zdravia (ďalej len „PCOPZ“), ktoré zahŕňajú organizovanie a uskutočňovanie akcií pre verejnosť, pracovné kolektívy, seniorov združujúcich sa v denných centrách (predtým kluboch dôchodcov) a iné záujmové, resp. cieľové skupiny.

V rámci prevencie chronických neprenosných ochorení a realizácie individuálneho poradenstva bolo v roku 2023 v základnej Poradni zdravia vyšetrených spolu **983** osôb, z toho 224 mužov a 759 žien (pozri **tab.** nižšie). Práca bola zameraná najmä na monitoring zdravotného stavu klientov, ktorí poradňu navštívili v jej sídle, resp. na jej výjazdových akciách. U väčšiny z nich bola odobratá kapilárna krv na vyšetrenie parametrov sledovaných pri metabolickom syndróme (glukóza, celkový cholesterol, HDL, triacylglyceroly), prístrojmi Afinion 2, SD LipidoCare, Accutrend Plus, Wellion Luna, Glukomer Accu-Chek Active a boli im uskutočnené aj antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku, pulzu. Klienti zároveň vyplnili dotazník, týkajúci sa životného štýlu. Na základe nameraných hodnôt sa individuálne hodnotili výsledky a hľadali možnosti zníženia rizika metabolického syndrómu (ďalej len *MS*). U ostatných klientov bola z kapilárnej krvi vyšetrená, napr. len hladina celkového cholesterolu, resp. aj hladina glukózy, a uskutočnené antropometrické merania s určením percenta tuku v tele a meranie krvného tlaku, pulzu. Všetkým klientom bolo poskytnuté individuálne poradenstvo. Štatistické výstupy z programu *Test zdravé srdce* a ďalšie štatistické hodnotenia vyšetrených osôb uvádza Výročná správa za RÚVZ Košice rok 2023 v kap. Podpora zdravia a výchova k zdraviu.

Stručná analýza výsledkov vyšetrení všetkých klientov základnej Poradne zdravia				
Rizikový faktor	Počet dotazovaných	Spolu	Muži	Ženy
Odbor PZaVkJ rok 2023				
Fajčenie	počet dotazovaných	983	224	759
	z toho fajčiarov	227	54	173
	percentuálne vyjadrenie	23,1	24,1	22,8
BMI	počet vyšetrených	922	211	711
	nadváha – BMI ≥ 25 , <30	259	85	174
	percentuálne vyjadrenie	28,1	40,3	24,5

	obezita – BMI $\geq$ 30	223	67	156
	percentuálne vyjadrenie	24,2	31,7	21,9
Krvný tlak	počet vyšetrených	926	215	711
	z toho TK $\geq$ 140/90 mmHg	111	49	62
	percentuálne vyjadrenie	11,9	22,8	8,72
Cholesterol celkový (skr. CCH)	počet vyšetrených	891	203	688
	z toho CCH $\geq$ 5,2 mmol/l	456	94	362
	percentuálne vyjadrenie	51,1	46,3	52,6
Glukóza	počet vyšetrených	451	111	340
	z toho glukóza $\geq$ 6,0 mmol/l	155	36	119
	percentuálne vyjadrenie	34,3	32,4	35,0
Konzumácia alkoholu	počet dotazovaných	0	0	0
	vôbec	0	0	0
	príležitostná	0	0	0
	pravidelná	0	0	0
Fyzická aktivita	počet dotazovaných	426	88	338
	žiadna	53	6	47
	rekreačná	258	49	209
	pravidelná	115	33	82
Príjem ovocia a zeleniny	počet dotazovaných	0	0	0
	do 2 porcií/deň	0	0	0
	3 – 5 porcií/deň	0	0	0
	> 5 porcií/deň	0	0	0

V spolupráci s rôznymi inštitúciami v regióne sme realizovali *akcie* s ponukou služieb *základnej Poradne zdravia* (t. j. vyšetrenie celkového cholesterolu, resp. ďalších biochemických parametrov z kapilárnej krvi; meranie vybraných antropometrických ukazovateľov; tlaku krvi, pulzu s následným individuálnym poradenstvom); *Poradne na odvykanie od fajčenia* (t. j. stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého a karboxyhemoglobínu vo výdychu fajčiara prístrojom Smokerlyzer; u silných fajčiarov vyšetrenie Spirometrom; zistenie stupňa závislosti od nikotínu prostredníctvom dotazníkových metód s následným individuálnym poradenstvom); *Poradne optimalizácie pohybovej aktivity* (uplatňujúcej skupinové poradenstvo na báze zostáv rehabilitačných cvikov, kalanetiky, cvičebného programu OTAGO, so zameraním na prevenciu osteoporózy, redukcii telesného tuku, zlepšenie flexibility tela a pod.). Riziko chronických neinfekčných ochorení (najmä obezity a srdcovocievnych) bolo zisťované na základe už zmieneného vyšetrenia biochemických a antropometrických parametrov a stanovenia výsledného rizikového skóre v Teste zdravé srdce. Mimo Testu zdravé srdce máme v roku 2023 evidovaných/zhodnotených 136 klientov, pri ktorých poradenské služby boli poskytnuté anonymne a v užšom rozsahu – s vyšetrením alebo bez vyšetrenia biochemických parametrov z kapilárnej krvi (napr. akcie organizované cez Poradňu na odvykanie od fajčenia pre vybranú skupinu študentov, podľa požiadaviek škôl, spojené aj so skupinovú intervenciou účastníkov).

Účasťou na preventívnych programoch verejného zdravotníctva (pozri bod 9.7 – A.1 – Výživa a stravovanie), spolupracujeme v rámci PCOPZ v poradenskej činnosti s Odborom hygieny výživy – Oddelením fyziológie výživy.

Z hľadiska prehľadu spolupracujúcich inštitúcií v tomto smere, poradenské služby *pre rôzne cieľové skupiny klientov* sme prezentovali na týchto akciách:

V spolupráci s *Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, Klubom turistov „Medicína“ Košice* a *Klubom turistov mesta Košice* sa dňa 16. 04. 2023 realizovala tradičná turistická akcia pod názvom *Onkokardioturistika – 35. ročník (jarná časť)*, ktorú sme venovali *Svetovému dňu zdravia (7. apríl)* a *Svetovému dňu Pohybom ku zdraviu (10. máj)*. V ciele – Penzión pod Hrešnou – boli poskytnuté vybrané vyšetrenia biochemické a ďalšie, doplnené o poradenstvo pre **40** účastníkov akcie. Jesenná časť 35. ročníka *Onkokardioturistiky*

sa konala v lokalite Čermeľ smer Alpinka, dňa 15. 10. 2023. Poskytnuté boli vybrané biochemické a antropometrické merania s poradenstvom pre **24** záujemcov.

V hodnotenom období pokračovala spolupráca **so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., krajskou pobočkou v Košiciach** (ďalej len „VšZP“), ktorá sa týkala súčinnosti v intervenčných aktivitách, zameraných na zvyšovanie zdravotného uvedomenia a ovplyvňovanie rizikových faktorov životného štýlu u cieľovej skupiny mladých dospelých, populácie v produktívnom veku a u seniorov. Úloha spočívala v plánovaní, organizovaní a praktickej realizácii poradenských aktivít preventívneho (zdravotno-výchovného) charakteru pre osoby 18+, s ponukou služieb základnej Poradne zdravia, Poradne odvykania od fajčenia, príp. Poradne optimalizácie pohybovej aktivity. V roku 2023 sme uskutočnili **spoločné akcie** predovšetkým mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (s ponukou vybraných vyšetrení), ktoré sa konali v 7 termínoch na 6 miestach:

- dňa 12. 04. 2023 v Siemens, s. r. o., Trieda SNP č. 37, Košice (intervenovaných **43** zamestnancov spoločnosti);
- dňa 06. 06. 2023 v Zákazníckom centre Slovenského plynárenského priemyslu, a. s., Moldavská cesta 12, Košice (intervenovaných **36** zamestnancov spoločnosti);
- dňa 25. 09. 2023 na Úrade Košického samosprávneho kraja Námestie Maratónu mieru 1, Košice (intervenovaných **32** osôb z radov zamestnancov a verejnosti);
- dňa 26. 09. 2023 na Ústavnom súde SR, Hlavná 110, Košice (intervenovaných **19** zamestnancov);
- dňa 11. 10. 2023 na Finančnej správe SR – Colnom úrade Košice, Komenského 39, Košice (intervenovaných **57** zamestnancov);
- v dňoch 17. 10. 2023 a 18. 10. 2023 v Tabačke Kulturfabrik, Gorkého 2, Košice, pre zamestnancov dm drogerie markt, s. r. o., Košice (intervenovaných **30** záujemcov v 1. termíne a **36** v 2. termíne). Októbrové termíny akcií boli venované „*Celoslovenskej osvetovej/preventívnej kampani „NIE rakovine prsníka/Pink október“ (pri príležitosti októbra – medzinárodného mesiaca povedomia o rakovine prsníka)* – s individuálnym poradenstvom zameraným na prevenciu vybraných onkologických ochorení a rizikových faktorov spôsobu života.

V rámci vyššie uvedených akcií určených pre vybrané profesijné skupiny, dominovala orientácia na klientelu najmä v produktívnom veku. Klientom boli poskytnuté služby zahrňujúce individuálnu konzultáciu v otázkach ozdravenia spôsobu života, meranie niektorých biochemických parametrov (napr. celkového cholesterolu, glukózy z kapilárnej krvi), pulzu, krvného tlaku, výpočet BMI, WHR, percenta telesného tuku a u fajčiarov poradenstvo na odvykanie od fajčenia. Na realizovaných akciách bolo prostredníctvom uvedených služieb intervenovaných spolu **253** klientov.

Výber z činnosti k niektorým ďalším **významným termínom**:

V oblasti témy **Svetového dňa obezity – 4. marec** v roku 2023 „*Zmeňme perspektívu: Rozprávajme sa o obezite*“, bola organizovaná informačná, celosvetová osvetová kampaň. Uvedený termín bol vyhlásený Svetovou obezitologickou federáciou/WOF a v Európe je podporovaný Európskou Asociáciou pre štúdium obezity/EASO. Jeho poslaním je zvýšiť povedomie o obezite, príčinách jej vzniku a preventívnych opatreniach (obzvlášť o správnych stravovacích návykoch a pravidelnej voľnočasovej pohybovej aktivite).

V etape plánovania aktivít sme poskytli konzultačno-metodickú podporu, ktorá sa týkala predloženia návrhov aktivít k Svetovému dňu obezity (4. marec) e-mailom dňa 31. 01. 2023, na základe požiadavky ÚVZ SR z Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu (zo dňa 27. 01. 2023) – v rámci nášho členstva v Pracovnej skupine „*Pohybová aktivita, prevencia nadváhy a obezity*“ (s celoslovenskou pôsobnosťou) pri ÚVZ SR.

RÚVZ Košice pri príležitosti daného svetového dňa pripravilo aktivity pre verejnosť, s prednostným zacielením na školskú populáciu a doplnkovo na ďalšie skupiny populácie.

Úvodom sme reflektovali na požiadavku ÚVZ SR a zaslali informáciu o pripravovaných aktivitách e-mailom (28. 02. 2023). Naša činnosť spočívala v *edukačných, poradenských, informačno-propagačných aktivitách* so zameraním na zdravý spôsob života, správnu výživu, pohybovú aktivitu, prevenciu nadváhy a obezity (vrátane distribúcie informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice). Osobitná pozornosť bola v regióne venovaná organizovaniu celoslovenskej výtvarnej súťaže s určením pre triedy základných škôl, vyhlásenej zo strany ÚVZ SR s RÚVZ v SR a Skutočne zdravou školou, o. z., ako aj spolupráci s masmédiami, pozri ďalej.

Aktivity k danému svetovému dňu sa realizovali v širšom časovom rámci, v období od 20. 02. 2023 do 05. 04. 2023, z dôvodu jarných prázdnin v Košickom kraji v dňoch 06. 03. – 10. 03. 2023, ako aj dopytu po zdravotno-výchovných aktivitách zo strany verejnosti v spádovom území RÚVZ Košice. Spolu bolo vykonaných 67 aktivít a pri edukačno-poradenských akciách sa spolupracovalo s 18 inštitúciami (t. j. 5 ZŠ, 1 SŠ, 1 VŠ/LF UPJŠ-RÚVZ Košice, 4 KC, 3 DC, 1 ZSS, 2 regionálne masmédiá, ÚVZ SR). **Edukovaných** bolo spolu **343 osôb** (z toho 266 žiakov ZŠ, 29 študentov SŠ, 13 študentov VŠ, 35 seniorov), **poradensky intervenovaných** bolo **171 osôb** (z toho 86 osôb v produktívnom veku, 85 seniorov).

Nižšie uvádzame konkrétny prehľad zdravotno-výchovných aktivít.

- Výchovno-vzdelávacie akcie (výklady s besedou, resp. prednášky s diskusiou, interaktívne):
  - v Dennom centre MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice, dňa 21. 02. 2023, edukačná aktivita na tému „Zdravý životný štýl“ pre **35** seniorov;
  - v ZŠ Tomášikova 31, Košice, dňa 22. 02. 2023, edukačná aktivita (3x) na tému „Význam pohybu pre zdravie“ pre **60** žiakov 8. ročníka;
  - v ZŠ Hlavná 5, Družstevná pri Hornáde, okres Košice-okolie, dňa 27. 02. 2023, edukačná aktivita (4x) na tému „Zdravý životný štýl“ pre **130** žiakov 5. – 8. ročníka;
  - v ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice, dňa 03. 03. 2023, edukačná aktivita (5x) na tému „Obezita“ pre **76** žiakov 6. ročníka;
  - na RÚVZ Košice pre LF UPJŠ, dňa 03. 03. 2023, edukačná aktivita na tému „Svetový deň obezity – zdravotno-výchovná propagácia“, taktiež dňa 16. 03. 2023 aktivita na tému „Behaviorálne determinanty závažných chronických ochorení – Obezita“, pre **13** študentov 1. roč. Bc. st. študijného odb. Verejné zdravotníctvo (v spolupráci s Odborom hygieny detí a mládeže);
  - na Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17, Košice, v dňoch 03. 03. a 14. 03. 2023, edukačné aktivity na tému „Obezita“ pre **12** študentov 3. a **17** študentov 4. roč. odb. Asistent výživy (obe uskutočnené v spolupráci s Odborom hygieny detí a mládeže).
- Poradenská, resp. edukačno-poradenská činnosť zabezpečená cez Poradňu optimalizácie pohybovej aktivity – pohybové aktivity (krátkotrvajúci cvičebný program – voľba druhu aktivity podľa cieľovej skupiny, prezenčnou aj dištančnou formou):
  - v Dennom centre MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice, dňa 20. 02. 2023 – Kalanetika, 22. 02. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, 27. 02. 2023 – Kalanetika, 13. 03. 2023 – Kalanetika, 15. 03. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, všetko s určením pre **35** seniorov;
  - v Dennom centre MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice, dňa 20. 02. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, dňa 20. 02. 2023 – Kalanetika, dňa 27. 02. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, dňa 13. 03. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, dňa 15. 03. 2023 – Kalanetika, všetko s určením pre **27** seniorov;

- v Dennom centre MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice, dňa 20. 02. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, dňa 27. 02. 2023 – Kalanetika, dňa 13. 03. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, všetko s určením pre **11** seniorov;
- v ZŠ M. Lechkého, J. Pavla II. č. 1, Košice, v dňoch 21. 02. 2023 a 14. 03. 2023 – Kalanetika, pre **9** osôb produktívneho veku (personál školy);
- online cez platformu Skype, v dňoch 21. 02. 2023 a 23. 02. 2023 – Kalanetika, dňa 28. 02. 2023 – Cvičenie na chrbticu a proti osteoporóze, pre **3** seniorov z dvoch vyššie uvedených denných centier (MČ Košice-Sever a MČ Košice-Sídlisko KVP);
- v Diakonickom centre, Urbánkova 1, Košice (špecializované zariadenie s denným pobytom), v dňoch 21. 02. 2023, 24. 02. 2023, 01. 03. 2023, 03. 03. 2023, 15. 03. 2023, 17. 03. 2023 – Cvičenie OTAGO, s určením pre **9** klientov (zväčša seniorov) a **11** sociálnych pracovníkov zariadenia.
- Poradenská, resp. edukačno-poradenská činnosť zabezpečená výjazdovo cez základnú Poradňu zdravia a doplnkovo Poradňu odvykania od fajčenia (vybrané vyšetrenia s následným poradenstvom), v spolupráci so Zdravými regiónmi:
  - v Komunitnom centre Košice na Miestnom úrade MČ Košice-Nad jazerom, Poludníková 7, Košice, dňa 06. 03. 2023, ponuka vybraných vyšetrení srdcovocievnych rizikových parametrov s poradenstvom, intervenovaných **9** dospelých osôb rôzneho veku;
  - v Komunitnom centre, Krčméryho 2, Košice, dňa 10. 03. 2023, ponuka vybraných vyšetrení srdcovocievnych rizikových parametrov s poradenstvom, intervenovaných **18** dospelých osôb rôzneho veku;
  - v Komunitnom centre, Turňa nad Bodvou 60, okres Košice-okolie, dňa 13. 03. 2023, ponuka vybraných vyšetrení srdcovocievnych rizikových parametrov s poradenstvom, intervenovaných **9** dospelých osôb rôzneho veku;
  - v Komunitnom centre, Veľká Ida 674, okres Košice-okolie, dňa 14. 04. 2023, ponuka vybraných vyšetrení srdcovocievnych rizikových parametrov s poradenstvom, intervenovaných **30** dospelých osôb rôzneho veku, z toho **28** fajčiarov;
Ponúkané služby a sledované parametre: prevažne vyšetrenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi; meranie tlaku krvi, pulzu; meranie vybraných antropometrických parametrov, stanovenie BMI, WHR, percenta telesného tuku; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života s dôrazom na prevenciu obezity (vrátane vyplnenia anamnestických dotazníkov); distribúcia tlačенých tematických zdravotno-výchovných materiálov; príp. ďalšie služby v ponuke podľa záujmu.
- Informačno-propagačná činnosť sa týkala:
  - *1. ročníka celoslovenskej výtvarnej súťaže k Svetovému dňu obezity 2023* pre základné školy, s určením pre kolektívy tried (vyhlasovateľ súťaže: ÚVZ SR; partner súťaže Skutočne zdravá škola, o. z.). RÚVZ Košice participoval prostredníctvom organizačného zabezpečenia súťaže v spádovom regióne (písomným oslovením ZŠ), ako aj organizovaním regionálneho a krajského kola, v zmysle propozícií súťaže. Predmetom súťaže bola tvorba výtvarného „projektu“ (ľubovoľnou technikou na výkres A₂ – A₃) – kolektívneho diela triedy na určenú tému – výtvarné zobrazenie princípov zdravej životosprávy:
    - úlohou u žiakov na 1. stupni bolo spracovať tému zdravej desiaty;
    - úlohou u žiakov 2. stupňa bolo zachytiť aktivitu, ktorú ľudia môžu jednoducho zaradiť do svojho bežného dňa a vďaka nej znižovať riziko obezity.
 Hodnotenie odfotených výtvarných prác súťaže prebiehalo v troch kolách (regionálne kolo – územná pôsobnosť 36 RÚVZ v SR, krajské a celoslovenské kolo). Každý RÚVZ vybral v rámci regionálneho kola jedného víťaza a víťazi z 36 regionálnych kôl postúpili do krajských kôl. Z krajských kôl vzišlo 8 víťazov, ktorí postúpili do celoslovenského kola. ÚVZ SR vybralo jedného víťaza za celé Slovensko.

Na RÚVZ so sídlom v Košiciach bolo k 24.3.2023 doručených celkovo 18 výtvarných prác z košických ZŠ. Víťazom regionálneho kola (t. j. za územný obvod okresov Košice I – IV a okres Košice-okolie) bola trieda 3. B zo ZŠ Tomášikova 31 v Košiciach. V rámci Košického kraja, hodnotenie prác na úrovni krajského kola sa konalo na RÚVZ Košice. Z 5 súťažných prác bola vybraná jedna víťazná výtvarná práca triedy 3. A zo ZŠ Komenského 4, Sečovce, okres Trebišov, ktorá postúpila do celoslovenského kola s konaním na ÚVZ SR. Cenou pre víťazov krajského a regionálneho kola súťaže bola medializácia výtvarných prác ako forma verejného ocenenia autorov diel (vybraných školských tried) a podpora ich motivácie k uplatňovaniu zdravých stravovacích návykov. Spolupracujúcimi médiami boli: denník Korzár, denník Košice: Dnes.

- Cena pre víťaza krajského kola súťaže (za Košický kraj) – kolektív žiakov triedy 3. A na ZŠ Komenského 4, Sečovce, okres Trebišov: uverejnenie výtvarnej práce v elektronickom vydaní denníka Korzár (dňa 04. 04. 2023 v príspevku „*Že deti z obezity vyrastú? Neverte tomu, nosia si ju do dospelosti, hovorí odborníčka*“) a v elektronickom vydaní denníka Košice: Dnes (dňa 05. 04. 2023 v príspevku „*Žiaci bojovali proti obezite štetcami a farbami*“);
(Odkazy: <<https://kosicednes.sk/spravy/ziaci-bojovali-proti-obezite-stetcami-a-farbami/>>; <<https://kosice.korzar.sme.sk/c/23154200/ze-deti-z-obezity-vyrastu-nespoliehajme-sa-na-to-hovori-odbornicka.html>>)
- Cena pre víťaza regionálneho kola súťaže (za Košice a okolie) – kolektív žiakov triedy 3. B na ZŠ Tomášikova 31, Košice: uverejnenie výtvarnej práce v elektronickom vydaní denníka Košice: Dnes (dňa 05. 04. 2023 v príspevku „*Žiaci bojovali proti obezite štetcami a farbami*“).
(Odkaz: <<https://kosicednes.sk/spravy/ziaci-bojovali-proti-obezite-stetcami-a-farbami/>>)
- rozposlanie školskej rozhlasovej relácie na tému *Obezita* (z edície RÚVZ Košice), spolu s výzvou na zapojenie sa do vyššie zmienenej výtvarnej súťaže, sprievodným e-mailom na ZŠ v spádovom území RÚVZ Košice (dňa 06. 03. 2023);
- informovanie verejnosti o významnom termíne prostredníctvom tematických informačných panelov vo vestibuloch ústredného pracoviska a dvoch detašovaných pracovísk RÚVZ Košice, ako aj uverejnením dvoch titulov 1. „*Svetový deň obezity – 4. marec (aktivity RÚVZ Košice; celoslovenská výtvarná súťaž pre ZŠ*“, 2. „*Prezentácia víťazných prác z regionálneho a krajského kola v rámci celoslovenskej výtvarnej súťaže pre triedy základných škôl pri príležitosti Svetového dňa obezity (4. marec)*“ na webovom sídle RÚVZ Košice, v priečinku Hlavné menu – Aktuality (počnúc marcom do konca roka 2023).

Svetový deň zdravia – 7. apríl (vyhlásený SZO/WHO) bol v roku 2023 zameraný na tému „*Zdravie pre všetkých*“. Aktivity sme sústredili na verejnosť aj uzavreté kolektívy rôznych vekových kategórií. Nižšie uvádzame prehľad poradenských, resp. edukačné-poradenských aktivít:

- 06. 04. 2023 (od 11:00 h) – Centrum aktívneho starnutia, Bačíkova 7, Košice – „*Prevenencia osteoporózy*“ (cvičebný program so sprievodným výkladom), ponuka služieb mobilnej Poradne optimalizácie pohybovej aktivity – pre seniorskú verejnosť/klientov centra (**15** osôb);
- 11. 04. – 14. 04. 2023 (7:30 – 12:00 a 12:30 – 15:00 h) – ambulancia Poradne zdravia pri RÚVZ Košice (detašované prac.), Rooseveltova 8, Košice – „*Týždeň otvorených dverí Poradne zdravia*“ – ponuka služieb stabilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (vyšetrenia s poradenstvom), s dôrazom na prevenciu obezity – pre verejnosť (celkovo **67** klientov);
- 12. 04. 2023 – Siemens, s. r. o., Trieda SNP 37, Košice – ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia (vyšetrenia s poradenstvom), s dôrazom na prevenciu obezity –

akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, pobočkou Košice – pre **43** zamestnancov;

- 13. 04. 2023 (od 9,00 h) – Denné centrum MČ Košice-Sídliisko KVP, Cottbuská 36, Košice – „*Pohybom proti osteoporóze*“ (cvičebný program cca 30 min), zabezpečila mobilná Poradňa optimalizácie pohybovej aktivity, pre **8** seniorov/klientov centra;
- 13. 04. 2023 (od 10,20 h) – Denné centrum MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice – „*Kalanetika*“ (cvičebný program cca 30 min), zabezpečila mobilná Poradňa optimalizácie pohybovej aktivity – pre seniorskú verejnosť, **9** klientov centra;
- 14. 04. 2023 (od 8:00 h) – Komunitné centrum, Veľká Ida 674, okres Košice-okolie – ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (vyšetrenia s poradenstvom), s dôrazom na prevenciu obezity – pre **30** záujemcov z radov verejnosti – akcia v spolupráci s organizáciou Zdravé regióny;
- 14. 04. 2023 (od 10,30 h) – Diakonické centrum, Urbánkova 1, Košice (špecializované zariadenie s denným pobytom) – cvičebný program „*OTAGO*“, zabezpečila mobilná Poradňa optimalizácie pohybovej aktivity – pre **6** klientov zariadenia a prítomný personál;
- 16. 04. 2023 (9:00 – 13:00 h) – Onkokardioturiska (35. roč. – jarná časť, štart pri reštaurácii U Vlka, Čermeľ a cieľ pri Penzióne pod Hrešnou, MČ Košice-Kavečany – v cieľi ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (vybrané vyšetrenia s poradenstvom) – pre **40** záujemcov – akcia v spolupráci s Klubom turistov „*Medicína*“ Košice a Klubom turistov mesta Košice.

Ponúkané služby a sledované parametre na akciách základnej Poradne zdravia (pozri prehľad vyššie): vyšetrenie celkového cholesterolu, príp. ďalších parametrov, ako HDL, LDL, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Afinion 2 resp. Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet BMI a WHR; stanovenie percenta telesného tuku; meranie tlaku krvi a pulzu; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačených zdravotno-výchovných materiálov a i.

Zdravotno-výchovné edukačné aktivity (výklady s besedou pre uzavreté skupiny) sa konali:

- 03. 04. 2023 – ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie – „*Zdravý životný štýl s dôrazom na prevenciu obezity*“ – pre **56** žiakov 1. – 4. roč.;
- 04. 04. 2023 – ZŠ Bernolákova 16, Košice – „*Mozog náš každodenný s dôrazom na zdravý životný štýl a prevenciu obezity*“ – pre **60** žiakov 1. – 3. roč.;
- 05. 04. 2023 – Spojená škola/ZŠ Odborárska 2, Košice – „*Zdravý životný štýl s dôrazom na prevenciu obezity*“ – pre **65** žiakov 1. a 2. stupňa;
- 05. 04. 2023 – Stredisko sociálnej pomoci mesta Košice, Garbiarska 4, Košice – „*Obezita*“ – pre **9** seniorov/klientov zariadenia;
- 06. 04. 2023 a 11. 4. 2023 – Združenie príbuzných a priateľov a Rehabilitačné stredisko Radosť, Bauerova 1, Košice – „*Mentálne ochorenia*“ – pre **15** klientov zariadenia;
- 12. 04. 2023, 13. 4. 2023 a 18. 4. 2023 – ZŠ Bernolákova 16, Košice – „*Zdravý životný štýl s dôrazom na prevenciu obezity*“ – celkom pre **241** žiakov 1. stupňa;
- 13. 04. 2023 – RUVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice – „*Zdravý spôsob života*“ – pre **13** študentov 1. roč. Bc. st. št. odb. Ver. zdrav. LF UPJŠ;
- 14. 04. 2023 – ZŠ Školská 10, Malá Ida, okres Košice-okolie – „*Zdravý spôsob života so zameraním na nefajčenie*“ – pre **20** žiakov 6. roč.;
- 17. 04. 2023 – ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice – „*Zdravý životný štýl s dôrazom na prevenciu obezity*“ – pre **35** žiakov 5. roč.;
- 17. 04. 2023 – Stredná odborná škola pedagogická sv. Cyrila a Metoda, Južná trieda 48, Košice – „*Infekčné ochorenia*“ – pre **25** študentov 3. roč.;
- 18. 04. 2023 – Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice – „*Škodlivosť alkoholu*“ – pre **72** študentov 2. roč.;
- 18. 04. 2023 – Stredná zdravotnícka škola sv. Alžbety, Mäsiarska 25, Košice – „*Onkologické ochorenia*“ – pre **21** študentov 3. roč.;

- 19. 04. 2023 – ZŠ Hroncova 23, Košice – „*Dospievanie – výchova k manželstvu, plánovanému rodičovstvu, s dôrazom na zdravý životný štýl a prevenciu obezity v detskom veku*“ – pre **62** žiakov 4. roč.;
- 20. 04. 2023 – ZŠ Tomášikova 31, Košice – „*Dospievanie – výchova k manželstvu, plánovanému rodičovstvu, s dôrazom na zdravý životný štýl a prevenciu obezity v detskom veku*“ – pre **48** žiakov 9. roč.

Informačno-propagačné aktivity zahŕňali:

- na webovom sídle RÚVZ Košice v priečinku Aktuality uverejnenie hlavného titulu a podtitulu: 1. *Svetový deň zdravia – 7. apríl: „Týždeň otvorených dverí Poradne zdravia“ a ďalšie akcie v regióne pre verejnosť či uzavreté kolektívy. Prehľad zdravotno-výchovných aktivít.* 2. *Pozvánka na Týždeň otvorených dverí Poradne zdravia*, dňa 04. 04. 2023. Prvý titul je na webe prístupný doteraz;
- e-mailovou cestou (06. 04. 2023) spropagovanie celoslovenskej akcie „Týždeň otvorených dverí poradní zdravia“ v dňoch 11. 04. – 14. 04. 2023, iniciovanej ÚVZ SR pri príležitosti Svetového dňa zdravia (7. apríl) a rovnomennej pozvánky do základnej Poradne zdravia RÚVZ Košice. Oslovené boli dve regionálne médiá;
- v spolupráci s RTVS bol formou reportáže-interview spropagovaný Týždeň otvorených dverí Poradne zdravia (s uverejnením v RTVS: 1, dňa 11. 04. 2023, v relácii Správy o 19:00 „*Bezplatné vyšetrenia v poradniach zdravia*“ <<https://spravy.rtvs.sk/2023/04/mnozstvo-telesneho-tuku-ci-hladina-cholesterolu-aj-toto-vam-tento-tyzden-bezplatne-vysetria-v-poradniach-zdravia/>>);
- na základe požiadavky ÚVZ SR (zo dňa 27. 03. 2023) bol zaslaný odpočet aktivít PCOPZ (stabilnej aj mobilnej základne Poradne zdravia) za RÚVZ Košice v súvislosti so „Svetovým dňom zdravia 2023“ (v tabuľkovej forme) dňa 27. 04. 2023.

Sprievodné edukačné aktivity v rámci podpory **Školského programu**, v časti **Mlieko** a v časti **Ovocie-zelenina**, a edukačno-poradenské aktivity pri príležitosti významných termínov, ako **Medzinárodný deň mlieka – 1. jún** (predtým 3. utorok v máji), **Svetový deň mlieka v školách – posledná streda v septembri** a **Svetový deň potravy – 16. október**, spojené s distribúciou informačných materiálov, cielené tematicky i výkonom podľa vekového určenia, konali sa v nasledovných subjektoch:

- MŠ Športová 260, Skároš, okres Košice-okolie (20. 01. 2023), na tému „*Zdravý životný štýl*“ (výklad s besedou) pre deti predškolského veku v počte **20**;
- ZŠ Belehradská 21, Košice (24. 01. 2023; 26. 01. 2023; 30. 01. 2023), na tému „*Zdravý životný štýl*“ (12x výklad s besedou), pre žiakov 2. – 4. roč. v počte **235**; tamtiež (04. 10. 2023), na rovnakú tému (4x výklad s besedou), pre žiakov 2. roč. v počte **82** (intervenované 4 triedy); tamtiež (05. 10. 2023), na rovnakú tému (4x výklad s besedou), pre žiakov 3. roč. v počte **82** (intervenované 4 triedy);
- Súkromná MŠ Pro Pueris, Stará baštová 11 a elokované pracovisko Súkromnej MŠ, Štefánikova 20, Košice (06. 02. 2023), na tému „*Zdravý životný štýl*“ (2x výklad s besedou), pre deti predškolského veku (5 – 6-ročné) v počte **36**;
- ZŠ Podjavorinskej 1, MČ Košice-Luník 9, Košice (1. téma – 10. 02. 2023; 2. téma – 03. 03. 2023), na témy 1. *Zdravý životný štýl* (2x výklad s besedou); 2. *Obezita* (5x výklad s besedou), pre žiakov 6. roč. v počte **57** (ad 1. téma) a žiakov 6. – 7. roč. v počte **76** (ad 2. téma); tamtiež (17. 04. 2023), na tému „*Zdravý životný štýl*“ (2x výklad s besedou), pre žiakov 5. roč. v počte **35** (všetci žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia);
- Súkromná stredná športová škola, Užhorodská 39, Košice (16. 02. 2023), na tému „*Výživa v športe*“ (2x výklad s besedou), pre študentov 2. roč. v počte **25**;
- ZŠ Tomášikova 31, Košice (22. 02. 2023), na tému „*Zdravý životný štýl*“ (3x výklad s besedou), pre žiakov 8. roč. v počte **60**;

- ZŠ Hlavná 5, Družstevná pri Hornáde, okres Košice-okolie (27. 02. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (4x výklad s besedou), pre žiakov 5. – 8. roč. v počte **130**;
- Školský internát, Ostrovského 1, Košice (28. 02. 2023), na tému „Výživa v športe“ (výklad s besedou), pre študentov SŠ v počte **25** (vekovo zmiešaná skupina);
- Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice – výučba na RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice (1. téma 03.03.2023; 2. téma 16.03.2023), na témy 1. *Svetový deň obezity – možnosti zdravotno-výchovného pôsobenia* (výklad s diskusiou), 2. *Behaviorálne determinanty závažných chronických ochorení – Obezita* (výklad s diskusiou), pre študentov 1. roč. Bc. st. študijného odb. Verejné zdravotníctvo v počte **13**;
- Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice (05. 04. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (2x výklad s besedou), pre žiakov 1. a 2. stupňa v počte **65**;
- ZŠ Školská 10, Malá Ida, okres Košice-okolie (14. 04. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (výklad s besedou), pre žiakov 6. roč. v počte **20**;
- ZŠ Bernoláková 16, Košice (12. 04. 2023; 13. 04. 2023; 18. 04. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (1. termín 4x výklad s besedou, 2. termín 4x výklad s besedou, 3. termín 4x výklad s besedou), pre žiakov 1. – 3. roč. v počte **79**, žiakov 3. – 4. roč. v počte **87** a žiakov 1. – 3. roč. v počte **75**;
- ZŠ Užhorodská 36, Košice (20. 04. 2023), na tému „Zdravá výživa“ (4x výklad s besedou), pre žiakov 7. – 9. roč. v počte **65**;
- ZŠ s VJM – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (24. 04. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (4x výklad s besedou), pre žiakov 5. – 6. roč. v počte **59** (žiaci prevažne zo sociálne znevýhodneného prostredia);
- Stredná odborná škola železničná, Palackého 14, Košice (25. 05. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (2x výklad s besedou), pre študentov 2. a 3. roč. v počte **45**;
- Obchodná akadémia, Watsonova 61, Košice (21. 03. 2023; 26. 05. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (1. termín 2x výklad s besedou, 2. termín 4x výklad s besedou), pre študentov 2. roč. v počte **56** a študentov 1. – 3. roč. v počte **80**;
- ZŠ Boliarov 50, Boliarov, okres Košice-okolie (03. 04. 2023; 29. 05. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (1. termín 4x výklad s besedou; 2. termín 3x výklad s besedou), pre žiakov 1. – 4. roč. v počte **56**; tamtiež (11. 12. 2023), na tému „Podpora zdravia“ (2x výklad s besedou), pre žiakov 1. stupňa v celkovom počte **58**;
- Súkromná stredná odborná škola ekonomická KOŠICKÁ AKADÉMIA, Tajovského 15, Košice (30. 05. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (2x po 90 min. výklad s besedou), pre študentov 1. roč. v počte **25**;
- MŠ Watsonova 2, Košice (31. 05. 2023), na tému „Zdravý životný štýl s dôrazom na zdravú výživu a význam mlieka“ (výklad s besedou), pre deti predškolského veku (3 – 5-ročné) v počte **15**;
- ZŠ Mateja Lechkého, Ulica Jána Pavla II. 1, Košice (06. 06. 2023; 07. 06. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (4x výklad s besedou), pre žiakov 3. – 4. roč. v počte **96**;
- Základná škola Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice (13. 09. 2023), na tému „Zdravý spôsob života“ (3x výklad s besedou), pre žiakov 1. – 3. roč. v počte **188** (intervenovaných 9 tried);
- Súkromná základná škola, Dneperská 1, Košice (21. 11. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (4x výklad s besedou), pre žiakov 3. roč. (3 triedy) a 4. roč. (1 trieda) v celkovom počte **80**; tamtiež (23. 11. 2023), na rovnakú tému (2x výklad s besedou), pre žiakov 4. roč. (2 triedy) v celkovom počte **40**;
- Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice (06. 12. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (3x výklad s besedou), pre študentov 2. roč. (3 triedy)

v celkovom počte **81**; tamtiež (12. 12. 2023), na rovnakú tému (3x výklad s besedou), pre študentov 2. roč. (3 triedy) v celkovom počte **78**;

- Centrum aktívneho starnutia – EZÚS Via Carpatia, s. s. r. o., Bačíkova 7, Košice (19. 12. 2023), na tému „Zdravý životný štýl“ (1x výklad s besedou), pre **13** seniorov.

Poradenské aktivity sa realizovali na nižšie uvedených miestach:

- Colný a daňový úrad, Komenského 39/A, Košice (11. 10. 2023), výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci so VŠZP), s ponukou vyšetrenia celkového cholesterolu, antropometrie, pre **58** zamestnancov úradu;
- Tabačka Kulturfabrik, Gorkého 2, Košice (17. 10. 2023, 18. 10. 2023), výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci so VŠZP), s ponukou vyšetrenia celkového cholesterolu, glukózy, antropometrie, pre **63** zamestnancov DM-drogerie markt Slovensko;
- v 4 komunitných centrách (skr. KC), t. j. KC MČ Košice-Luník IX, Krčméryho 2, Košice (06. 10. 2023), pre **12** dospelých osôb; KC Kálo jilo – Čierne srdce, Budulovská 64, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie (13. 10. 2023), pre **8** dospelých osôb; v ZŠ s MŠ, Školská 16, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie pre miestne KC (20. 10. 2023), s určením pre **6** dospelých osôb; KC Veľká Ida 674, okres Košice-okolie (27. 10. 2023), pre **10** dospelých osôb – všade členovia marginalizovaných rómskych komunit/MRK (sociálne znevýhodnená skupina) – výjazdové akcie základnej Poradne zdravia (v spolupráci s organizáciou MZ SR Zdravé regióny), s ponukou vyšetrenia celkového cholesterolu, HDL, triacylglycerolov, glukózy, antropometrie;
- RÚVZ Košice, ambulancia základnej Poradne zdravia, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko RÚVZ Košice), stabilná zložka menovanej poradne (07. 10. 2023), ponuka štandardného vyšetrenia (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom a distribúciou tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov (akcia v spolupráci s Integračným centrom Košického kraja, Košice), pre **18** klientov (sociálne znevýhodnená skupina – odídenci z Ukrajiny);
- RÚVZ Košice, ambulancia základnej Poradne zdravia, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko RÚVZ Košice), stabilná zložka menovanej poradne (12. 10. 2023), ponuka štandardného vyšetrenia (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom a distribúciou tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov (akcia v spolupráci s Gréckokatolíckou eparchiálnou charitou Košice), pre **26** klientov (sociálne znevýhodnená skupina – odídenci z Ukrajiny).

Vyššie uvedenými aktivitami súčasne participujeme na plnení **úlohy č. 4.1 Aktivity prevencie detskej obezity v kontexte plnenia Národného akčného plánu prevencie obezity na roky 2015 – 2025** (skr. NAPPO) – priority **a) Podpora zdravého štartu do života**. Zameranie danej priority stavia na výchovnom vplyve poradenskej a konzultačnej činnosti v oblasti zdravého spôsobu života, prevencie obezity a ponuke služieb Poradne zdravia inštitúciám/zariadeniam, ako školy, materské/rodičovské centrá a pod. a kontaktným cieľovým skupinám (matky, rodičia, učitelia).

Ohľadom písomnej agendy a plnenia *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*, zaslali sme tabelárny odpočet aktivít za školský rok 2022/2023 za RÚVZ Košice e-mailom (10. 10. 2023) – v zmysle požiadavky ÚVZ SR (06. 10. 2023).

V rámci členstva v *pracovnej skupine pre pohybovú aktivitu, prevenciu nadváhy a obezity* s celoslovenskou pôsobnosťou, zriadenej pri ÚVZ SR, bolo reflektované na požiadavky zo strany ÚVZ SR, ktoré sa týkali napríklad predloženia inovačných návrhov aktivít k *Svetovému dňu obezity (4. marec)*, so zameraním na detskú/žiacku, resp. inú časť populácie (odpoveď zaslaná e-mailom 31. 01. 2023); predloženia návrhov úloh v nadväznosti na prípravu aktualizácie *Národného akčného plánu pre podporu pohybovej aktivity na roky 2024 – 2030* (odpoveď formou vyplnenej šablóny zaslaná 13. 11. 2023), a súvisiaceho

pripomienkového procesu; zaslania identifikovaných chýb nachádzajúcich sa v skrátenej verzii dotazníka „*Výživový režim*“ v rámci IS ÚVZ SR Modulu TZS, spolu s návrhmi úprav predmetného dotazníka (odpoveď zaslaná 20. 11. 2023).

V roku 2023, v súvislosti s aktualizáciou NAPPPA na roky 2024 – 2030 a ďalšími prioritami, bolo organizované zasadnutie pre členov pracovnej skupiny „*Pohybová aktivita, prevencia nadváhy a obezity*“, zriadenej zo strany ÚVZ SR, s pôsobnosťou pre SR, prezenčne dňa 26. 10. 2023 na RÚVZ v Trenčíne, Nemocničná 4, Trenčín. Organizátorom bol ÚVZ SR (Odbor PZaVkZ) v spolupráci s RÚVZ Trenčín. Stretnutia sme sa zúčastnili.

V rámci spolupráce s Ústavom sociálnej a behaviorálnej medicíny LF UPJŠ Košice – participovali sme (formou zberu dát) na celoslovenskom dotazníkovom prieskume výskumného projektu „*Behaviorálne inovácie v prevencii chronických chorôb ako súčasť všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti*“. Okrem vyššie menovaného ústavu, riešiteľmi predmetného výskumu sú inštitúcie, ako Slovenská asociácia verejného zdravia; Farmaceutická fakulta UK Bratislava; Slovenská obezitologická asociácia; Biomedicínske centrum SAV, Ústav experimentálnej endokrinológie SAV Bratislava; Slovenská spoločnosť všeobecného a praktického lekárstva; Slovenský pacient, o. z.; Klinika všeobecného lekárstva LF UPJŠ a Nemocnice AGEL Košice-Šaca, a. s. Zámerom výskumu je pripraviť intervencie a postupy, ktoré pomôžu lekárom, zdravotníckym pracovníkom, verejným zdravotníkom a klientom/pacientom s nadváhou/obezitou riešiť obezitu a nielen jej následky (choroby spôsobené obezitou).

Zber dát v rámci prieskumu bol realizovaný podľa inštrukcií riešiteľského tímu, v období jún – september 2023. Z hľadiska zaradenia osôb do súboru, jedna polovica respondentov mala byť v mladšom veku (40 a menej rokov) a druhá polovica v strednom a staršom veku (41 až 65 rokov). V oboch skupinách tretina účastníkov mala mať normálnu hmotnosť, ostatní nadváhu/obezitu. Minimum oslovených respondentov jedným subjektom malo byť 6. Cez RÚVZ Košice sme oslovili 40 respondentov (dospelých osôb), od ktorých vyplnené dotazníky sme následne postúpili na LF UPJŠ k ich spracovaniu.

9.2.1 Vyzvi srdce k pohybu – Celonárodná medzinárodne koordinovaná kampaň na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie

Úloha sa plní bez časového obmedzenia, s organizovaním kampane raz za dva roky.

V roku 2023 sme sa zapojili do jubilejného 10. ročníka celonárodnej kampane zameranej na zvýšenie pohybovej aktivity dospelaj populácie, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti ***Svetového dňa Pohybom ku zdraviu (10. máj)***.

Cieľom predmetnej akcie je upriamiť pozornosť verejnosti na význam pohybu vo voľnom čase, ako dôležitého faktora v podpore zdravia a v prevencii civilizačných ochorení. Kampaň je intervenčným projektom, jej gestorom na národnej úrovni je RÚVZ v Banskej Bystrici. Záštitu nad kampaňou má Úrad verejného zdravotníctva SR. Podporovateľmi kampane v uplynulom ročníku boli Slovenská epidemiologická a vakcinologická spoločnosť, Slovenská obezitologická asociácia, Biomedicínske centrum SAV, Vojenské športové centrum Dukla Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici a Slovenská zdravotnícka univerzita. Súčasťou kampane (s trvaním do 11. 08. 2023) bola súťaž, ktorá prebiehala od 15. 05. do 06. 08. 2023.

Metodické online stretnutie k realizácii 10. ročníka predmetnej kampane pre RÚVZ v SR zorganizoval RÚVZ Banská Bystrica v spolupráci s ÚVZ SR a konalo sa dňa 09. 05. 2023 (v čase od 11:00 do 12:00 h).

Účasť RÚVZ Košice, ako spoluorganizátora kampane, zahŕňala propagačné a intervenčné aktivity rôzneho cieľového určenia, realizované aj v spolupráci s inými regionálnymi inštitúciami a médiami.

Propagácia a poradenstvo k súťaži, s distribúciou plagátov a prihlášok do súťaže, sa vykonávalo priebežne, najmä ako súčasť edukačných aktivít k zdravému spôsobu života a akcií mobilnej Poradne zdravia, s určením pre rôzne cieľové skupiny (z hľadiska veku, profesie, záujmu, ako aj pre širokú verejnosť). Účastníci/záujemcovia súťaže mali možnosť absolvovať v Poradni zdravia vstupné a výstupné vyšetrenie (t. j. pred a po súťaži).

V rámci informačno-propagačnej činnosti sme v úvode kampane písomne oslovili a požiadali o spoluprácu v oblasti propagácie viaceré inštitúcie. E-mail s metodickým usmernením, webovými odkazmi na propozície súťaže (plagát, účastnícky list/prihlášku), audio nahrávkou a s informáciou pre účely zverejnenia sme rozposlali 16. 05. 2023 rôznym inštitúciám v regióne Košíc. K osloveným patrili, napr. školy rôzneho stupňa (ZŠ, SŠ, VŠ), školské internáty, študentské domovy, miestna samospráva (Úrad Košického samosprávneho kraja; Magistrát mesta Košice; miestne úrady MČ v Košiciach a vybrané obecné a mestské úrady v okrese Košice-okolie) a ďalšie subjekty (centrá voľného času; Kulturpark v Košiciach; mestské kultúrne strediská v Medzeve a Moldave nad Bodvou; vybrané športové útvary v regióne Košíc; Jednota dôchodcov Slovenska; denné centrá seniorov; materské/rodičovské centrá; komunitné centrá; knižnice v Košiciach a okolí; KR PZ v Košiciach; KR HaZZ v Košiciach; Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., pobočka Košice; Sociálna poisťovňa, pobočka Košice; Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice; Tepláreň Košice, a. s.; Tepelné hospodárstvo, s. r. o.; U.S. Steel Košice, s. r. o.; Východoslovenská energetika, a. s.; T-Systems Slovakia, s. r. o.; Magna PT, s. r. o., Kechnec; Zákaznícke centrum SPP, a. s., Košice; Východoslovenská vodárenská spol., a. s., Košice; Dopravný podnik mesta Košice, a. s.; Železničná spol. Slovensko, a. s., OR Košice; vybrané zdravotnícke zariadenia a lekárne v Košiciach a okolí a i. Z oslovených sme spätnú väzbu vo veci spolupráce v propagácii kampane dostali, napr. od Knižnice pre mládež mesta Košice; Obec Jasov, ZŠ v Jasove; Agentúra PENELOPA, s. s. r. o., Košice; VVS, a. s.; DPMK a i.

Informovanie širokej verejnosti bolo zabezpečené cez webové sídlo RÚVZ Košice, dvoma titulmi: 1. „Vyzvi srdce k pohybu 2023 – X. ročník celonárodnej súťaže“ (spolu so sprievodnou informáciou vlastnej produkcie a s priloženým plagátom, prihláškou z edície gestora kampane); 2. „Pred nami je posledný mesiac X. ročníka kampane Vyzvi srdce k pohybu“ – oba príspevky umiestnené v priečinku Aktuality (1. titul od 11. 05. 2023 a 2. titul od 19. 07. 2023 do konca roka 2023).

Oznam o kampani bol daný do pozornosti aj zamestnancom RÚVZ Košice formou nástennej propagácie na informačných tabuliach úradu, ako aj prostredníctvom e-mailovej distribučnej služby (v máji 2023).

RÚVZ Banská Bystrica, gestor úlohy, zodpovedá za vyhodnotenie účastníckych listov, kampane a súťaže ako celku na úrovni SR a jednotlivých regiónov.

9.3 Podpora zdravia znevýhodnených komunit

Úloha súvisí s *Akčnými plánmi k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022 – 2024*, a za RÚVZ so sídlom v Košiciach (v územnom obvode okresov Košice I – IV a Košice-okolie) bola v roku 2023 realizovaná činnosť, ktorú z tematického hľadiska je možné zaradiť súčasne do dvoch nižšie uvedených kategórií aktivít:

Ad prioritná oblasť Bývanie

- úloha 3.4.3 *Realizovať informačnú a edukatívnu kampaň zameranú na vedenie samospráv a obyvateľov MRK, na zvyšovanie povedomia o možných zdravotných následkoch spojených s využívaním nekontrolovaných zdrojov vody (vydanie informačných letákov a ich distribúcia).*

Ad prioritná oblasť Zdravie

- úloha 2.1.2. *Realizácia zdravotno-výchovných aktivít v oblasti podpory zdravého životného štýlu a prevencie ochorení u MRK.*

Vo všeobecnosti, väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít u sociálne znevýhodnených skupín detí, mládeže či dospelých osôb bola širšie tematicky ladená. Preferované boli témy, ako *Zdravý spôsob života; Prevencia látkových a nelátkových závislostí* (u niektorých skupín s využitím učebných pomôcok, ako napr. DVD, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost’); *Osobná hygiena a stomatohygiena; Hygiena životného prostredia/Environmentálna výchova; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu; Sexuálne a reprodukčné zdravie vrátane primárnej prevencie infekcie HIV/AIDS a pohlavne prenosných nákaz; Primárna prevencia vybraných infekčných ochorení, napr. vírusovej hepatitídy typu A; Význam očkovania* (s určením pre starších žiakov a dospelé osoby); *Poskytovanie predlekárskej (laickej) prvej pomoci* a i. Edukácia bola vykonávaná jednorazovo alebo opakovane. Vo vybraných témach Odbor podpory zdravia a výchovy k zdraviu spolupracoval s Odborom hygieny životného prostredia a zdravia a Odborom epidemiológie pri RÚVZ Košice.

Nižšie uvádzame prehľad niektorých aktivít.

- **Informačno-propagačné a odpočtové aktivity** vo veci:
  - o významného termínu „*Svetový deň vody (22. marec)*“, t. j. *zverejnenia oznamu/letáka na webovom sídle RÚVZ Košice* ohľadom ponuky poradenstva, s určením pre verejnosť (poskytovaného zamestnancami Odboru hygieny životného prostredia a zdravia v problematike zdravotnej bezpečnosti pitnej vody z verejných vodovodov a ochrany individuálnych vodných zdrojov, čistenia studní, dezinfekcie pitnej vody, kvality vody atď.);
  - o *informačného servisu* v sekcii *Servis: Povodeň-Záplava*, na starom webovom sídle RÚVZ Košice (do roku 2023), s určením pre verejnosť (pribežne zverejňované informácie sa týkali najmä novej kontaminácie vody v individuálnych zdrojoch pitnej vody v dôsledku povodní a záplav);
  - o *žiadosti o spoluprácu v oblasti propagácie zdravotno-výchovných materiálov so zameraním na infekčnú hepatitídu typu A* (v počte 7 titulov, z toho 6 z edície RÚVZ Košice, pre rôzne vekové skupiny; 1 leták v 2-jazyčnej verzii – slov.-rómsky), ako súčasť preventívnych opatrení – listy boli distribuované podľa rozdeľovníka, s určením pre vybrané MŠ, ZŠ, v dňoch 19. 01. 2023, 25. 01. 2023, 27. 03. 2023;
  - o *odpočtu realizovaných (a plánovaných) zdravotno-výchovných (osvetových) aktivít pri príležitosti dvoch významných termínov: Svetového dňa vody (22. marec) a Dňa Zeme (22. apríl)*, e-mail zaslaný interne 05. 04. 2023 v rámci spolupráce pre tunajší Odbor hygieny životného prostredia a zdravia, s cieľovým určením pre ÚVZ SR;
  - o *odpočtov realizovaných preventívnych školských aktivít v súvislosti s výskytom vírusovej hepatitídy typu A v niektorých lokalitách spádového územia RÚVZ Košice*, e-maily zaslané interne v dňoch 02. 03. 2023, 27. 03. 2023, 22. 12. 2023 v rámci spolupráce pre tunajší Odbor epidemiológie;
  - o *odpočtu realizovaných (a plánovaných) zdravotno-výchovných (osvetových) aktivít pri príležitosti Európskeho imunizačného týždňa (23. 04. – 29. 04. 2023)*, e-mail zaslaný interne 15. 05. 2023 v rámci spolupráce pre tunajší Odbor epidemiológie.
- **Preventívne edukačné aktivity** na vybrané témy pri príležitosti *Svetového dňa vody (22. marec) a Dňa Zeme (22. apríl)*, v rámci spolupráce s Odborom hygieny životného prostredia a zdravia:
  - o „*Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)*“ – 4x výklad s besedou a premietnutím DVD, ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie, dňa 03. 04. 2023, pre 56 žiakov 1. stupňa;

- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – výklad s besedou a premietnutím DVD, Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice, dňa 05. 04. 2023, pre **65** žiakov 1. a 2. stupňa;
- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – výklad s besedou, ZŠ s VJM – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 24. 04. 2023, pre **59** žiakov 5. a 6. roč.
- **Preventívne edukačné aktivity** tematicky zamerané **na prevenciu vírusovej hepatitídy typu A** (a osobnú hygienu), v súčinnosti s Odborom epidemiológie, s miestom konania na:
  - ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice, dňa 27. 01. 2023 (4x výklad s besedou), pre **114** žiakov 1. – 3. roč.; dňa 30. 01. 2023 (2x výklad s besedou), pre **65** žiakov 3. – 4. roč.; dňa 03. 02. 2023 (3x výklad s besedou), pre **49** žiakov 5. roč.; dňa 10. 02. 2023 (2x výklad s besedou), pre **57** žiakov 6. roč.;
  - Súkromná MŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice, dňa 10. 02. 2023 (1x výklad s besedou), pre **5** detí vo veku 4 – 5 rokov;
  - MŠ Hrebendova 5, Košice, dňa 10. 02. 2023 (2x výklad s besedou), pre **40** detí vo veku 3 – 6 rokov;
  - ZŠ s VJM – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, dňa 20. 03. 2023 (6x výklad s besedou), pre **125** žiakov 4. – 7. a 9. roč. (13 tried);
  - MŠ s VJM – Óvoda, Československej armády 22, Moldava nad Bodvou, dňa 24. 04. 2023 (2x výklad s besedou a premietnutím DVD), pre 25 detí vo veku 5 – 6 rokov;
  - ZŠ Herľany 37, okres Košice-okolie, dňa 03. 11. 2023, pre **40** žiakov 1. – 3. roč.;
  - MŠ a ZŠ Čakanovce 80, okres Košice-okolie, dňa 16. 11. 2023, pre 6 detí predškolského veku z MŠ a pre 32 žiakov 1. stupňa ZŠ;
  - MŠ a ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie, dňa 20. 11. 2023, pre 12 detí predškolského veku z MŠ a pre 30 žiakov 1. stupňa ZŠ;
  - ZŠ Mládežnícka 3, MČ Košice-Šaca, dňa 27. 11. 2023, pre 15 žiakov 1., 2. a 4. roč. a pre 24 žiakov z 2 tried 5. roč. (spolu 39 žiakov z danej ZŠ).
(V rámci výkladu ako učebné pomôcky boli použité výučbové prezentácie, internet a vo vybraných triedach zdravotno-výchovný DVD film „Starostlivosť o zdravie“.)
- **Preventívne edukačné aktivity** pri príležitosti **18. ročníka Európskeho imunizačného týždňa (23. 04. – 29. 04. 2023)**, v rámci spolupráce s Odborom epidemiológie, s miestom konania na:
  - ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Luník IX, Košice, dňa 17. 04. 2023, na tému „Zdravý životný štýl – prevencia infekčných ochorení a význam očkovania“ (2x výklad s besedou), pre **35** žiakov z 5. roč. (MRK);
  - ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 24. 04. 2023, na tému „Zdravý životný štýl – prevencia infekčných ochorení a význam očkovania“ (4x výklad s besedou), pre **59** žiakov z 5. – 6. roč. (MRK);
  - ZŠ Drienovec 44, Drienovec, okres Košice-okolie, dňa 05. 05. 2023, na tému „Vírusová hepatitída typu A a očkovanie“, (4x výklad s besedou), pre **78** žiakov z roč. 5. – 9. (MRK); tamtiež (10. 05. 2023) na rovnakú tému (2x výklad s besedou), pre **55** žiakov z roč.: 1., 2., 4. (MRK);
  - Komunitné centrum Sokolany, okres Košice-okolie, dňa 12. 05. 2023, na tému „Prevencia infekčných ochorení a význam očkovania“, v rámci akcie mobilnej základnej Poradne zdravia (1x prednáška s besedou), pre **16** dospelých osôb v produktívnom veku (MRK)/klienti Poradne zdravia;

- Komunitné centrum, Krčméryho 2, Luník IX, Košice, dňa 16. 05. 2023, na tému „*Vírusová hepatitída typu E*“ (1x prednáška s besedou), pre **15** dospelých osôb (MRK);
- ZŠ Štóska 183, Medzev, okres Košice-okolie, dňa 19. 05. 2023, na tému „*Vírusová hepatitída typu A a očkovanie*“ (4x výklad s besedou), pre **121** žiakov z 1. a 2. stupňa (MRK);
- Komunitné centrum Jasov, okres Košice-okolie, dňa 19. 05. 2023, na tému „*Prevenčia infekčných ochorení a význam očkovania*“, v rámci akcie mobilnej základnej Poradne zdravia (1x prednáška s besedou) a v spolupráci s organizáciou Zdravé regióny, pre **20** dospelých osôb v produktívnom veku/klienti Poradne zdravia (MRK);
- Komunitné centrum Rankovce, okres Košice-okolie, dňa 09. 06. 2023, na tému „*Prevenčia infekčných ochorení a význam očkovania*“, v rámci akcie mobilnej základnej Poradne zdravia (1x prednáška s besedou) a v spolupráci s organizáciou Zdravé regióny, pre **18** dospelých osôb v produktívnom veku/klienti Poradne zdravia (MRK).

Z odborných podujatí, resp. ďalších aktivít zameraných na problematiku marginalizovaných skupín a súvisiace témy, na ktorých sme v hodnotenom období participovali, môžeme spomenúť napríklad:

- predloženie podkladov k *odpočtu Akčných plánov k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 za rok 2022* (v zmysle požiadavky ÚVZ SR zo dňa 20. 02. 2023 a na základe spolupráce s Odborom hygieny životného prostredia a zdravia) – list odoslaný dňa 24. 02. 2023;
- zaslanie odpočtu aktivít za RÚVZ Košice dňa 06. 03. 2023, v spojitosti s prevenciou šírenia nového koronavírusu/SARS-CoV-2, spôsobujúceho ochorenie COVID-19, u obyvateľov marginalizovaných rómskych komunit za rok 2022 – v zmysle telefonickej požiadavky ÚVZ SR zo dňa 06. 03. 2023;
- pokračovanie spolupráce s koordinátormi ochrany detí pred násilím (z Oddelenia podpory ochrany detí pred násilím, Sekcie rodiny, Ústredia PSVaR Bratislava) pre územný obvod koordinácie Košice a Košice-okolie, v *problematike prevencie násillia páchaného na deťoch – v súvislosti s implementáciou Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím a plnením cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím* (formou pracovných a koordinačných stretnutí, vzdelávania, preventívnych aktivít, účasti na komunikačných kampaniach a odborných podujatiach). Vyberáme napr.:
  - online večerná škola na tému „*Poruchy príjmu potravy – o čom by sme mali vedieť?*“ (26. 01. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch; Ústredie PSVaR;
  - konferencia na tému „*Bezpečnosť detí v digitálnom priestore*“ (Katolícka univerzita v Ružomberku, Hrabovská cesta 1A, Ružomberok, 07. 02. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch/MPSVR SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny; Katolícka univerzita v Ružomberku; DigiQ;
  - online večerná škola na tému „*Bezpečnosť údajov detí na internete*“ (23. 02. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch; Ústredie PSVaR;
  - online večerná škola na tému „*Digitálne závislosti: Mne sa to nemôže stať!*“ (30. 03. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch; Ústredie PSVaR;
  - online večerná škola na tému „*Deti a tragické informácie – čo robiť? Emocionálne rizikový spravodajský obsah a mladý človek*“ (27. 04. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch; Ústredie PSVaR;

- online večerná škola na tému „*Digitálna stopa – Čo všetko o nás a našich deťoch internet vie*“ (25. 05. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- multidisciplinárne pracovné stretnutie k problematike násilia páchaného na deťoch, v rámci implementácie NP Podpora ochrany detí pred násilím a plnenia cieľov NS na ODPN – účasť v rámci členstva (Úrad PSVaR Košice, Staničné nám. 9, Košice, 06. 06. 2023). Organizátor: Ústredie PSVaR Bratislava – územný obvod koordinácie Košice;
- online večerná škola na tému „*Dištančné poradenstvo ako efektívny nástroj nízkoprahovej pomoci pre všetky deti*“ (29. 06. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „*Rešpektujúca komunikácia v online prostredí*“ (28. 09. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- multidisciplinárne pracovné stretnutie v súvislosti s implementáciou NP Podpora ochrany detí pred násilím a plnenia cieľov NS na ODPN, na tému „*Sebapoškodzovanie*“ (Úrad PSVaR Košice, Staničné nám. 9, Košice, 10. 10. 2023). Organizátor: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava – územný obvod koordinácie ÚPSVaR Košice;
- online večerná škola na tému „*Vedomé a rešpektujúce rodičovstvo. Sprevádzanie detí svetom internetu*“ (26. 10. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „*Nadmerné používanie internetu u detí a mladých ľudí*“ (30. 11. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- východoslovenská odborná konferencia „*Nárast detskej chudoby ako celospoločenská výzva*“ (Prešovská univerzita v Prešove, 17. novembra č. 1, Prešov, 07. 12. 2023). Hlavný organizátor: Úrad komisára pre deti;
- v rámci písomnej agendy/korešpondencie v oblasti podpory ochrany detí pred násilím (skr. ODPN) – vyplnili sme online dotazník za RÚVZ Košice dňa 16. 07. 2023, nadväzujúc na vyššie uvedenú spoluprácu a e-mailovú požiadavku koordinátorov ODPN (zo dňa 30. 06. 2023) vo veci získania informácií pre zlepšenie podmienok fungovania koordinácie ODPN a nastavenie činností na ďalšie obdobie.

9.4 Stratégia rozvoja poradenských centier ochrany a podpory zdravia v SR (skr. PCOPZ)

Zámerom PCOPZ je zvyšovanie informovanosti, zdravotnej gramotnosti a zdravotného uvedomenia najmä v primárnej prevencii chronických neprenosných ochorení. Ďalšími atribútmi sú aktívne vyhľadávanie, ovplyvňovanie rizikových faktorov, vplyv na pozitívnu zmenu spôsobu života smerom k zlepšovaniu zdravotného stavu obyvateľov. *Stratégia rozvoja PCOPZ v SR* zložená zo stratégií rozvoja základného poradenstva a špecializovaných poradní má napomáhať danému zámeru a skvalitňovaniu poskytovaných služieb. Súčasťou uvedeného strategického rozvoja PCOPZ v SR je Koncepcia rozvoja špecializovaných poradní v PCOPZ pri RÚVZ (ÚVZSR, 04. 10. 2022), so štandardom pre minimálny počet klientov podľa poradne.

Plnenie uvedenej stratégie na regionálnej úrovni predstavujú najmä intervenčné aktivity v zmysle individuálnej i populačnej stratégie vo vzťahu k úlohám č. **9.6** „*Národný program podpory zdravia*“, **9.2** „*Národný akčný plán v prevencii obezity na roky 2015 – 2025*“, **9.7** „*Národný akčný plán pre podporu pohybovej aktivity na roky 2022 – 2030*“

a v neposlednom rade **9.8** „*Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030*“.

Na RÚVZ Košice v rámci **PCOPZ** je zriadených **osem poradní**. V roku 2023 poradne vykázali nasledovný počet intervenovaných/vyšetrovaných klientov: základná Poradňa zdravia – 983 klientov; Poradňa správnej výživy – 170 klientov (cez skupinové poradenstvo); Hubárska poradňa – 93, Poradňa na odvykanie od fajčenia – 116 klientov (navyše skupinová intervencia, pozri **bod 9.6 – A.3**), Poradňa prevencie HIV/AIDS – 104 klientov, Poradňa očkovania – 70 klientov (cez e-mail/tel.), Poradňa genetickej toxikológie pre prevenciu rakoviny – 220 klientov a Poradňa optimalizácie pohybovej aktivity – 92.

Všeobecne, pre sprostredkovanie aktuálnych zdravotno-výchovných informácií slúžia iniciatívy rozmanitého charakteru (vo vzťahu k inštitúciám, pri hromadných akciách dostupných verejnosti, v prístupe k jednotlivcom), ako aj prostriedky masmediálnej komunikácie (tlač, rozhlas, televízia, internet).

Medzi vybrané skupiny adresného pôsobenia, so zámerom vytvárania odborného potenciálu pre šírenie zdravotno-výchovných informácií, patrili napr. učitelia, zamestnanci samosprávy, štátnej správy, dobrovoľníci z radov matiek/rodičov, seniorov, rómski aktivisti, ale i poslucháči vysokoškolského štúdia, odboru Verejné zdravotníctvo na Lekárskej fakulte Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach.

Spolupráca so sociálnymi inštitúciami, ktoré združujú ľudí v poproduktívnom veku, ako sú denné centrá (kluby dôchodcov) je dlhoročná. Podobne je tomu v prípade rodičov s deťmi, ktorí sa zapájajú do činnosti v materských/rodinných centrách. So všeobecne kladnou odozvou sa stretávajú naše intervencie smerom k pracovným kolektívom, napr. u zamestnancov samosprávy, škôl, súkromnoprávneho sektora, kde majú pomerne pravidelnú periodicitu.

Prostredníctvom poradenstva vykonávaného na individuálnej i skupinovej úrovni, zameraného na znižovanie hypertenzie nefarmakologickou cestou, resp. ovplyvňovanie zložiek životného štýlu, podieľame sa hlavne na aktivitách základnej Poradne zdravia, Poradne odvykania od fajčenia a Poradne optimalizácie pohybovej aktivity. Aktivity jednotlivých poradní sú uvádzané priebežne v kap. **9** (najmä v **bodoch 9.2, 9.4, 9.6, 9.7, 9.8**).

Štatistické výstupy z programu *Test zdravé srdce* a ďalšie štatistické hodnotenia vyšetrení klientov v uvedených poradniach uvádza *Výročná správa za RÚVZ Košice rok 2023* v kap. *Podpora zdravia a výchova k zdraviu*.

Zo spomínaných poradní, zriadená ako posledná v poradí bola **Poradňa optimalizácie pohybovej aktivity** (skr. POPA – RÚVZ Košice ňou disponuje od roku 2019). Zatiaľ dominantne výjazdovou formou činnosti, zintenzívňuje sa spolupráca so zariadeniami sociálnych služieb v oblasti edukačno-poradenských aktivít zameraných na „**Preveniu osteopénie a osteoporózy pohybom**“ a „**Kalanetiku**“.

Cvičebné aktivity – cyklické/opakované stretnutia dlhodobého charakteru (prezenčne), ktorých náplňou je podpora pohybovej aktivity cez krátky cvičebný program na posilnenie pohybového systému (v tempe primeranom veku a zdravotnému stavu účastníkov) sú realizované pre klientov/seniorov z troch denných centier v Košiciach (ďalej len „DC“), menovite DC pri MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice (so začiatkom spolupráce od roku 2015) – pondelky a stredy; DC pri MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice (so začiatkom spolupráce od r. 2016) – pondelky a stredy; DC MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice (so začiatkom spolupráce od r. 2018) – pondelky. V roku 2023 za všetky 3 DC bolo spolu 106 stretnutí, z toho 55 aktivít na prevenciu osteoporózy (s celkovým počtom 387 účastí) a 51 aktivít kalanetiky (s celkovým počtom 381 účastí). Za tri uvedené zariadenia sme v danom roku evidovali spolu **74** klientov/cvičencov (z toho 27 z DC MČ Košice-Sever; 36 z DC MČ Košice-Sídlisko KVP; 11 z DC MČ Košice-Dargovských hrdinov).

Stretnutia so seniormi z 2 DC (MČ Košice-Sever a MČ Košice-Sídlisko KVP) v roku 2023 pokračovali aj online formou prostredníctvom aplikácií Skype a Zoom, zväčša utorky, štvrtky a piatky (dištančná forma cvičení začala v období pandémie COVID-19). Uskutočnilo sa celkovo 44 online stretnutí s **10** seniormi, z toho 26 aktivít na prevenciu osteoporózy (s celkovým počtom 41 účasti) a 18 aktivít kalanetiky (s celkovým počtom 28 účasti).

Ďalším zariadením, s ktorým sa začala pravidelná spolupráca (v júli 2022), je Diakonické centrum – Cesta nádeje (špecializované zariadenie s denným pobytom), Urbánkova 1, Košice. Cyklické cvičenia z programu OTAGO sú realizované pre klientov, s výpomocou zamestnancov, vyhradené sú na to utorky a piatky. V roku 2023 bolo uskutočnených 49 stretnutí (s celkovým počtom účasti 285). Aktivít sa zúčastňovalo **9** cvičencov, s prítomným personálom.

Cvičebné aktivity (s nepravidelnou periodicitou) prevažne formou ukážok, boli realizované na ZŠ Mateja Lechkého, Lechkého 4, Košice, pre **9** záujemcov z personálu školy. V roku 2023 bolo uskutočnených 15 stretnutí ku kalanetike (s celkovým počtom účasti 67).

Popri poradenskej činnosti, rozsiahla je **výchovno-vzdelávacia** činnosť – rôzne zdravotno-výchovné aktivity, prioritne orientované na deti a školskú mládež s cieľom zvyšovať ich zdravotné uvedomenie (pozri napr. **body 9.2 – 9.9**). Z hľadiska prístupu, dominovali *skupinové intervenčné metódy* – výkladová/prednášková činnosť doplnená o aktivizačné prístupy, uskutočnená na aktuálne témy prevencie (zdravý životný štýl s akcentom na správnu výživu a podporu pohybovej aktivity; stomatohygiena; prevencia látkových a nelátkových závislostí; prevencia kyberšikany; podpora duševného zdravia; environmentálna výchova; prvá pomoc a prevencia úrazov; výchova k zodpovednému partnerstvu a rodičovstvu; prevencia pohlavne prenosných nákaz a infekcie HIV/AIDS; prevencia vybraných infekčných ochorení – chrípky, respiračných ochorení, vírusovej hepatitídy typu A, COVID-19; prevencia vybraných chronických neinfekčných ochorení atď.). Kvôli zvýšeniu účinnosti nášho vplyvu tvoríme, distribuujeme propagačno-náučný materiál najmä letáky, plagáty, využívame videoprojekciu, uplatňujeme rôzne formy interaktívnej, skupinovej práce, spätnej väzby atď.

Konzultačnú, resp. poradenskú činnosť v oblasti zdravotno-výchovnej metodiky, práce s informačno-propagačným materiálom (letáky, plagáty, brožúry) a v oblasti výpožičky videofilmov z našej filmotéky, poskytujeme na požiadanie, resp. podľa aktuálnosti.

Zámerom aktivít iniciovaných a organizovaných **v rámci kalendára významných termínov** je informovať verejnosť (laickú či odbornú) o aktuálnych, prioritných problémoch týkajúcich sa zdravia. Ich realizácia spočívala vo využití rôznych edukačno-intervenčných prístupov, masmediálneho priestoru a edičnej činnosti. Kvôli dopytu sú mnohé z aktivít realizované aj mimo významných termínov, t. j. priebežne. K takým patrili, napr.:

Svetový deň hypertenzie – 17. máj vznikol pod záštitou Svetovej ligy pre hypertenziu (WHL) a pripomína sa od roku 2005. Jeho cieľom je podporovať povedomie verejnosti o hypertenzii a povzbudiť občanov všetkých krajín k prevencii a kontrole tohto tichého zabijaka. Vysoký krvný tlak môže spôsobiť mozgovú porážku, ochorenie srdca a obličiek. Zameranie uvedeného termínu sme intenzívne približovali klientom PCOPZ, ktorí navštívili základnú Poradňu zdravia v danom období.

Spomínanú primárnu prevenciu srdcovocievnych ochorení realizujeme najmä cestou základnej Poradne zdravia, Poradne odvykania od fajčenia, edukačnými aktivitami na podporu zdravého spôsobu života a každoročnou propagáciou významného termínu SZO (WHO) a Svetovej federácie srdca (WHF) **Svetového dňa srdca – 29. september**, vyhláseného v roku 2000 (pred rokom 2012 pripomínaného v poslednú septembrovú nedeľu). V roku 2023 sme uvedený termín dali do pozornosti verejnosti, resp. vybraným cieľovým skupinám prostredníctvom rôznych foriem osvetovej činnosti v mesiacoch september-október, z dôvodu

vyššieho dopytu po aktivitách a veľkosti spádového územia (pozri napr. aj **body 9.2, 9.4, 9.6** – A.1 až A.4).

V nižšie uvedenom tabelárnom prehľade sú zhrnuté predmetné aktivity edukačného, poradenského a informačno-propagačného charakteru. Sumárne bolo vykonaných 11 edukačných aktivít pre **352** žiakov (z 2 ZŠ). Cez základnú Poradňu zdravia bolo celkovo intervenovaných **189** klientov, z toho 26 v Poradni odvykania od fajčenia.

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Svetovému dňu srdca 2023		
Edukačná aktivita (téma, forma, počet aktivít)	Miesto konania	Dátum a čas konania, počet edukovaných
Zdravý spôsob života (výklad s besedou) – 3x	Základná škola Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice	13. 09. 2023 (intervenovaných 9 tried 1. – 3. roč.), celkovo 188 žiakov
Zdravý spôsob života (výklad s besedou) – 4x	Základná škola, Belehradská 21, Košice	04. 10. 2023 (intervenované 4 triedy 2. roč.), celkovo 82 žiakov
Zdravý spôsob života (výklad s besedou) – 4x		05. 10. 2023 (intervenované 4 triedy 3. roč.), celkovo 82 žiakov
SPOLU: 1 téma – 11 edukačných aktivít	2 ZŠ	3 dátumy – 352 edukovaných žiakov
Informačno-propagačné aktivity: - uverejnenie titulu „Svetový deň srdca 2023 – Spoznajte a odstraňujte rizikové faktory srdcovo-cievnych ochorení“ – odkaz s presmerovaním na webovú stránku ÚVZ SR	pôvodné webové sídlo RÚVZ Košice (položka Aktuality)	titul zverejnený od 29. 9. 2023
Poradenská aktivita (druh poradenstva, vyšetrenia)	Miesto konania	Dátum, počet intervenovaných klientov
- stabilná základná Poradňa zdravia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom; - stabilná Poradňa odvykania od fajčenia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Smokerlyzer, Fagerströmov dotazník) s poradenstvom; - distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.	RÚVZ Košice – ambulancia základnej Poradne zdravia, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko RÚVZ Košice)	15. 09. 2023 a 13. 10. 2023 2 klienti v PZ, z toho 1 v POF
- mobilná základná Poradňa zdravia – ponuka vybraných služieb (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Wellion a i.) s poradenstvom; - distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.	Úrad Košického samosprávneho kraja, Námestie Maratónu mieru 1, Košice <u>Akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou.</u>	25. 09. 2023 32 klientov v PZ
- mobilná základná Poradňa zdravia – ponuka vybraných služieb (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Wellion a i.) s poradenstvom; - mobilná Poradňa odvykania od fajčenia – vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Smokerlyzer, Fagerströmov dotazník) s poradenstvom; - distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.	Ústavný súd SR, Hlavná 110, Košice <u>Akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou.</u>	26. 09. 2023 33 klientov v PZ, z toho 3 v POF
- mobilná základná Poradňa zdravia – štandardné vyšetrenie (anamnéza,	Komunitné centrum MČ Košice-Luník IX, Krčméryho 2,	06. 10. 2023 12 klientov v PZ, z toho 12

<p>vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom;</p> <p>- mobilná Poradňa odvykania od fajčenia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Smokerlyzer, Fagerströmov dotazník) s poradenstvom;</p> <p>- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.</p>	<p>Košice</p> <p><u>Akcia v spolupráci s organizáciou MZ SR – Zdravé regióny.</u></p>	<p>v POF</p> <p>(sociálne znevýhodnená skupina – členovia MRK)</p>
<p>- stabilná základná Poradňa zdravia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom;</p> <p>- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.</p>	<p>RÚVZ Košice – ambulancia základnej Poradne zdravia, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko RÚVZ Košice)</p> <p><u>Akcia v spolupráci s Integrovaným centrom Košického kraja, Košice.</u></p>	<p>07. 10. 2023</p> <p>18 klientov v PZ</p> <p>(sociálne znevýhodnená skupina – odídenci z Ukrajiny)</p>
<p>- mobilná základná Poradňa zdravia – ponuka vybraných služieb (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Accutrend Plus a i.) s poradenstvom;</p> <p>- mobilná Poradňa odvykania od fajčenia – vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Smokerlyzer, Fagerströmov dotazník) s poradenstvom;</p> <p>- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.</p>	<p>Colný úrad Košice, Komenského 39, Košice</p> <p><u>Akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou.</u></p>	<p>11. 10. 2023</p> <p>58 klientov v PZ, z toho 6 v POF</p>
<p>- stabilná základná Poradňa zdravia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom;</p> <p>- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.</p>	<p>RÚVZ Košice – ambulancia základnej Poradne zdravia, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko RÚVZ Košice)</p> <p><u>Akcia v spolupráci s Gréckokatolíckou eparchiálnou charitou Košice.</u></p>	<p>12. 10. 2023</p> <p>26 klientov v PZ</p> <p>(sociálne znevýhodnená skupina – odídenci z Ukrajiny)</p>
<p>- mobilná základná Poradňa zdravia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Afinion a i.) s poradenstvom;</p> <p>- mobilná Poradňa odvykania od fajčenia – štandardné vyšetrenie (anamnéza, vyšetrenie prístrojom Smokerlyzer, Fagerströmov dotazník) s poradenstvom;</p> <p>- distribúcia tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov.</p>	<p>Komunitné centrum Kálo jílo – Čierne srdce kalo, Budulovská 64, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie</p> <p><u>Akcia v spolupráci s organizáciou MZ SR – Zdravé regióny.</u></p>	<p>13. 10. 2023</p> <p>8 klientov v PZ, z toho 4 v POF</p>
<p>SPOLU:</p> <p>- 8 poradenských aktivít PZ</p> <p>- 5 poradenských aktivít POF</p>	<p>6 miest konania</p> <p>9 spolupracujúcich inštitúcií</p>	<p>9 dátumov – intervenovaných celkovo 189 klientov v PZ, z toho 26 v POF</p>

Požadovaný odpočet aktivít k *Svetovému dňu srdca 2023* bol za RÚVZ Košice zaslaný elektronickou cestou dňa 16. 10. 2023 adresátovi – ÚVZ SR.

Príležitosťou k rôznorodým aktivitám je významný termín Medzinárodnej diabetologickej federácie (skr. IDF), podporovaný SZO (skr. WHO), *Svetový deň diabetu – 14. november*, ktorého nosná téma v rokoch 2021 – 2023 znie „*Dostupnosť diabetologickej starostlivosti*“. Cieľom témy je zvýšiť povedomie o naliehavých problémoch, ktorým čelia diabetici a zároveň podporiť snahy o prevenciu cukrovky. Základnou formou prevencie DM je racionalizácia životného štýlu (pravidelná a primeraná fyzická aktivita, racionálna energeticky vyvážená strava, kde zdrojom živín sú tzv. zdravé potraviny), redukcia telesnej hmotnosti (v prípade nadváhy alebo obezity), redukcia stresu.

Činnosť spočívala v *edukačno-poradenských* a *informačno-propagačných aktivitách* (najmä vo všeobecnom poradenstve v rámci mobilnej Poradne zdravia, s využitím informačno-propagačných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice).

Preventívne aktivity boli realizované v širšom časovom rámci (od 04. 10. 2023 do 22. 12. 2023). Vykonaných bolo celkovo 23 edukačných, 29 poradenských aktivít a 1 propagačná aktivita – spolu 53 aktivít. Edukovaných bolo sumárne **514** osôb (z toho 342 žiakov ZŠ, 159 študentov SŠ, 13 dospelých osôb/seniorov) a poradensky intervenovaných bolo celkovo **355** osôb (z toho 123 študentov VŠ a 232 klientov v produktívnom a poproduktívnom veku, pozri tab.). Spolupracujúcich inštitúcií na akciách bolo celkom 17. Na aktivitách boli uplatnené o. i. dva materiály z edície ÚVZ SR, pod názvami: 1. „*Týka sa prediabetes aj vás?*“; 2. „*Test rizika vzniku cukrovky 2. typu*“.

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k Svetovému dňu diabetu 2023		
Edukačné aktivity	Miesto konania	Dátum a čas konania
4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Základná škola, Belehradská 21, Košice	04. 10. 2023, cieľová skupina: žiaci 2. roč. (4 triedy) <u>v celkovom počte 82</u>
4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“		05. 10. 2023, cieľová skupina: žiaci 3. roč. (4 triedy) <u>v celkovom počte 82</u>
4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Súkromná základná škola, Dneperská 1, Košice	21. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 3. roč. (3 triedy), 4. roč. (1 trieda) <u>v celkovom počte 80</u>
2x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“		23. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 4. roč. (2 triedy) <u>v celkovom počte 40</u>
3x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice	06. 12. 2023, cieľová skupina: študenti 2. roč. (3 triedy) <u>v celkovom počte 81</u>
3x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“		12.12.2023, cieľová skupina: študenti 2. roč. (3 triedy) <u>v celkovom počte 78</u>
2x výklad s besedou na tému „Podpora zdravia“	ZŠ Boliarov 50, Boliarov, okres Košice-okolie	11. 12. 2023, cieľová skupina: žiaci 1. stupňa <u>v celkovom počte 58</u>
1x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Centrum aktívneho starnutia – EZÚS Via Carpatia, s. s. r. o., Bačikova 7, Košice	19. 12. 2023, cieľová skupina: 13 seniorov
Poradenské aktivity (vyšetrenie s poradenstvom spojené s distribúciou tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov)	Miesto konania	Dátum a čas konania
Výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci so VŠZP) <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - antropometria	Colný a daňový úrad , Komenského 39/A, Košice	11. 10. 2023, cieľová skupina: zamestnanci úradu – <u>v celkovom počte 58 osôb</u>
Výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci so VŠZP) <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - glukóza, - antropometria.	Tabačka Kulturfabrik , Gorkého 2, Košice	17. 10. 2023 a 18. 10. 2023, cieľová skupina: zamestnanci DM-drogerie markt Slovensko – <u>v celkovom počte 63 osôb</u>
Výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci s LF UPJŠ) <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - triacylglyceroly, - antropometria.	LF UPJŠ (Ústav verejného zdravotníctva a hygieny), Šrobárova 2, Košice	od 06. 11. 2023 do 10. 11. 2023, cieľová skupina: študenti LF UPJŠ – <u>v celkovom počte 123 osôb</u>

Výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci so VŠZP) <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - antropometria.	Všeobecná zdravotná poisťovňa, Senný trh 1, Košice	06. 12. 2023, cieľová skupina: zamestnanci VŠZP – v celkovom počte 43 osôb
Výjazdová akcia základnej Poradne zdravia (v spolupráci s organizáciou MZ SR Zdravé regióny) <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - HDL, - triacylglyceroly, - glukóza, - antropometria.	Komunitné centrum MČ Košice-Luník IX, Krčméryho 2, Košice	06. 10. 2023, cieľová skupina: 12 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
	Komunitné centrum Kálo jilo – Čierne srdce, Budulovská 64, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie	13. 10. 2023, cieľová skupina: 8 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
	ZŠ s MŠ, Školská 16, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie	20. 10. 2023, cieľová skupina: 6 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
	Komunitné centrum, Veľká Ida 674, okres Košice-okolie	27. 10. 2023, cieľová skupina: 10 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
	Súkromná ZŠ, Galaktická 9, Košice	03. 11. 2023, cieľová skupina: 10 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
	Kancelária terénnej sociálnej práce pri Obecnom úrade, Drienovec 366, okres Košice-okolie	16. 11. 2023, cieľová skupina: 8 dospelých osôb – členovia MRK (sociálne znevýhodnená skupina)
Ambulancia základnej Poradne zdravia <u>Vyšetrované parametre:</u> - celkový cholesterol, - HDL, - triacylglyceroly, - glukóza, - antropometria.	RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko)	od 01. 10. 2023 do 22. 12. 2023, cieľová skupina: dospelé osoby – v celkovom počte 14 klientov
Informačno-propagačná aktivita	Miesto	Dátum
Uverejnenie titulu „ <i>Svetový deň diabetu 2023: Poznajte svoje riziko a možnosti prevencie</i> “ – odkaz s presmerovaním na webovú stránku ÚVZ SR	pôvodné webové sídlo RÚVZ Košice (položka Aktuality)	príspevok zverejnený od 13. 11. 2023 do 15. 12. 2023

Na základe požiadavky ÚVZ SR, bol prehľad zdravotno-výchovných aktivít pri príležitosti *Svetového dňa diabetu (14. november)*, realizovaných v spádovom území RÚVZ Košice, predložený emailovou cestou v decembri 2023.

Na prevencii nádorových ochorení sa podieľame hlavne poradenskou činnosťou a účasťou na edukačných kampaniach. V aktivitách spolupracujeme najmä s neziskovou organizáciou Ligou proti rakovine, pobočkou Košice, Klubom turistov „Medicína“ Košice a Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s., pozri aj **body 9.2, 9.6**.

V roku 2023 sme opätovne podporili zdravotno-výchovnou činnosťou významný termín *Svetový deň rakoviny – 4. február*, vyhlásený Úniou pre medzinárodnú kontrolu rakoviny/UICC. Téma kampane znela „*Komerčné záujmy spôsobujú milióny prípadov rakoviny, ktorým sa dá zabrániť*“, leitmotív „*Odstráňme rozdiely v starostlivosti*“. Výzva poukazuje na príčiny vzniku rakoviny, ktoré sa dajú odstrániť a na mnoho bariér, ktoré súvisia so socioekonomickými faktormi a bránia ľuďom v prístupe k prevencii, diagnostike, liečbe a následnej starostlivosti. Bariéry sú spôsobené kultúrnym kontextom, geografickou polohou,

rodovými normami, úrovňou príjmu, vzdelania, diskrimináciou či predpokladmi na základe veku, pohlavia, sexuálnej orientácie, etnickej príslušnosti, zdravotného postihnutia a životného štýlu, a vedú k rozdielom v rizikách vzniku a prežitia onkologického ochorenia.

V rámci prevencie onkologických ochorení, RÚVZ v SR zahájili 1. februára, v nadväznosti na *Svetový deň rakoviny*, a s výkonom počas celého mesiaca, rôzne edukačno-poradenské aktivity so zameraním na najčastejšie sa vyskytujúce nádorové ochorenia, prevenciu rakoviny prsníka, krčka maternice a rakoviny hrubého čreva, konečníka. Cieľom aktivít bolo zvýšiť povedomie o rizikových faktoroch vybraných onkologických ochorení, o možnostiach ich prevencie a zásadách zdravého životného štýlu.

Ako už bolo spomenuté, naša činnosť spočívala v *edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivitách* (bola vykonávaná individuálnou, resp. skupinovú formou aj v rámci poradenstva cez mobilnú Poradňu zdravia a Poradňu odvykania od fajčenia). Učebnými pomôckami boli výučbové prezentácie; modely prsníka a hrubého čreva; dotazníky k onkologickým témam (rozdané po intervencii); tematické informačno-propagačné materiály od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice ako aj Európsky kódex proti rakovine od SZO-EÚ-IARC).

Predmetné preventívne aktivity kvôli dopytu realizujeme priebežne počas celého roka. V rámci požadovaného odpočtu a v časovom období od 25. 01. 2023 do 18. 04. 2023 sme uskutočnili **27** aktivít (pozri prehľad). O uvedené témy prejavovali záujem rôzne vekové kategórie, čomu bolo vyhovené. Intervenovaných bolo sumárne **347** osôb, z toho 11 žiakov ZŠ, 160 študentov SŠ, 66 osôb v produktívnom, 57 osôb v poproduktívnom veku a 53 zdravotne znevýhodnených osôb rôzneho veku a ich príbuzní. Spolupracujúcich inštitúcií bolo **15** (z toho 1 ZŠ, 3 SŠ, 2 DC, 4 KC, RS-ZPP Radosť, Zdravé regióny, Liga proti rakovine, KT Medicína Košice, KTMK).

Prehľad edukačno-poradenských a informačno-propagačných aktivít zameraných na nasledovné témy, formy výkonu:

- **Onkologické ochorenia – prevencia** (3 prednášky s diskusiou), na Strednej zdravotníckej škole, Kukučínova 40, Košice, dňa 25. 01. 2023, pre **študentov** 1. a 2. roč. (v celkovom počte **64**);
- (*)**Ponuku služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a mobilnej Poradne na odvykanie od fajčenia** (vyšetrenia na riziko metabolického syndrómu s následným poradenstvom), v Dennom centre seniorov MČ Košice-Šaca, Železiarská 7, Košice, dňa 07. 02. 2023, pre **seniorov/klientov DC** (v celkovom počte **22** osôb);
- **Onkologické ochorenia – prevencia** (3 prednášky s diskusiou), na Strednej zdravotníckej škole, Moyzesova 17, Košice, v dňoch 15. 02. 2023 a 16. 02. 2023, pre **študentov** 2. roč. (v celkovom počte **75**);
- **Onkologické ochorenia – prevencia** (1 prednáška s diskusiou), v Špeciálnej ZŠ Inžinierska 24, Košice, dňa 21. 02. 2023, pre **žiakov** 2. stupňa (v celkovom počte **11**);
- **Zdravý životný štýl s akcentom na onkologické ochorenia** (1 prednáška s diskusiou), v Dennom centre seniorov MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice, dňa 21. 02. 2023, pre **seniorov/klientov DC** (v celkovom počte **35**);
- **Onkologické ochorenia – prevencia** (1 prednáška), v Rehabilitačnom stredisku – Združení príbuzných a priateľov Radosť, Bauerova 1, Košice, dňa 23. 02. 2023, pre **klientov zariadenia/zdravotne znevýhodnené osoby** (v celkovom počte **13**);
- (*)**Ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a mobilnej Poradne na odvykanie od fajčenia** (vybrané vyšetrenia s následným poradenstvom), **poradenstvo k životnému štýlu a prevencii onkologických ochorení** – akcia v spolupráci s organizáciou Zdravé regióny – na 4 miestach:

- Komunitné centrum pri Miestnom úrade MČ Košice-Nad jazerom, Poludníková 7, Košice, dňa 06. 03. 2023, pre **dospelé osoby** rôzneho veku/zo sociálne znevýhodneného prostredia (v celkovom počte **9** osôb);
- Komunitné centrum, Krémeryho 2, MČ Košice-Luník IX, Košice, dňa 10. 03. 2023, **dospelé osoby** rôzneho veku/zo sociálne znevýhodneného prostredia/MRK (v celkovom počte **18** osôb);
- Komunitné centrum, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 13. 03. 2023, pre **dospelé osoby** rôzneho veku/zo sociálne znevýhodneného prostredia/MRK (v celkovom počte **9** osôb);
- Komunitné centrum, Veľká Ida č. 674, okres Košice-okolie, dňa 14. 04. 2023, pre **dospelé osoby** rôzneho veku/zo sociálne znevýhodneného prostredia/MRK (v celkovom počte **30** osôb);

(*) Ponúkané služby a sledované parametre: vyšetrenie celkového cholesterolu, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemických analyzátorov Accutrend Plus a Wellion; meranie tlaku krvi, pulzu; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pásu, bokov), výpočet indexu telesnej hmotnosti (BMI), indexu centrálnej obezity (WHR), stanovenie percenta telesného tuku; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) vo výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti prostredníctvom dotazníkových metód; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vrátane vyplnenia anamnestických dotazníkov); individuálne poradenstvo k prevencii vybraných onkologických ochorení (s využitím výučbovej prezentácie a modelov hrubého čreva a prsníka); distribúcia tlačенých zdravotno-výchovných materiálov a i.

- (**)**Ponuka služieb mobilnej Poradne zdravia v rámci akcie Onkokardioturistika 35. ročník – jarná časť** (vybrané vyšetrenia a poradenstvo) – **akcia v spolupráci** s Klubom turistov „Medicína“ Košice, Ligou proti rakovine SR, pobočkou Košice a Klubom turistov mesta Košice – v rekreačnej zóne Košic – Penzión pod Hrešnou (16. 04. 2023), pre **onkologických pacientov** a ich **rodinných príslušníkov, verejnosť** (s počtom intervenovaných **40** osôb);

(**) Ponúkané služby a sledované parametre: okrem služieb mobilnej základnej Poradne zdravia (vyšetrenie celkového cholesterolu z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemického analyzátoru Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov; meranie tlaku krvi, pulzu) budú pre účastníkov v ponuke poradenské služby onkológov.

- **Onkologické ochorenia – prevencia** (3 prednášky s diskusiou), na **Strednej zdravotníckej škole sv. Alžbety, Mäsiarska 25, Košice**, dňa 18. 04. 2023, pre **studentov** 3. roč. (v celkovom počte **21**);
- **Svetový deň proti rakovine – 4. február** (*Európsky kódex proti rakovine*) – propagačná aktivita – uverejnenie informačného materiálu pod vyššie uvedeným názvom (z edície SZO-EÚ-IARC) na webovom sídle RÚVZ Košice (položka Aktuality), pre **verejnosť**;
- **Svetový deň proti rakovine – 4. február** (*Európsky kódex proti rakovine*) – nástenná propagácia/inštalácia informačných panelov k významnému termínu vo vestibuloch troch pracovísk RÚVZ Košice (v mesiaci február 2023), pre **verejnosť**, resp. **zamestnancov** a **stránky RÚVZ Košice**.

Súhrn nami realizovaných aktivít ohľadom prevencie vybraných onkologických ochorení bol na základe požiadavky ÚVZ SR predložený e-mailom 10. 03. 2023.

Na základe dlhoročne realizovaného a osvedčeného projektu „**Zdravotno-výchovné pôsobenie u detí predškolského veku – stomatohygiena**“, v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice pretrváva záujem o osvetu **v oblasti ústneho zdravia** zo strany škôl aj iných inštitúcií. Aktivity sú vykonávané najmä na materských a základných školách (na mnohých opakovane) a určené sú nielen deťom a žiackej/študentskej populácii, ale aj učiteľom a rodičom, podľa požiadaviek.

Pri príležitosti významných termínov, ako **Svetový deň ústneho zdravia – 20. marec** (vyhláseného Svetovou organizáciou zubných lekárov) a **Európsky deň ústneho zdravia – 12. september** (vyhláseného Radou Európskych dentistov), realizované aktivity boli určené

primárne deťom a mládeži. *Edukačnú činnosť* zameranú na podporu ústneho zdravia, zdravej výživy a propagáciu uvedených termínov sme v regióne Košíc a okolia realizovali v širšom časovom rámci. Aktivity sa konali na **24** miestach (5 MŠ, 17 ZŠ, 1 ŠI/SS, 1 VŠ) a intervenovaných bolo spolu **1792 osôb**, z toho 136 detí predškolského veku, 1615 žiakov ZŠ, 32 SŠ, 9 študentov VŠ (pozri nasledovnú tabuľku). Súčasťou edukácie boli výučbové modely, zdravotno-výchovné materiály k danej tematike (letáky, skladačky, maľovanky), od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR, DVD projekcia a iné pomôcky.

P. č.	Zdravotno-výchovné aktivity k <i>Svetovému dňu ústneho zdravia</i> (20. marec) a <i>Európskemu dňu ústneho zdravia</i> (12. september) – <i>prehľad navštívených škôl a školských zariadení</i>
1.	MŠ Košická 34, Kostolany nad Hornádom, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 20 detí predškolského veku)
2.	MŠ Kovaľská 12/A, MČ Košice-Poľov, Košice (1 aktivita, edukovaných 30 detí predškolského veku)
3.	MŠ Zupkova 37, Košice (2 aktivity, edukovaných 35 detí predškolského veku)
4.	Súkromná MŠ Vilôčka, Vencová 4, Košice (1 aktivita, edukovaných 30 detí predškolského veku)
5.	MŠ Kostolná 10, Geča, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 21 detí predškolského veku)
6.	ZŠ Belehradská 21, Košice (8 aktivít, edukovaných 155 žiakov 1. roč.)
7.	Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice (6 aktivít, edukovaných 111 žiakov 1. – 2. roč.)
8.	ZŠ Hroncova 23, Košice (4 aktivity, edukovaných 85 žiakov 1. roč.)
9.	ZŠ Krosnianska 2, Košice (12 aktivít, edukovaných 259 žiakov 1. stupňa)
10.	ZŠ Krosnianska 4, Košice (3 aktivity, edukovaných 46 žiakov 1. roč.)
11.	ZŠ Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice (12 aktivít, edukovaných 224 žiakov 1. stupňa)
12.	ZŠ Mateja Lechkého, Ulica Jana Pavla II. 1, Košice (5 aktivít, edukovaných 180 žiakov 1. a 2. roč.)
13.	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice (2 aktivity, edukovaných 30 žiakov 1. roč.)
14.	ZŠ Užhorodská 39, Košice (2 aktivity, edukovaných 45 žiakov 3 – 4. roč.; 4 aktivity, edukovaných 67 žiakov 2. stupňa)
15.	Špeciálna ZŠ, Inžinierska 24, Košice (1 aktivita, edukovaných 37 žiakov 1. a 2. stupňa)
16.	Spojená ZŠ, Odborárska 2, Košice (2 aktivity, edukovaných 86 žiakov 1. a 2. stupňa)
17.	Spojená ZŠ, Vojenská 13, Košice (2 aktivity, edukovaných 35 žiakov 1. až 9. roč.)
18.	ZŠ Boliarov 50, Boliarov, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 59 žiakov 1. – 4. roč.)
19.	ZŠ Pionierska 33, Čaňa, okres Košice-okolie (3 aktivity, edukovaných 47 žiakov 7. roč.)
20.	ZŠ Školská 10, Malá Ida, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 36 žiakov 1. roč.)
21.	ZŠ Ruskov 32, Ruskov, okres Košice-okolie (1 aktivita, edukovaných 25 žiakov 1. roč.)
22.	ZŠ Hlavná 165, Valaliky, okres Košice-okolie (4 aktivity, edukovaných 88 žiakov 3. – 4. roč.)
23.	Školský internát, Jedlíkova 11, Košice (1 aktivita, edukovaných 32 študentov SŠ)
24.	LF UPJŠ, Trieda SNP 1, Košice (1 aktivita, edukovaných 9 študentov 1. roč. Mgr. stupňa št. odb. VZ)

Spolupráca so školami v tomto smere je priebežne propagovaná cez príspevky na ich webových stránkach (najmä MŠ, ZŠ).

Popis činnosti k ďalším významným termínom sa nachádza v bodoch **9.2, 9.3, 9.6.**

V aktuálnych otázkach *verejného zdravia, verejného zdravotníctva a v problematike prevencie chronických neinfekčných ochorení* sme sa zúčastnili viacerých **odbornovo-vzdelávacích podujatí** na národnej i medzinárodnej úrovni. Napríklad išlo o nasledovné:

- webinár na tému „*Liečivé rastliny a huby pre zdravé oči i ostrý zrak*“ (26. 01. a 07. 02. 2023). Organizátori: Argama, s. r. o. – vzdelávacia agentúra; Terézia Company, s. r. o.; SK SaPA; SKIZP;
- webinár na tému „*Jarná očista tela*“ (12. 04. 2023). Organizátori: Argama, s. r. o. – vzdelávacia agentúra; Terézia Company, s. r. o.; SK SaPA; SKIZP;
- odborná diskusia v súvislosti s celoslovenskou iniciatívou „*Deň ženského zdravia*“ (Východoslovenské múzeum v Košiciach, Námestie Maratónu mieru 2, Košice, 13. 04. 2023). Organizátori: Asociácia na ochranu práv pacientov SR, o. z., v spolupráci s KSK; s podporou Roche;
- webinár na tému „*Kybernetická bezpečnosť v ambulancii*“ (26. 04. 2023). Organizátori: SLK; LEKÁR, a. s.; www.lekarnet.sk; partneri: Dôvera zdrav. poisťovňa, a. s.; ESET;

- webinár na tému „Karcinóm prsníka“ (03. 05. 2023). Organizátori: SLK; LEKÁR, a. s.; www.lekarnet.sk; partneri: LILLY; ABBOTT;
- webinár na tému „Prírodné riešenie na cievy“ (17. 05. 2023). Organizátori: Argama, s. r. o. – vzdelávacia agentúra; Terézia Company, s. r. o.; SK SaPA; SKIZP;
- online preškolenie užívateľov prístroja Afinion2 (27. 10. 2023). Organizátori: ÚVZ SR a Eurolab Lambda, a. s.;
- webinár na tému „Rakytník rešetliakový – unikátna liečivá rastlina“ (07. 11. 2023). Organizátori: Argama, s. r. o. – vzdelávacia agentúra; Terézia Company, s. r. o.; SK SaPA; SKIZP;
- online školenie k nutričnému softvéru „Planeat“ (13. 12. 2023). Hlavný organizátor: ÚVZ SR.

Ohľadom oblasti činnosti PCOPZ (základnej Poradne zdravia), boli sme účastní na online koordinačných stretnutiach k IS ÚVZ SR Modulu Test zdravé srdce (skr. TZS): priebežne počas celého roka 2023, podľa pozvánky ÚVZ SR (organizátori: ÚVZ SR; RÚVZ so sídlom v Spišskej Novej Vsi; príslušné zodpovedné IT subjekty). V dňoch 30. 03. 2023 a 27. 09. 2023 sa konali stretnutia prezenčne na RÚVZ Spišská Nová Ves (organizátori: ÚVZ SR a RÚVZ Spišská Nová Ves), prvé celoslovenské a druhé pre východoslovenský región. Dňa 29. 11. 2023 bolo zo strany ÚVZ SR v spolupráci so zodpovednými IT subjektmi zorganizované pracovné stretnutie k IS ÚVZ – o stave nasadenia jednotlivých modulov (vrátane TZS), formou osobných konzultácií na RÚVZ Košice.

V kontexte činnosti PCOPZ, reagovali sme na požiadavky ÚVZ SR vzťahujúce sa na rozvoj poradní centra. Napríklad ohľadom potrebného/chýbajúceho materiálo-technického vybavenia pre prevádzku, činnosť troch špecializovaných poradní (poradne odvykania od fajčenia, poradne zdravej výživy a poradne optimalizácie pohybovej aktivity) v podmienkach RÚVZ Košice, odpoveď bola zaslaná e-mailom 13. 01. 2023. Ďalšie reakcie vo veci písomnej agendy sú uvedené v **bodoch 9.2, 9.3, 9.5, 9.6 – A, 9.7**.

V rámci projektu R-CISZS (Integrovaná zdravotná a sociálna starostlivosť v SR) v časti zameranej na Komunitné nemocnice a súčinnosť pri stanovení potenciálnej lokalizácie Detašovaných poradenských centier ochrany a podpory zdravia – zostavili sme prehľad návrhov za jednotlivé RÚVZ v Košickom kraji a odpoveď zaslali elektronicky dňa 07. 06. 2023 – na základe požiadavky ÚVZ SR a Masterplanu R-CIS (zo dňa 31. 05. 2023).

Nadväzujúc na projektovú prípravu návrhu programu Zdravie, so zameraním na prevenciu a ochranu zdravia (operátor Programu Zdravie: MZ SR v spolupráci s VÚC, na základe dohody o spolupráci), súvisiaceho podporného opatrenia švajčiarsko-slovenského programu v oblasti zdravia (na báze bilaterálnej spolupráce) a možnej zainteresovanosti RÚVZ v SR – odpovedali sme na požiadavku MZ SR (zo dňa 12. 10. 2023), zaslaním stanoviska k možnej spolupráci na danom projekte za RÚVZ Košice (25. 10. 2023).

9.5 Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030

Plnenie úloh vychádzajúcich z *Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030* (schváleného vládou SR v roku 2022, ďalej len „NAPPA“) je zároveň v súlade s plnením ďalších strategických dokumentov, ako napr. *NPPZ* (pozri **bod 9.6 – oblasť A.3** – Tabak, alkohol, drogy) či *Národná stratégia SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030* (pozri nižšie).

V rámci NAPPA sa v preventívnom pôsobení sústreďujeme najmä na nižšie vekové kategórie, resp. špecifické sociálne skupiny obyvateľstva – nachádzajúce sa vo zvýšenom riziku vzniku závislostí. Výchovno-vzdelávacie prístupy z tematického hľadiska zameriavame na predchádzanie problémom (zdravotným, sociálnym, ekonomickým a i.) súvisiacich s alkoholom a inými návykovými látkami, na podporu abstinentného spôsobu života,

resp. situačnej abstinencie vo vzťahu k alkoholu, na podporu zdravého životného štýlu, nevyvímajúc týmto podporný vplyv na informovanosť, zdravotné uvedomenie, zdravotnú gramotnosť v danom smere.

V oblasti primárnej prevencie závislostí a prevencie užívania alkoholu aktuálne dominuje edukačno-poradenská a informačno-propagačná činnosť, pri ktorej spolupracujeme s regionálnou štátnou správou, samosprávou, školami a inými inštitúciami, organizáciami. Edukačnú činnosť orientujeme na *skupinové intervenčné metódy* (teoretický výklad spojený s besedou doplnený o aktivizačné prvky, ako práca v skupinách, panelová diskusia, premietnutie videofilmu, tvorba a distribúcia propagačno-náučných materiálov a i.).

Z edukačnej a informačno-propagačnej činnosti môžeme spomenúť účasť na edukačnom programe *BECEP* (využívajúcom formu edukačnej kampane a výchovných opatrení). Aktuálne sa realizuje na základe *Akčného plánu implementácie opatrení Národnej stratégie SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030*:

- ad Oblasť pôsobenia č. 1: Ľudský faktor; Sféra: Zvyšovanie povedomia; Opatrenie/úloha č. 1.7 „Aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia ohľadom rizík súvisiacich s požitím alkoholu a iných návykových látok v cestnej premávke“;
- ad Oblasť pôsobenia č. 5: Ponehodová starostlivosť; Sféra: Zvyšovanie povedomia; Opatrenie/úloha č. 5.1 *Aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia ohľadom poskytovania prvej pomoci pri dopravných nehodách*

(v rámci oboch úloh zodpovedným subjektom o. i. je MZ SR v spolupráci s ÚVZ SR).

Na základe požiadavky ÚVZ SR (zo dňa 06. 03. 2023) bol spracovaný odpočet plnenia vyššie uvedených úloh č. 1.7 a č. 5.1 z *Akčného plánu implementácie opatrení Národnej stratégie SR pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030*, za rok 2022 za RÚVZ Košice. Správa bola predložená ÚVZ SR elektronicky dňa 20. 03. 2023.

Aktivity v rámci vymedzených úloh, resp. „programu BECEP“ boli zamerané na prevenciu rizika požitia alkoholu, omamných látok, liečiv u účastníkov cestnej premávky, počas vedenia vozidla, na používanie reflexných a ochranných prvkov, cyklistických prílb a na prevenciu dopravných úrazov prioritne u detí a mládeže.

Edukačné aktivity v roku 2023 na tému „*Poskytovanie predlekárskej (laickej) prvej pomoci*“, aj v kontexte problematiky bezpečnosti cestnej premávky (s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, DVD BECEP/Becepáčik a DVD Záchranárik pre deti MŠ/ZŠ, lekárnička, zdravotnícke pomôcky, špeciálna resuscitačná figurína, tlačené informačno-propagačné materiály), sa konali na 7 miestach:

- ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie – 4x výklad s besedou a inštruktážou k téme „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, dňa 06. 02. 2023 (pre **65 žiakov** 1. – 4. roč.);
- ZŠ Bernolákova 16, Košice – 2x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, dňa 23. 02. 2023 (pre **50 žiakov** 3. a 4. roč.); (**tamtiež**) 4x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 24. 02. 2023 (pre **100 žiakov** 1. – 3. roč.); (**tamtiež**) 2x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 27. 02. 2023 (pre **50 žiakov** 1. – 2. roč.); (**tamtiež**) 4x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 28. 02. 2023 (pre **104 žiakov** 3. – 4. roč.);
- SOŠ železničná, Palackého 14, Košice – 2x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, dňa 23. 05. 2023 (pre **47 študentov** 1. – 2. roč.);
- Spojená škola/Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice – 1x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, dňa 12. 06. 2023 (pre **35 žiakov** 1. – 9. roč.);
- ZŠ Krosnianska 4, Košice – 3x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, dňa 20. 06. 2023 (pre **58 žiakov** 2. roč.);

- Združenie príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačné stredisko pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice – 1x výklad s besedou a inštruktážou na tému „Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci“, dňa 18. 07. 2023 (pre 12 klientov zariadenia vo veku 18+);
- Jeseň, n. o., Košice – Zariadenie pre seniorov a špecializované zariadenie, Alvinczyho 2B, Košice – 1x výklad s besedou na tému „Prevencia pádov“ a inštruktáž na tému „Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci“, dňa 25. 07. 2023 (pre 16 klientov zariadenia/seniorov).

Ďalšie informácie k problematike prevencie závislostí pozri v bode 9.6 – A.3.

9.6 Národný program podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (skr. NPPZ)

Medziodborová úloha – na jej plnení sa podieľajú odbory, ako podpora zdravia a výchova k zdraviu, epidemiológia, hygiena životného prostredia a zdravia, preventívne pracovné lekárstvo, hygiena výživy a hygiena detí a mládeže.

Plnenie aktualizovaného Národného programu podpory zdravia v SR z roku 2021 (v gescii ÚVZ SR, schváleného vládou SR v roku 2022; ďalej len „NPPZ“) bolo realizované činnosťou vzťahujúcou sa k dvom vymedzeným oblastiam (pozri body A. a B.):

Oblasť A. Preventívne opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu

S cieľom podieľať sa na znižovaní výskytu rizikových faktorov, ktoré súvisia so životným štýlom jednotlivca či skupín obyvateľstva, participujeme okrem NPPZ súčasne na plnení ďalších programov a akčných plánov, ako napr. *Národný program prevencie obezity* (2008, v gescii ÚVZ SR), vrátane *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025* (schválených vládou SR); *Národný program duševného zdravia* (2004, prijatý vládou SR); *Národný program kontroly tabaku* (2007, schválený vládou SR) a *Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030* (v gescii ÚVZ SR, schválený vládou SR v r. 2022); *Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030* (v gescii ÚVZ SR, schválený vládou SR); *Národná protidrogová stratégia SR na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030* (schválená vládou SR); *Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030* (schválená vládou SR) vrátane *Akčných plánov k Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022 – 2024*; *Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030* (schválený vládou SR); *Národná stratégia SR pre BECEP na roky 2021 – 2030* (schválená vládou SR) vrátane *Akčného plánu implementácie opatrení NS SR pre BECEP na r. 2021 – 2030* a i. Jedným zo základných východiskových dokumentov, ktorý aktuálne určuje smerovanie nielen preventívnych programov podpory zdravia a prioritných oblastí pôsobenia je *Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*, a v medzinárodnom meradle dokument *OSN Agenda 2030* (o cieľoch udržateľného rozvoja).

V praxi, prevenciu vybraných chronických ochorení realizujeme ovplyvňovaním informovanosti a zdravotného uvedomenia obyvateľov v zmysle zásad zdravého spôsobu života, uplatňujúc najmä zdravotno-výchovnú edukáciu a činnosti Poradne zdravia (stabilnej a mobilnej zložky). V poradni sú klienti, resp. záujemcovia vyšetrení v zmysle štandardnej metodiky za účelom identifikovania rizikových faktorov srdcovocievnych ochorení, metabolického syndrómu. Na základe zistených údajov, nadväzujúce odborné poradenstvo je zamerané na zlepšenie nameraných hodnôt a optimalizáciu zložiek životného štýlu nefarmakologickou cestou.

V hodnotenom období sme okrem individuálneho poradenstva (včítane telefonických

konzultácií) v stabilnej Poradni zdravia, zorganizovali a uskutočnili akcie výjazdovou formou pre pracovné kolektívy, seniorov, záujmové skupiny a ostatnú verejnosť, pri ktorých sa spolupracovalo s rôznymi inštitúciami (bližšia informácia je uvedená aj v **bodoch 9.2, 9.4**).

Výchovno-vzdelávacie aktivity sme orientovali predovšetkým na mladú generáciu. Objektom nášho záujmu sú však aj ostatné vekové kategórie. Konkrétne realizačné výstupy sa týkajú všetkých priorit tejto oblasti/opatrenia NPPZ, t. j. bodov 1. až 5.

1. Výživa a stravovanie

Rizikové faktory výživy obyvateľstva sledujeme hlavne cez analýzy anamnestických dát od klientov **Poradenského centra ochrany a podpory zdravia** (ďalej len PCOPZ), vkladaných do Testu zdravé srdce. Edukáciou a propagáciou v oblasti zásad správnej výživy sa snažíme zvyšovať celkové uvedomenie obyvateľstva, zlepšiť stravovacie návyky u všetkých jeho vekových skupín.

Téma ozdravenia výživy je v súlade s medzinárodnými princípmi zahrnutými v dokumentoch, ako napr. *Agenda 2030 OSN pre udržateľný rozvoj*; na národnej úrovni, napr. v *Strategickom rámci starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030*; *Akčnom pláne pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025*, resp. v ďalších programoch, akčných plánoch a úlohách spojených s ochranou a podporou zdravia obyvateľov SR. Nadväzujúc na uvedené spolupracujeme s Odborom hygieny výživy RÚVZ Košice prostredníctvom vybraných aktivít PCOPZ – *Poradne zdravia* (stabilnej aj mobilnej zložky) a *Poradne správnej výživy* (pozri **body 9.2, 9.4**). Cieľom činnosti je vplývať na zlepšenie stravovacích návykov vo vybraných populačných skupinách, realizovať monitoring, intervencie a tiež zisťovať ich výživový stav.

Zdravotno-výchovný charakter má z našej strany podpora **Stratégie SR pre realizáciu školského programu na školské roky 2017/2018 – 2022/2023** (z júla 2017), v zmysle ktorej sa (od 01. 08. 2017) do jedného právneho rámca spojili dva programy – *Školský program pre ovocie a zeleninu* a *Školský program pre mlieko*. Cieľovými skupinami (na základe návrhu rezortov MPRV SR, MŠ SR, MZ SR) boli v období od 01. 08. 2017 do 31. 07. 2023, v rámci sektora školské ovocie a zelenina, deti vo veku 3 – 15 rokov a sektora školské mlieko a mliečne výrobky, deti a mládež vo veku 3 – 18 rokov. **Aktualizovaná verzia stratégie** je vymedzená **na školské roky 2023/2024 – 2028/2029** (od 01. 08. 2023 do 31. 07. 2029) a pri poskytovaných komoditách ovocie-zelenina a mlieko sú cieľovou skupinou deti a mládež vo veku 3 – 18 rokov. Ciele majú napomôcť zvýšiť konzumáciu uvedených potravinových komodít a výrobkov z nich u detí, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity.

V spádovom území RÚVZ Košice sa na školách realizujú *skupinové edukačné aktivity* (napr. formou výkladu s besedou, prednášky s diskusiou, panelovej diskusie, s uplatnením prvkov interaktívneho a zážitkového učenia, vedomostného kvízu, učebných pomôcok, ako výučbové prezentácie, pracovné listy, maľovanky, projekcia DVD filmu, tlakomer, tukomer) so zameraním na racionálnu výživu a zdravý spôsob života. Pre propagačné účely – ako doplnok edukácie – sa využívajú prezentačné materiály (letáky, skladačky, záložky, maľovanky) od rôznych editorov vrátane RÚVZ Košice a ÚVZ SR.

V kalendárnom roku 2023 (resp. v 2. polroku šk. r. 2022/2023 a 1. polroku šk. r. 2023/2024) boli edukačné aktivity realizované v materských školách, základných školách (na I. a II. stupni), v stredných školách vrátane gymnázií a za účelom propagácie programu i na jednej z vysokých škôl. Na niektorých školách sa aktivity realizovali opakovane. Intervenovaných bolo spolu **2533 osôb**, z toho 142 detí z 6 MŠ; 1845 žiakov z 14 ZŠ; 533 študentov z 6 SŠ a 1 stredoškolského internátu (t. j. 508 študentov z 6 SŠ, 25 študentov z 1 ŠI) a 13 študentov z 1 VŠ.

Retrospektívne, v nadväznosti na metodický pokyn ÚVZ SR na realizáciu edukácie v súvislosti s plnením „Školského programu“ (s účinnosťou od septembra 2018) a s určením

pre RÚVZ v SR, zostavili a rozposlali sme ponuku sprievodných zdravotno-výchovných aktivít s dvoma informačnými letákmi (na témy „*Dôverujte mlieku – je kvalitné a zdravé*“ a „*Zdravie a krása sa skrýva v ovoci a zelenine*“, z edície RÚVZ Bratislava 2018) oprávneným vzdelávacím zariadeniam v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, t. j. MŠ, ZŠ, SŠ, školám zabezpečujúcim špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, zapojeným do uvedeného programu (e-mailom dňa 12. 10. 2018). Ponuka sa vzťahovala na obdobie šk. rokov 2018/2019 až 2022/2023 a na okruhy aktivít, ktoré z hľadiska preventívno-edukačných cieľov a foriem výkonu (intervenčné prístupy edukačného, poradenského, resp. informačno-propagačného charakteru, s prevahou skupinového pôsobenia) sú tematicky prierezové, uplatniteľné v ideovo príbuzných projektoch, t. j. nielen v menovanom školskom programe, ale aj v celoslovenskom internetovom kurze zdravého životného štýlu „*Hravo ži zdravo*“; v projekte „*Viem, čo zjem*“ celosvetového programu *Nestlé Healthy Kids*, na ktorých RÚVZ Košice participuje.

Na základe požiadavky ÚVZ SR (20. 01. 2023) – v súvislosti so „*Školským programom*“ – zaslali sme odpočet sprievodných edukačných aktivít za školský rok 2021/2022 – sumárny prehľad za RÚVZ so sídlom v Košiciach (24. 01. 2023). Ciele programu sa naplňali na lokálnej a regionálnej úrovni v územnej pôsobnosti úradu, t. j. v územnom obvode okresov Košice-mesto a Košice-okolie, prostredníctvom činnosti Odboru podpory zdravia a výchovy k zdraviu. Cieľovými skupinami pre intervencie boli deti MŠ, žiaci ZŠ, študenti SŠ a vekovo zmiešaná skupina detí a mladých v jednom školskom internáte. Intervencie mali najmä edukačný, interaktívny a informačno-propagačný charakter. Zamerané boli na ozdravenie výživy, spôsobu života a prevenciu ochorení z nesprávnej výživy (v zmysle dojednania a požiadaviek subjektov). Finančné náklady na program boli spojené s edíciou informačných zdravotno-výchovných materiálov (tvorba, tlač, distribúcia, nástenná propagácia), ktorú RÚVZ Košice realizoval z verejných zdrojov (z rozpočtu úradu/vo vlastnej réžii). Intervenčné aktivity v spomínanom školskom roku boli v rámci časti „*Mlieko a mliečne výrobky*“ uskutočnené v 17 školách (6 MŠ; 6 ZŠ; 4 SŠ; 1 VŠ) a zamerané boli na 11 tém. Edukovaných bolo spolu cca **821 osôb** (193 detí z MŠ, 391 žiakov zo ZŠ, 220 študentov z SŠ, 17 študentov VŠ). V časti „*Ovocie a zelenina*“, aktivity boli vykonané v 25 školských subjektoch (8 MŠ, 10 ZŠ, 5 SŠ, 1 SI, 1 VŠ), sumárne pokryli 18 tém a edukovaných bolo celkovo **1276 osôb** (232 detí z MŠ, 718 žiakov ZŠ, 309 študentov SŠ, 17 študentov VŠ).

V školskom roku 2022/2023 sme sa zapojili do 7. ročníka celoslovenského projektu „*Viem, čo zjem*“ (ktorý je súčasťou celosvetového programu spoločnosti Nestlé na podporu zdravej výživy detí „*Nestlé Healthy Kids Global Programme*“, resp. „*Nestlé pre zdravie detí*“). Organizátorom projektu je Neuropea, s. r. o., Bratislava, odborným garantom ÚVZ SR, s odporúčaním MŠVVŠ SR. Zámerom projektu je popularizácia zdravého spôsobu života, zdravej výživy a pohybovej aktivity. Realizuje sa na zaregistrovaných základných školách SR, v danom ročníku s prioritným určením pre žiakov 3. – 6. ročníka ZŠ (t. j. žiakov vo veku 8 – 11 rokov). Vykonávateľmi edukačných aktivít sú lektori z RÚVZ v SR a pedagógovia zapojených škôl.

Na danom projekte sme účastní už od jeho 1. ročníka (ktorý mal pilotný charakter), so zapojením RÚVZ na krajskej úrovni.

Úvodné vzdelávacie aktivity 7. ročníka projektu sa v zmysle metodického usmernenia zo strany ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., Bratislava, realizovali na prihlásených školách prostredníctvom pracovníkov RÚVZ v SR (na tému Ovocie a zelenina). Školy si môžu vybrať ľubovoľný počet tém z okruhu, ako Hygiena potravín, Vyvážená strava, Ovocie a zelenina, Riziká nevhodného stravovania, Pitný režim, Energia, ktoré so žiakmi absolvujú vo vlastnej réžii.

V územnej pôsobnosti RÚVZ Košice sa do predmetného ročníka prihlásilo 8 košických ZŠ. Počas novembra a decembra 2022 sa konali aktivity na 6 z 8 škôl (t. j. ZŠ Gemerská 2; ZŠ M. Lechkého, J. Pavla II. 1; ZŠ Požiarnická 3; ZŠ Tomášikova 31; ZŠ Park Angelinum 8; Súkromná spojená škola Starozagorská 8), s celkovou účasťou **414 žiakov** (z 3. – 6. roč./rôzne podľa škôl). Na zvyšných dvoch školách (ZŠ Fábryho 44; ZŠ Postupimská 37) sa aktivity konali mesiacoch január-február 2023, edukovaných bolo spolu **296 žiakov**.

Na základe požiadavky ÚVZ SR a Neuropea, s. r. o., po ukončení výučby prvej lekcie na zapojených školách, bol zasielaný na ÚVZ SR „Záznam o priebehu školenia“.

Menovaný projekt sme prezentovali **aktívnou účasťou na odbornom seminári** pre pracovníkov RÚVZ Košice (dňa 22. 06. 2023), s príspevkom: Šmídeková, I., Holovková, M., Gregová, S., Fabianová, M., Schnitzerová, E., Kollárová, J., Kojš, M. *Celoslovenský projekt „Viem, čo zjem“ – súčasť globálneho programu Nestlé pre zdravie detí*. Organizátor podujatia: RÚVZ Košice.

Z medzinárodných dní venovaných problematike výživy sme sa sústredili, napr. na **Svetový deň boja proti rakovine – 4. február**; **Svetový deň obezity – 4. marec**; **Medzinárodný deň mlieka – 1. jún**, **Svetový deň mlieka v školách – posledná streda v septembri**; **Svetový deň potravy/výživy – 16. október** a **Svetový deň diabetu – 14. november**. Prehľad informačno-propagačnej a intervenčnej činnosti vo vzťahu k rôznym cieľovým skupinám, ktorou sme podporili uvedené termíny, sa nachádza v **bode 9.2 a 9.4**.

V súvislosti s plnením *Akčného plánu pre potraviny a výživu na roky 2017 – 2025*, sme na základe požiadavky zo strany ÚVZ SR (06. 10. 2023) zaslali priebežný odpočet aktivít za rok 2022 a 2023, resp. vo vzťahu k školám za školský rok 2022/2023, elektronickou cestou (13. 10. 2023).

Ďalší dokument, ku ktorému sme zostavovali priebežný odpočet bola *Aktualizácia Národného programu podpory zdravia pre roky 2021 – 2030 (Oblasť A Preventívne opatrenia zamerané primárne na podporu zdravého životného štýlu)*. Na požiadavku ÚVZ SR (zo dňa 06. 10. 2023) v danej veci sme zaslali odpoveď v tabuľkovej forme za roky 2022-2023 (22. 10. 2023).

2. Fyzická aktivita

Na podporu a propagáciu pohybovej aktivity (odporúčanej, primeranej) vo vzťahu k obyvateľstvu (školskej mládeži, dospelaj populácii, seniorom) využívame najmä edukáciu, poradenstvo, výstupy cez médiá. Hlavným zámerom aktivít bolo poukázať na význam pohybovej aktivity, jej priaznivý vplyv na zdravie, ak je pravidelnou súčasťou spôsobu života.

Uvedená priorita NPPZ okrem iného úzko súvisí s úlohou pod názvom „**Vyzvi srdce k pohybu**“, ktorá sa realizuje bez časového obmedzenia, každé dva roky zväčša v jarnom období. V roku 2023 sa konal 10. ročník tejto celonárodnej kampane (pozri **bod 9.2.1**).

V súvislosti s propagáciou významných termínov podporujúcich zdravie ako aj plnením *Národného programu prevencie obezity – v oblasti pohybovej aktivity*, resp. *Národného akčného plánu v prevencii obezity na roky 2015 – 2025* (pozri **bod 9.2**), realizovaná bola informačno-propagačná a intervenčná činnosť (edukačná, poradenská). Aktivity v spádovom území RÚVZ Košice boli určené deťom, mládeži a dospelaj populácii (podľa záujmu; resp. pre osvetu verejnosti).

Z priebežnej činnosti zameranej na podporu pohybovej aktivity u obyvateľstva, môžeme vyzdvihnúť *cyklickú edukáciu s poradenstvom k pohybovej aktivite pre seniorov* na tému: „**Prevencia osteopénie a osteoporózy pohybom**“ a „**Vybrané prvky z kalanetiky**“ (teoretický výklad, názorná ukážka cvikov – rozcvička a precvičovanie zostavy cvikov). Realizuje sa dlhodobo a konanie aktivít v roku 2023 pokračovalo v troch zariadeniach, t. j. Denné centrum MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice; Denné centrum MČ Košice-

Sever, Obrancov mieru 2, Košice; Denné centrum MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice (pre viac informácií pozri **bod 9.4**).

V oblasti témy – **Svetového dňa obezity – 4. marec** – v roku 2023 „Zmeňme perspektívu: Rozprávajme sa o obezite“, boli prostredníctvom ÚVZ SR a RÚVZ v SR organizované informačné, osvetové aktivity. Konkretizáciu činnosti za RÚVZ Košice uvádzame v **bode 9.2**.

Svetový deň „Pohybom ku zdraviu“ – 10. máj (zaradený do kalendára významných dní SZO od roku 2003) sme pripomenuli rôznym vekovým kategóriám. Činnosť sme prepojili najmä s propagovaním kampane „**Vyzvi srdce k pohybu**“ v spádovom regióne (pozri **bod 9.2.1**). Aktivity mali *edukačno-poradenský a informačno-propagačný charakter* a boli zamerané na podporu zdravého spôsobu života, pohybovej aktivity, prevenciu nadváhy a obezity. K danému termínu, z intervenčnej činnosti prevažovala ponuka poradenských služieb cez základnú Poradňu zdravia (individuálne poradenstvo) a Poradňu optimalizácie pohybovej aktivity (skupinové poradenstvo), vrátane využívania tematických zdravotno-výchovných materiálov od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR a RÚVZ Košice. V máji 2023 sme s mobilnou základnou Poradňou zdravia a ponukou vybraných vyšetrení navštívili Komunitné centrum v Sokolňanoch, okres Košice-okolie (12. 05. 2023 – intervenovaných bolo 16 osôb) a Komunitné centrum v Jasove, okres Košice-okolie (19. 05. 2023 – intervenovaných bolo 20 osôb). S výjazdovou formou Poradne optimalizácie pohybovej činnosti (skr. POPA) sme opakovane navštívili tri denné centrá (v MČ Košice-Sever, MČ Košice-Sídlisko KVP a MČ Košice-Dargovských hrdinov, t. j. členov centier/seniorov), ZŠ M. Lechkého v Košiciach (t. j. záujemcov o cvičenie/personál školy), Diakonické centrum – Cesta nádeje (špecializované zariadenie s denným pobytom), Urbánkova 1, Košice (t. j. klientov zariadenia). Detailnejší popis činnosti POPA sa nachádza v **bode 9.4**.

Svetový deň osteoporózy – 20. október sme dali do pozornosti cez nasledovné osvetové edukačno-poradenské akcie:

- 4x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl*“ na ZŠ Belehradská 21, Košice, dňa 04. 10. 2023 – pre **82 žiakov** 2. roč.; taktiež 4x výklad s besedou na rovnakú tému, dňa 05. 10. 2023 – pre **82 žiakov** 3. roč.;
- ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia pre záujemcov turistickej akcie *Onkokardioturistika* (jesenná časť), v celi, t. j. pri Penzióne pod Hrešnou, dňa 15. 10. 2023 – intervenovaných bolo **24 dospelých osôb** (akcia v spolupráci s Ligou proti rakovine a ďalšími subjektmi);
- ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia na Finančnej správe SR, Colnom úrade Košice, Komenského 39, Košice, dňa 11. 10. 2023 – intervenovaných **57 zamestnancov** (akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s.);
- ponuka vybraných služieb mobilnej základnej Poradne zdravia v Tabačke Kulturfabrik, Gorkého 2, Košice, pre zamestnancov dm drogerie markt, s. r. o., Košice, v dňoch 17. 10. 2023 a 18. 10. 2023 – intervenovaných **30** záujemcov v 1. termíne a **36** v 2. termíne (akcia v spolupráci so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou, a. s.);
- informovanie verejnosti prostredníctvom titulu „*Svetový deň osteoporózy (20. október): Čo robiť pre zdravé kosti bez osteoporózy*“ (z edície ÚVZ SR) – odkaz na web ÚVZ SR uverejnený **na pôvodnom webovom sídle RÚVZ Košice**, v časti Hlavné menu – Aktuality.

Zo zdravotno-výchovných aktivít konaných mimo významných dní môžeme spomenúť nasledovné:

- cvičebná aktivita s rehabilitačnými prvkami „*Pohybom proti osteoporóze*“, spojená s výkladom a besedou na tému „*Osteoporóza*“, dňa 06. 04. 2023, v Centre aktívneho starnutia, Bačíkova 7, Košice (pre 15 seniorov);
- cvičebná aktivita s rehabilitačnými prvkami „*Pohybom proti osteoporóze*“, dňa 09. 06.

2023, v Komunitnom centre vo Veľkej Ide, okres Košice-okolie (pre 10 osôb v produktívnom veku – sociálne znevýhodnená skupina);

- cvičebná aktivita s rehabilitačnými prvkami „*Pohybom proti osteoporóze*“, spojená s výkladom a besedou na tému „*Vplyv pohybovej aktivity na organizmus*“, dňa 12. 06. 2023, v Rodinnom centre Dubáček, o. z., Kováčska 468/67, Medzev (pre 12 detí);
- cvičebná aktivita „*Kalanetika*“, a ukážky cvičebného programu „*OTAGO*“, spolu s výkladom a besedou na tému „*Vplyv pohybovej aktivity na organizmus*“, dňa 16. 06. 2023, v Komunitnom centre v Jasove, okres Košice-okolie (pre 15 osôb v produktívnom veku – sociálne znevýhodnená skupina);
- cvičebná aktivita „*Kalanetika*“, spojená s výkladom a besedou na tému „*Vplyv pohybovej aktivity na organizmus*“, dňa 23. 06. 2023, v Komunitnom centre v MČ Košice-Luník 9, Košice (pre 10 osôb v produktívnom veku – sociálne znevýhodnená skupina).

Z odborných podujatí zameraných na podporu pohybovej aktivity sme sa v rámci členstva zúčastnili zasadnutia pracovnej skupiny „*Pohybová aktivita, prevencia nadváhy a obezity*“, zriadenej pri ÚVZ SR (s celoslovenskou pôsobnosťou). Zasadnutie sa konalo na RÚVZ Trenčín, dňa 26. 10. 2023. Organizátormi boli ÚVZ SR v spolupráci s RÚVZ Trenčín.

V nadväznosti na prácu menovanej pracovnej skupiny „*Pohybová aktivita, prevencia nadváhy a obezity*“, reflektovali sme na viaceré požiadavky zo strany ÚVZ SR, týkajúce sa písomnej agendy (pozri **bod 9.2**).

V súvislosti s *Národným programom aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030*, sme zo strany ÚVZ SR boli požiadaní o priebežný odpočet jeho plnenia a predloženia príkladov dobrej praxe v tomto smere za roky 2022 a 2023. Odpoveď sme zaslali elektronicky dňa 30. 10. 2023.

3. *Tabak, alkohol, drogy*

Naša účasť, v súlade s dokumentmi, ako napr. *Národná protidrogová stratégia SR na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030*; *Národný akčný plán pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030*; *Národný akčný plán pre kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030* či v neposlednom rade *Národná stratégia SR pre BECEP na roky 2021 – 2030*, spočíva prioritne v činnosti zameranej na oblasť znižovania dopytu po návykových látkach, na preventívne programy, resp. v priebežnom zabezpečení a realizácii aktivít formou výchovy a vzdelávania najmä detí a mládeže v oblasti zdravého životného štýlu, v prevencii závislostí od legálnych a nelegálnych návykových látok (alkohol, tabak, iné drogy) i od nelátkových závislostí. Prehľad vykonaných preventívnych aktivít je uvedený nižšie.

Zvýšenú pozornosť v rámci primárnej prevencie závislostí venujeme vybraným skupinám obyvateľstva, ktoré sú vystavené riziku poškodenia zdravia v dôsledku užívania návykových látok, prioritne deťom a mládeži, ženám v reprodukčnom veku a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva.

Často využívanými formami sú:

- výchovno-vzdelávacia a poradenská činnosť (napr. edukácia pre rôzne vekové skupiny, výkon Poradne na odvykanie od fajčenia);
- propagačná a edičná činnosť – tvorba a distribúcia informačných materiálov pre školskú mládež, kontaktné dospelé osoby (učitelia, rodičia atď.) a iné cieľové skupiny;
- účasť na informačných kampaniach (napr. pri príležitosti významných termínov s protidrogovou tematikou);
- participácia na preventívnych programoch, projektoch, úlohách zameraných na škodlivosť návykových látok a na zmysluplné využívanie voľného času (vrátane prípravy, koordinácie, realizácie, vyhodnocovania) v spolupráci s inými subjektmi;

- pôsobenie cez mienkotvorné médiá v oblasti propagácie aktivít a spôsobu života bez drog.

Edukačná činnosť vo vzťahu k školám je zameraná, ako už bolo uvedené, na prevenciu látkových závislostí (zahrňujúc problematiku legálnych a nelegálnych drog), na prevenciu nelátkových závislostí a súvisiace témy. V roku 2023 v rámci územnej pôsobnosti RÚVZ Košice bolo vykonaných spolu **203** aktivít, s celkovým počtom **4144** účastníkov. Výchovno-vzdelávacie akcie sa uskutočnili na školách rôzneho stupňa (počnúc MŠ až po VŠ), na viacerých opakovane. Okrem prostredia škôl a školských zariadení, aktivity sa realizovali aj v centrách pre deti a rodiny, v komunitných centrách pre mládež a dospelých a pod. Z didaktického hľadiska, rešpektujúc vekové kritérium, podujatia zväčša pozostávali z teoretického výkladu, besedy, individuálnej i skupinovej práce. Žiakom v rámci intervencií a podľa témy boli premietnuté aj videofilmy a distribuované zdravotno-výchovné materiály. Na prvom stupni ZŠ a v MŠ sa z hľadiska edukačných cieľov volila hravá forma oboznamovania sa s danou problematikou (využívanie prostriedkov, ako mimická bábka Adamko, maľovanky, premietnutie DVD – animovanej agitky „Kde bolo tam bolo, fajčenie škodilo“ a i). U žiakov druhého stupňa ZŠ a na SŠ sa zisťovala spätná väzba niekde aj prostredníctvom ankety či dotazníkovej metódy (anonymne), ktorou sa mapovali názory, postoje a poznatková úroveň z problematiky drog, drogových závislostí a osobitne tabakizmu. Študenti – fajčiari (na báze dobrovoľnosti) mali možnosť si otestovať na prístroji Smokerlyzer koncentráciu oxidu uhoľnatého vo výdychu (CO v ppm) a tým aj obsah karboxyhemoglobínu v krvi (COHb v %), príp. vyšetriť pľúcne činnosti cez prístroj Spirometer.

V spojitosti s **informačno-propagačnou a edukačno-poradenskou činnosťou** vo vzťahu k **významným termínom** venovaným problematike zdravia a drogovej prevencii sme reflektovali na nasledovné dni:

Svetový deň bez tabaku – 31. máj (vyhlásený SZO, s témou v roku 2023 „*Pestujte potraviny, nie tabak*“) a **Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi – 26. jún** (vyhlásený OSN, s témou v roku 2023 „*Ludia na prvom mieste: zastavme stigma a diskrimináciu, posilnime prevenciu*“) boli v spádovom území RÚVZ Košice dané do pozornosti rôznym cieľovým skupinám z hľadiska veku, bežnej populácii ako aj sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva. Činnosť spočívala v edukačných, informačno-poradenských a propagačných aktivitách so zameraním na prevenciu látkových závislostí a podporu zdravého spôsobu života (formou interaktívnych prednášok, besied, poradenstva v prevencii fajčenia, s využitím učebných pomôcok, ako výučbové prezentácie, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, DVD, resuscitačná figurína, lekárnica prvej pomoci, informačno-propagačné materiály – letáky, skladačky od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR a RÚVZ Košice, príp. ďalšie pomôcky týkajúce sa prezentácie poradenských služieb.

Akcie k **obom termínom** sa konali v časovom úseku od 17. 04. 2023 do 24. 07. 2023. Bolo vykonaných celkom **99 aktivít. Edukovaných bolo spolu 1247 osôb** (z toho 15 detí predškolského veku; 672 žiakov zo ZŠ; 395 študentov SŠ; 50 učiteľov z 1 ZŠ; 54 klientov/dospelé osoby z 2 ZSS; 61 klientov/dospelé osoby z 3 KC). Cez **mobilnú základnú Poradňu zdravia** bolo **individuálne intervenovaných 223 osôb** vo veku 18+ (z toho vyše **88 osôb** aj **cez Poradňu odvykania od fajčenia**). S RÚVZ Košice na edukačno-poradenských akciách **spolupracovalo 27 inštitúcií** (t. j. 1 MŠ; 11 ZŠ; 5 SŠ; 1 ŠI; 4 KC; 3 ZSS, ako Jeseň, n. o.; Dorka, n. o.; ZPP Radosť, 1 UPJŠ, Zdravé regióny).

Prehľad zdravotno-výchovných aktivít k vyššie zmieneným termínom.

EDUKAČNÉ aktivity:

- 2x výklad s besedou na tému „*Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)*“, na ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, MČ Košice-Luník IX, Košice, 17. 04. 2023, pre žiakov 5. roč. (zo sociálne znevýhodneného prostredia) v celkovom počte **35**;

- 4x výklad s besedou na tému „*Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)*“, s premietnutím DVD kreslenej agitky s protifajčiarskou tematikou, na ZŠ Bernolákova 16, Košice, 18. 04. 2023, pre žiakov 1. – 3. roč. v celkovom počte **75**;
- 2x výklad s besedou na tému „*Životný štýl (prevencia užívania návykových látok – legálne drogy)*“, na ZŠ s VJM – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, 24. 04. 2023, pre žiakov 7. roč. (zo sociálne znevýhodneného prostredia), v celkovom počte **30**;
- 2x výklad s besedou na tému „*Žuvací tabak*“, na Spojenej škole, Opatovská cesta 101, Košice, 26. 04. 2023, pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študenti SŠ – vekovo zmiešané skupiny, v celkovom počte **60**; (**tamtiež**) 4x výklad s besedou na tému „*Primárna prevencia závislostí so zameraním na legálne a nelegálne návykové látky*“, z toho 2x pre žiakov 2. stupňa ZŠ a 2x pre študentov SŠ (vekovo zmiešané skupiny), v celkovom počte **63**, dňa 03. 05. 2023;
- 2x výklad s besedou na tému „*Primárna prevencia závislostí so zameraním na legálne a nelegálne návykové látky*“, na Súkromnej strednej športovej škole, Užhorodská 39, Košice, 27. 04. 2023, pre študentov z 3 tried (kvinta, 1.M, 1.A), v celkovom počte **30**;
- 2x výklad s besedou na tému „*Vplyv závislostí na iné funkcie organizmu*“, na ZŠ s MŠ M. R. Štefánika, Školská 11/8A, Budimír, okres Košice-okolie, 28. 04. 2023, pre učiteľov v celkovom počte **50**;
- 3x výklad s besedou na tému „*Prevencia tabakizmu*“, na Strednej zdravotníckej škole, Kukučínova 40, Košice, 09. 05. 2023, pre študentov z 3 tried (1.MAS, 1.A/PS, 1.B/PS), v celkovom počte **65**;
- 3x výklad s besedou na tému „*Prevencia závislostí*“, na Strednej odbornej škole železničnej, Palackého 14, Košice, 17. 05. 2023, pre študentov z 2 tried (1.D, 2.A), v celkovom počte **40**; (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „*Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)*“, spojený s prezentáciou služieb **Poradne odvykania od fajčenia/POF**, 25. 05. 2023, pre študentov z 2. a 3. roč., v celkovom počte **45**, z toho **15** fajčiarov intervenovaných cez **POF** (realizované vyšetrenia prístrojmi smokerlyzer, vyplnenie Fagerströmovho dotazníka, individuálne poradenstvo);
- 3x výklad s besedou na tému „*Prevencia fajčenia*“, spojený s prezentáciou služieb **Poradne odvykania od fajčenia/POF**, na Obchodnej akadémii, Watsonova 61, Košice, 23. 05. 2023, pre študentov z 3 tried 1. roč. (1.A, 1.B 1.C), v celkovom počte **60**, z toho **4** fajčiari intervenovaní cez **POF** (realizované vyšetrenia prístrojmi smokerlyzer, spirometer, tlakomer, tukomer, výpočet BMI, vyplnenie Fagerströmovho dotazníka, individuálne poradenstvo), u ďalších **7** študentov nefajčiarov boli vykonané všetky merania cez POF okrem vyplnenia F. dotazníka; (**tamtiež**) 4x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl*“, 26. 05. 2023, pre študentov z 3 tried 3. roč., v celkovom počte **80**;
- 3x výklad s besedou na tému „*Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)*“, s premietnutím DVD kreslenej agitky s protifajčiarskou tematikou, na ZŠ Boliarov 50, Boliarov, okres Košice-okolie, 29. 05. 2023, pre žiakov 1. – 4. roč., v celkovom počte **56**;
- 4x výklad s besedou na tému „*Primárna prevencia závislostí – nelegálne drogy*“, na Súkromnej strednej odbornej škole ekonomickej KOŠICKÁ AKADÉMIA, Tajovského 15, Košice, 23. 05. 2023, pre študentov z 2 tried 1. roč. (2.A, 2.B), v celkovom počte **30**; (**tamtiež**) 2x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl – podpora nefajčenia*“, 30. 05. 2023, pre študentov tried 1.A, 1.B, v celkovom počte **25**;
- 1x výklad s besedou na tému „*Svetový deň bez tabaku*“, na Stredoškolskom internáte, Jedlíkova 11, Košice, 30. 05. 2023 (zač. o 17:00 h), pre študentov SŠ – vekovo zmiešaná skupina, v celkovom počte **20**;

- 1x výklad s besedou na tému „Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)“, s premietnutím DVD kreslenej agitky s protifajčiarskou tematikou, na MŠ Watsonova 2, Košice, 31. 05. 2023, pre deti predškolského veku 3 – 5-ročné, v celkovom počte **15**;
- 2x výklad s besedou na tému „Svetový deň bez tabaku“, na Spojenej škole, Odborárska 2, Košice, 05. 06. 2023, pre žiakov 1. a 2. stupňa ZŠ, v celkovom počte **66**;
- 2x výklad s besedou na tému „Životný štýl (prevencia fajčenia ako súčasť zdravého životného štýlu)“, s premietnutím DVD kreslenej agitky s protifajčiarskou tematikou, na ZŠ Mateja Lechkého, Ulica Jána Pavla II. 1, Košice, 06. 06. 2023, pre žiakov 3. roč. ZŠ, v celkovom počte **50**; (**tamtiež**) 2x výklad s besedou na rovnakú tému, 07. 06. 2023, pre žiakov 4. roč. ZŠ, v celkovom počte **46**;
- 3x výklad s besedou na tému „Legálne drogy“, na Spojenej škole, Vojenská 13, Košice, 09. 06. 2023, pre žiakov zo 6 tried 5. – 9. roč. (5.E, 6.EA, 6.EB, 7.E, 8.E, 9.E), v celkovom počte **33**;
- 2x výklad s besedou na tému „Sebapoškodzovanie a psychohygienu“, na ZŠ Belehradská 21, Košice, 12. 06. 2023, pre žiakov 8. a 9. roč. ZŠ (8.B, 8.C, 9.A, 9.B), v celkovom počte **62**; (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „Životné prostredie a jeho vplyv na zdravie človeka (fajčenie ako antropogénny zdroj znečistenia životného prostredia)“, 13. 06. 2023, pre žiakov 8. roč. ZŠ, v celkovom počte **30**; (**tamtiež**) 2x výklad s besedou na tému „Sebapoškodzovanie a psychohygienu“, 15. 06. 2023, pre žiakov 7. roč. ZŠ (7.B), v celkovom počte **26**;
- 3x výklad s besedou na tému „Legálne a nelegálne návykové látky“, na ZŠ Hlavná 165, Valaliky, okres Košice-okolie, 14. 06. 2023, pre žiakov zo 4 tried 9. roč. (9.A, 9.B, 9.C a jedna špeciálna trieda), v celkovom počte **40**;
- 1x výklad s besedou na tému „Legálne a nelegálne drogy“, v Združení príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačnom stredisku pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice, 07. 07. 2023, pre klientov zariadenia (dospelé osoby/produktívny vek), v celkovom počte **13**.

INFORMAČNO-PORADENSKÁ činnosť:

- „Dni otvorených dverí Poradne odvykania od fajčenia“ pri príležitosti Svetového dňa bez tabaku (31. máj) – ponuka služieb v ambulancii poradne na RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice, v dňoch 29. 05. – 02. 06. 2023 (v čase 8:00 – 11:30 h a 12:30 – 15:00 h), pre fajčiarov – záujemcov z radov verejnosti, počet intervenovaných: **6** fajčiarov (v produktívnom a poproduktívnom veku);
Ponuka služieb zahŕňala: zisťovanie CO vo výdychu a % COHb prístrojom smokerlyzer, stanovenie stupňa závislosti od nikotínu Fagerströmovým dotazníkom, základné vyšetrenie funkčnosti pľúc spirometrom, meranie krvného tlaku/pulzu, percenta telesného tuku, výpočet BMI, individuálne poradenstvo.
- (*)ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (vyšetrenia s poradenstvom), v Komunitnom centre, Sokolany, okres Košice-okolie, 12. 05. 2023, pre verejnosť/dospelé osoby v produktívnom veku (so sociálne znevýhodneného prostredia – MRK), počet intervenovaných: **16** klientov, z toho **9** fajčiarov; (**tamtiež**) 17. 07. 2023, poradenské služby doplnené o výklad s besedou na tému „Škodlivosť fajčenia a iných návykových látok“, s rovnakým cieľovým určením, počet intervenovaných: **28** klientov, z toho **18** fajčiarov;
- (*)ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia (vyšetrenia s poradenstvom), v Komunitnom centre, Jasov, okres Košice-okolie, 19. 05. 2023, pre verejnosť/dospelé osoby v produktívnom veku (so sociálne znevýhodneného prostredia – MRK), počet intervenovaných: **20** klientov, z toho **12** fajčiarov; (**tamtiež**) 14. 07. 2023, poradenské služby doplnené o výklad s besedou na tému „Škodlivosť fajčenia a iných návykových látok“, s rovnakým cieľovým určením, počet intervenovaných: **17** klientov, z toho **6** fajčiarov;

- (*)*ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia* (vyšetrenia s poradenstvom), v zariadení Dorka, n .o. – Centrum pre deti a rodiny, Hemerkova 28, Košice, 01.06.2023, pre zamestnancov a profi rodičov, počet intervenovaných: **21** klientov v produktívnom veku, z toho **4** fajčiari;
  - (*)*ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia* (vyšetrenia s poradenstvom), v Komunitnom centre, Rankovce, okres Košice-okolie, 09.06.2023, pre verejnosť/dospelé osoby v produktívnom veku (so sociálne znevýhodneného prostredia – MRK), počet intervenovaných: **18** klientov, z toho **6** fajčiarov;
  - *ponuka služieb mobilnej Poradne odvykania od fajčenia* (s vybranými antropometrickými meraniami), na akcii „Juniáles“ v Botanickej záhrade UPJŠ, Mánesova 23, Košice, 16.06.2023, pre zamestnancov UPJŠ, počet intervenovaných: **62** klientov, z toho **4** fajčiari;
  - 1x výklad s besedou na tému „*Škodlivosť fajčenia a iných návykových látok*“ so sprievodnou (*)*ponukou služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia* (vyšetrenia s poradenstvom) – akcia v spolupráci so Zdravými regiónmi – v Komunitnom centre MČ Košice-Luník IX, Krčméryho 2, Košice, 10.07.2023, pre verejnosť/dospelé osoby v produktívnom veku (so sociálne znevýhodneného prostredia – MRK), počet intervenovaných: **16** klientov;
  - 1x výklad s besedou (skupinová edukácia) na tému „*Škodlivosť fajčenia a iných návykových látok*“ so sprievodnou (*)*ponukou služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a Poradne odvykania od fajčenia* (vyšetrenia s poradenstvom), v Združení príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačnom stredisku pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice, 21.07.2023, pre klientov zariadenia (dospelé osoby/produktívny vek), počet intervenovaných: **15**, z toho **4** fajčiari;
  - 1x výklad s besedou (skupinová edukácia) na tému „*Škodlivosť fajčenia a iných návykových látok*“ so sprievodnou (*)*ponukou služieb mobilnej základnej Poradne zdravia* (vyšetrenia s poradenstvom), v Jeseň, n. o., Košice – Zariadenie pre seniorov a špecializované zariadenie, Alvinczyho 2B, Košice, 24.07.2023, pre klientov zariadenia (seniori), počet intervenovaných: **26**.
- (*)Ponúkané služby a sledované parametre v rámci vyššie uvedených výjazdových poradenských akcií:* vybrané vyšetrenia z kapilárnej krvi biochemickým analyzátorom Accutrend Plus; meranie vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pása, bokov), výpočet BMI, WHR; stanovenie % telesného tuku; meranie tlaku krvi, pulzu; stanovenie CO vo výdychu u fajčiarov prístrojom Smokerlyzer, funkčné vyšetrenie pľúc Spirometrom, individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života (vyplnenie anamnestických dotazníkov a rozhovor), distribúcia tlačенých informačných materiálov a i.
- INFORMAČNO-PROPAGAČNÁ činnosť:**
- propagácia významného termínu *Svetový deň bez tabaku (31. máj)* na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Domov – Aktuality) – informovanie verejnosti prostredníctvom dvoch uverejnených titulov, t. j. 1. „*Týždeň otvorených dverí Poradne na odvykanie od fajčenia*“ (edícia RÚVZ Košice); 2. „*ÚVZ SR: Svetový deň bez tabaku 2023 – využite poradne odvykania od fajčenia na RÚVZ v SR*“ (edícia ÚVZ SR), od mája 2023 doteraz;
  - propagácia *Svetového dňa bez tabaku (31. máj)* a *Dní otvorených dverí Poradne na odvykanie od fajčenia* (s určením pre dospelé osoby 18+) e-mailovou cestou vybraným inštitúciám v spádovom území RÚVZ Košice vrátane zamestnancov tunajšieho úradu (dostali rôzne skupiny adresátov, ako MŠ, ZŠ, SŠ, VŠ, internáty, centrá voľného času, knižnice, materské/rodinné centrá, centrá pre deti a rodiny, JDS, denné centrá, lekári prvého kontaktu, poisťovne, lekárne, samospráva, HaZZ, KR PZ, ÚPSVaR, komunitné centrá, Zdravé regióny, Združenie Pre lepší život, vybrané podniky – DPMK, SAD, Eurobus, ŽSR, TEHO, TEKÓ, VSE, Magna, USS, SPP, VVS a i.), 24.05.2023 (podľa rozdeľovníka, viď vyššie);
  - nástenná propagácia významného termínu *Svetový deň bez tabaku (31. máj)* – zostavenie informačného panelu vo vstupnom priestore/vestibule RÚVZ Košice, na detašovanom

pracovisku Rooseveltova 8, Košice, v máji 2023, pre zamestnancov a návštevníkov/stránky úradu z radov verejnosti;

- propagácia významného termínu na webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Domov – Aktuality) – informovanie verejnosti prostredníctvom uverejneného titulu: „*Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi 2023*“ (z edície ÚVZ SR), od júna 2023 doteraz;
- nástenná propagácia významného termínu *Medzinárodný deň proti zneužívaniu drog a nezákonnému obchodovaniu s nimi (26. jún)* – zostavenie informačného panelu vo vstupnom priestore/vestibule RÚVZ Košice, na detašovanom pracovisku Rooseveltova 8, Košice, v júni 2023, pre zamestnancov a návštevníkov/stránky úradu z radov verejnosti.

V zmysle požiadavky ÚVZ SR bol odpočet činnosti za RÚVZ Košice k *Svetovému dňu bez tabaku (31. máj)* zaslaný 15. 06. 2023 a odpočet činnosti k *Medzinárodnému dňu proti zneužívaniu drog a nelegálnemu obchodovaniu s nimi (26. jún)* zaslaný 20. 07. 2023.

Medzinárodný deň povedomia o fetálnom alkoholovom syndróme – 9. september bol z hľadiska informačno-propagačných cieľov daný do povedomia širokej verejnosti prostredníctvom informačného letáka pod rovnomenným názvom, na pôvodnom webovom sídle RÚVZ Košice (v priečinku Hlavné menu – O nás – Odborné útvary – Podpora zdravia – Príspevky odboru), od septembra 2019 do decembra 2023.

Ponúkané výchovno-vzdelávacie aktivity boli zamerané na zvýšenie informovanosti o nebezpečenstvách konzumácie alkoholu počas tehotenstva a primárne určené cieľovej skupine žien od 15 do 35 rokov. Spojené boli s výkladom a besedou, s využitím učebných pomôcok, ako tematická prezentácia, okuliare simulujúce opitosť, premietnutie DVD filmu „*Až do dna...*“ a/alebo „*Vplyv pitia alkoholu počas tehotenstva na vývin plodu*“.

V roku 2023, k danému termínu bolo sumárne vykonaných **8 aktivít**, edukovaných **432 osôb**. Z hľadiska prehľadu, aktivity tohto zamerania boli realizované **na 3 miestach**:

- ZŠ E. Fullu, Maurerova 21, Košice, dňa 13. 09. 2023, 3x výklad s besedou na tému „*Zdravý životný štýl*“, pre **188** žiakov 1. – 3. roč. (3 triedy/roč.);
- ZŠ Ruskov 32, okres Košice-okolie, 28. 09. 2023, 1x výklad s besedou na tému „*Drogy*“, pre **80** žiakov 1. roč. a 3. – 4. roč. (4 triedy);
- ZŠ Belehradská 21, Košice, v dňoch 04. 10. – 05. 10. 2023, 4x výklad s besedou v oboch termínoch na tému „*Zdravý životný štýl*“, pre celkovo **164** žiakov 2. – 3. roč. (4 triedy/roč.).

Svetový deň duševného zdravia – 10. október sme pripomenuli aktivitami, ktoré sú uvedené v **bode 9.6** – oblasť A – 4. *Podpora duševného zdravia*.

V súvislosti s **Európskym týždňom boja proti drogám** (tretí novembrový týždeň) v roku 2023 dominovala edukačná činnosť (výklad s besedou, prednáška s diskusiou, interaktívna forma výkonu), so zameraním na podporu zdravého spôsobu života, prevenciu zneužívania návykových látok, na zvýšenie povedomia o nebezpečenstve látkových a nelátkových závislostí. V rámci aktivít boli využívané tematické výučbové prezentácie a pri vybraných akciách učebné pomôcky, ako drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť, dychový analyzátor Smokerlyzer, v indikovaných prípadoch Spirometer (na funkčné vyšetrenie pľúc) a informačno-propagačné materiály od rôznych editorov vrátane ÚVZ SR, RÚVZ Košice.

Preventívne aktivity sa realizovali od 13. 11. 2023 do 22. 12. 2023. Vykonaných bolo celkovo **32 aktivít**. Intervenovaných bolo sumárne **809 osôb** (z toho 585 žiakov ZŠ, 215 študentov SŠ a 9 študentov VŠ). Spolupracujúcich inštitúcií na aktivitách bolo 13.

Tabuľkový prehľad edukačných aktivít k Európskemu týždňu boja proti drogám:		
Aktivita	Miesto konania	Dátum a čas konania
2x výklad s besedou na tému „ <i>Boj proti drogám</i> “	Spojená škola, Odborárska 2, Košice	13. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 2. stupňa ZŠ – v celkovom počte 35
1x výklad s besedou na tému	Školský internát, Jedlíkova 11,	15. 11. 2023, cieľová skupina: študenti

„Normálne je nefajčiť“	Košice	rôznych SŠ – v celkovom počte 35
2x výklad s besedou na tému „Legálne drogy“	Základná škola, Košická Belá 235, Košická Belá	20. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 5. – 9. roč. – v celkovom počte 42
4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Súkromná základná škola, Dneperská 1, Košice	21. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 3. roč. (3 triedy) a 4. roč. (1 trieda) – v celkovom počte 80
3x výklad s besedou na tému „Nelátkové a látkové závislosti“	Základná škola, Tomášikova 31, Košice	22. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 7. roč. – v celkovom počte 63
2x (2 h/90 min) prednáška s diskusiou na tému „Prevenčia závislosti“	RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice Cieľová inštitúcia: Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika, Trieda SNP 1, Košice	22. 11. 2023, cieľová skupina: študenti 1. roč. Mgr. st., študijného odboru Verejné zdravotníctvo – v celkovom počte 9
2x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“	Súkromná základná škola, Dneperská 1, Košice	23. 11. 2023, cieľová skupina: 4. roč. (2 triedy) – v celkovom počte 40
2x výklad s besedou na tému „Týždeň boja proti drogám“	Základná škola, Belehradská 21, Košice	24. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 7. roč. (2 triedy) – v celkovom počte 43
1x (2 h/90 min) výklad s besedou na tému „Týždeň boja proti drogám“	Stredná športová škola, Trieda SNP 104, Košice	29. 11. 2023, cieľová skupina: študenti z tried 4.AG, 4.BG, 8.OA – v celkovom počte 30
2x výklad s besedou na tému „Drogy + fajčenie“	Súkromná základná škola, Galaktická 9, Košice	30. 11. 2023, cieľová skupina: žiaci 7. – 9. roč. – v celkovom počte 29
2x výklad s besedou na tému „Fajčenie“	Gymnázium, Park mládeže 5, Košice	01. 12. 2023, cieľová skupina: študenti z tried 1.C, 2.B – v celkovom počte 60
2x výklad s besedou na tému „Boj proti drogám“	Základná škola, Belehradská 21, Košice	08. 12. 2023, cieľová skupina: žiaci z tried 8.A, 8.B, 9.A, 9.B, 9.C – v celkovom počte 69
1x výklad s besedou na tému „Energetické nápoje a následky ich užívania“	Stredná zdravotnícka škola sv. Alžbety, Mäsiarska 25, Košice	14. 12. 2023, cieľová skupina: študenti (zmiešaná skupina) – v celkovom počte 90
3x výklad s besedou na tému „Tabak a alkohol“ + 1x výklad s besedou na tému „Tabak, alkohol, ľahké drogy“	Základná škola, Kežmarská 28, Košice	20. 12. 2023, cieľová skupina: žiaci z tried 7.A, 7.B, 7.C, 9.B – v celkovom počte 85
3x výklad s besedou na tému „Kofeín, energetické nápoje a alkohol“ + 1x výklad s besedou na tému „Tabak, alkohol a ľahké drogy“	Základná škola, Kežmarská 28, Košice	22. 12. 2023, cieľová skupina: žiaci z tried 8.A, 8.B, 8.C, 9.A – v celkovom počte 99

Odpočet realizovaných aktivít k *Európskemu týždňu boja proti drogám* za RÚVZ Košice bol, podľa požiadavky ÚVZ SR, zaslaný emailom dňa 04. 12. 2023.

Prehľad preventívnych aktivít so zameraním na látkové a nelátkové závislosti a poskytovanie predlekárskej prvej pomoci realizované mimo významných termínov:

- MŠ Športová 260, Skároš, okres Košice-okolie – 1x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl a prevencia fajčenia“), s premietnutím DVD kreslenej agitky s protifajčiarskou tematikou, dňa 20. 01. 2023 (pre **20 detí predškolského veku**);
- Obchodná akadémia, Watsonova 61, Košice – 2x výklad s besedou na tému „Prevenčia užívania nelegálnych návykových látok“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, drogový kufor, okuliare simulujúce opitost', dňa 24. 01. 2023 (pre **62 študentov** 2. roč.);
- Súkromná stredná športová škola, Užhorodská 39, Košice – 1x výklad s besedou na tému „Androgénne anabolické steroidy“, dňa 02. 02. 2023 (pre **25 študentov** 2. roč.);
- Elokované pracovisko ako súčasť Súkromnej MŠ Pro Pueris, Štefánikova 20, Košice – 2x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, s premietnutím DVD kreslenej agitky

- „Kde bolo, tam bolo, fajčenie škodilo“, dňa 06. 02. 2023 (pre **36 detí predškolského veku**);
- ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie – 4x výklad s besedou a inštruktážou k téme „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 06. 02. 2023 (pre **65 žiakov** 1. – 4. roč.);
  - ZŠ Severná 21, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie – 3x výklad s besedou na tému „*Kyberšikana a šikana*“, dňa 17. 02. 2023 (pre **61 žiakov** 7. – 8. roč.);
  - ZŠ Tomášikova 31, Košice – 2x výklad s besedou na tému „*Legálne a nelegálne drogy*“, dňa 20. 02. 2023 (pre **33 žiakov** 7. roč.);
  - ZŠ Bernoláková 16, Košice – 2x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 23. 02. 2023 (pre **50 žiakov** 3. a 4. roč.); (**tamtiež**) 4x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 24. 02. 2023 (pre **100 žiakov** 1. – 3. roč.); (**tamtiež**) 2x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 27. 02. 2023 (pre **50 žiakov** 1. – 2. roč.); (**tamtiež**) 4x výklad s besedou a inštruktážou na rovnakú tému, dňa 28. 02. 2023 (pre **104 žiakov** 3. – 4. roč.);
  - ZŠ M. Lechkého, Ul. Jána Pavla II. č. 1/Lechkého 4, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Legálne a nelegálne drogy*“, dňa 23. 02. 2023 (pre **65 žiakov** 9. roč. – 3 triedy);
  - Spojená škola/Špeciálna ZŠ, Rovníková 11, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Bez mobilu*“, dňa 28. 02. 2023 (pre **25 žiakov** 7. – 9. roč.); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 12. 06. 2023 (pre **35 žiakov** 1. – 9. roč.);
  - Spojená škola, Odborárska 2, Košice – 2x výklad s besedou na tému „*Bez mobilu*“, dňa 01. 03. 2023 (pre **75 žiakov** 1. a 2. stupňa ZŠ);
  - Združenie príbuzných a priateľov Radosť, o. z. – Rehabilitačné stredisko pre ľudí s duševnými poruchami, Bauerova 1, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Legálne drogy*“, dňa 07. 03. 2023 (pre **10 klientov** zariadenia vo veku 18+); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „*Mentálne ochorenia I. časť*“, dňa 06. 04. 2023 (pre **15 klientov** zariadenia vo veku 18+); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „*Mentálne ochorenia II. časť*“, dňa 11. 04. 2023 (pre **17 klientov** zariadenia vo veku 18+); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „*Mentálne ochorenia III. časť*“, dňa 10. 05. 2023 (pre **17 klientov** zariadenia vo veku 18+); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 18. 07. 2023 (pre **12 klientov** zariadenia vo veku 18+);
  - Stredná zdravotnícka škola, Moyzesova 17, Košice – 3x výklad s besedou na tému „*Iné formy užívania tabaku*“, s konaním v priestoroch RÚVZ Košice, Rooseveltova 8, Košice (detašované pracovisko), dňa 15. 03. 2023 (pre **104 študentov** 2. roč. – 4 triedy);
  - ZŠ Školská 10, Malá Ida, okres Košice-okolie, dňa 27. 03. 2023 – 1x výklad s besedou na témy „*Ako spoznáš, že kamaráta niečo trápi*“, „*Sebapoškodzovanie*“ (pre **40 žiakov** 7. roč. – 2 triedy); (**tamtiež**) 1x výklad s besedou na tému „*Fetálny alkoholový syndróm*“ (pre **26 žiakov** 9. roč.);
  - Špeciálna ZŠ, Inžiniarska 24, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Nelátkové závislosti – bez mobilu*“, dňa 03. 04. 2023 (pre **17 žiakov** 2. stupňa);
  - Stredná zdravotnícka škola, Kukučínova 40, Košice – 3x výklad s besedou na tému „*Škodlivosť alkoholu*“, dňa 18. 04. 2023 (pre **72 študentov** 2. roč. – 3 triedy);
  - Školský internát pri SOŠ informačných technológií, Ostrovského 1, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Androgénne anabolické steroidy*“, dňa 27. 04. 2023 (pre **23 študentov** rôzneho veku);

- SOŠ železničná, Palackého 14, Košice – 2x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 23. 05. 2023 (pre **47 študentov** 1. – 2. roč.);
- ZŠ Krosnianska 4, Košice – 3x výklad s besedou a inštruktážou na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 20. 06. 2023 (pre **58 žiakov** 2. roč.);
- Jeseň, n. o., Košice – Zariadenie pre seniorov a špecializované zariadenie, Alvinczyho 2B, Košice – 1x výklad s besedou na tému „Prevenencia pádov“ a inštruktáž na tému „*Poskytovanie predlekárskej prvej pomoci*“, s učebnými pomôckami, ako výučbová prezentácia, lekárnička, resuscitačná figurína, dňa 25. 07. 2023 (pre **16 klientov** zariadenia/seniorov).

Vykonaných bolo celkovo **53 aktivít**. Intervenovaných bolo sumárne **1226 osôb** (z toho 56 detí MŠ, 804 žiakov ZŠ, 333 študentov SŠ, 33 klientov ZSS v produktívnom, resp. seniorskom veku). Spolupracujúcich inštitúcií na aktivitách bolo 20.

Protidrogovú osvetu sme zahrnuli aj do plánu vysokoškolskej výučby na **LF UPJŠ v Košiciach** v študijnom odbore Verejné zdravotníctvo (v predmetoch Výchova k zdraviu; Determinanty zdravia I., II.; Podpora zdravia a intervenčné programy), na ktorej naše pracovisko participuje (pozri vyššie uvedený prehľad aktivít). V akademických rokoch 2022/2023 a 2023/2024 bolo intervenovaných **10** poslucháčov 1. ročníka Bc. štúdia a **9** poslucháčov 1. ročníka Mgr. štúdia (dennej formy) odboru VZ.

Poradenstvo k problematike využívania metód a foriem zdravotno-výchovného pôsobenia je uskutočňované písomným, telefonickým, resp. osobným kontaktom. Individuálne konzultácie, metodické usmernenia k drogovej problematike (zahrňujúc legálne a nelegálne návykové látky) poskytujeme priebežne podľa potrieb žiadateľa. Z hľadiska adresáta prevláda učiteľská verejnosť, resp. záujemcovia v rámci pregraduálneho i postgraduálneho štúdia.

Do obsahového rámca metodického poradenstva spadá aj *disponibilná, výpožičná služba zdravotno-výchovných videofilmov* a prevádzkovanie archívu *tlačovín* (letákov, plagátov, brožúr a i.) vlastnej edície, resp. vydaných inými inštitúciami. Distribúcia titulov je realizovaná podľa aktuálnosti alebo na požiadanie. Informačno-propagačné materiály sú najviac žiadané na školách rôznych stupňov a v zdravotníckych zariadeniach prvého kontaktu (ambulancie pediatrov a praktických lekárov pre dospelých).

V **Poradni na odvykanie od fajčenia** (skr. POF) sme v hodnotenom období poskytli poradenstvo individuálnou formou pre **116** klientov. Mimo uvedeného počtu, výjazdovými akciami najmä na školách boli intervencie organizované skupinovo, najmä z dôvodu propagácie poradne (následne niektorí záujemcovia využili individuálnu formu intervencie). V POF dominoval produktívny vek a záujem o jednorazovú intervenciu. Prehľad realizovaných aktivít POF uvádzame aj v **bodoch 9.2, 9.4** a vo *Výročnej správe RÚVZ Košice za rok 2023*. Základné informácie o Poradni na odvykanie od fajčenia sú verejnosti k dispozícii na webovom sídle RÚVZ Košice.

Poradenstvo formou telefonickej Linky pomoci na odvykanie od fajčenia v rozsahu SR je vykonávané podľa § 8 ods. 1 pís. b zákona č. 89/2016 Z. z. o výrobe, označovaní a predaji tabakových výrobkov a súvisiacich výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov; rozhodnutia hlavného hygienika SR a metodického pokynu ÚVZ SR. Linku pomoci prevádzkujú všetky RÚVZ v SR v zmysle stanoveného harmonogramu, v 2-týždňových intervaloch počas pracovných dní v čase od 8:00 do 15:00 h. V roku 2023 RÚVZ Košice telefónnou linkou nedisponoval.

V hodnotenom období sme sa zúčastnili napríklad nasledovných **odborných a vzdelávacích podujatí**, tematicky korešpondujúcich s danou prioritou:

- online podujatie na tému „Komunikácia v online prostredí“ (11. 01. 2023). Organizátori: SLK; www.lekarnet.sk; LEKÁR, a. s.; hlavný partner: Union zdrav. poisťovňa;
- online večerná škola na tému „Poruchy príjmu potravy – o čom by sme mali vedieť?“ (26. 01. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- konferencia na tému „Bezpečnosť detí v digitálnom priestore“ (Katolícka univerzita v Ružomberku, 07. 02. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch/MPSVR SR; Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny; Katolícka univerzita v Ružomberku; DigiQ);
- online večerná škola na tému „Bezpečnosť údajov detí na internete“ (23. 02. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „Digitálne závislosti: Mne sa to nemôže stať!?“ (30. 03. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „Deti a tragické informácie – čo robiť? Emocionálne rizikový spravodajský obsah a mladý človek“ (27. 04. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „Digitálna stopa – Čo všetko o nás a našich deťoch internet vie“ (25. 05. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- online večerná škola na tému „Dištančné poradenstvo ako efektívny nástroj nízkoprahovej pomoci pre všetky deti“ (29. 06. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- workshop na tému „Deň Seniorov v Košiciach“ v rámci projektu *Digitálni seniori* (19. 10. 2023). Organizátor: Regionálne centrum MIRRI Košice;
- online večerná škola na tému „Nadmerné používanie internetu u detí a mladých ľudí“ (30. 11. 2023). Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch; Ústredie PSVaR.

Na základe vyžiadania zo strany ÚVZ SR, resp. iných inštitúcií, predkladali sme informácie o plnení úloh, stanoviská, vyjadrenia k vybraným materiálom koncepcnej, strategickej povahy. Napríklad zaslali sme reakcie na nasledovné materiály, resp. problematiky:

- ad príprava návrhu *Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR na roky 2023 – 2028* – zaslanie podkladov, týkajúcich sa identifikácie príčin a návrhov opatrení v predmetnej oblasti v rámci Košického kraja (dňa 15. 01. 2023) – v zmysle požiadavky Okresného úradu zo dňa 22. 11. 2022;
- ad návrh *Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti do roku 2028 rozpracovanej na podmienky Košického kraja* – predložený na pripomienkovanie členom Krajskej komisie pre prevenciu kriminality a inej protispoločenskej činnosti Okresného úradu Košice (v októbri 2023);
- ad plnenie *Národnej stratégie SR pre bezpečnosť cestnej-premávky na roky 2021 – 2030 – Akčného plánu implementácie opatrení Národnej stratégie pre BECEP na roky 2021 – 2030* (úloha č. 1.7 „Aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia ohľadom rizík súvisiacich s pozitívom alkoholu a iných návykových látok v cestnej premávke“) – zaslanie odpočtu činnosti za rok 2022 e-mailom (20. 03. 2023) – v zmysle požiadavky ÚVZ SR (06. 03. 2023);
- ad plnenie *Akčného plánu realizácie Národnej protidrogovej stratégie Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2025* v rezorte zdravotníctva – zaslanie odpočtu

za rok 2022 (22. 09. 2023) – v nadväznosti na e-mailovú požiadavku ÚVZ SR (14. 09. 2023);

- ad priebežné plnenie *Národného akčného plánu na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030* – tabelárny odpočet aktivít v roku 2023, zaslaný e-mailom (25. 10. 2023) – v zmysle požiadavky ÚVZ SR (09. 10. 2023);
- ad priebežné plnenie *Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2021 – 2030* – tabelárny odpočet aktivít za rok 2022 a v roku 2023, zaslaný e-mailom (13. 10. 2023) – v zmysle požiadavky ÚVZ SR (09. 10. 2023).

4. Podpora duševného zdravia

Na podporu problematiky duševného zdravia sme realizovali zdravotno-výchovnú činnosť (edukačnú, poradenskú a informačnú) smerom k rôznym skupinám obyvateľstva (podľa veku, záujmu, profesie).

Propagačnou a intervenčnou formou sme podporili **informačné kampane** k viacerým významným termínom, ako:

„**Týždeň mozgu – Brain Awareness Week**“ (13. – 19. marec 2023), celosvetovo organizovaná kampaň od roku 1996, na Slovensku po pätnásťkrát (od roku 2008). Iniciátormi na národnej úrovni boli Slovenská Alzheimerova spoločnosť, Centrum MEMORY, n. o. a Neuroimunologický ústav SAV. Záštitu nad kampaňou prevzal ÚVZ SR. Jej hlavným zámerom je zvýšiť záujem verejnosti a najmä starších ľudí o zdravé starnutie, o činnosť ľudského mozgu, prevenciu mozgových ochorení a o tréning pamäťových a kognitívnych schopností človeka. Pred spustením kampane sme na základe výzvy zaslali plán s dojednanými aktivitami cez vyplnený online formulár Slovenskej Alzheimerovej spol.

V rámci našej účasti sme kampaň dali do povedomia verejnosti rôzneho veku viacerými druhmi aktivít, ako:

- **propagácia kampane** umiestnením titulu na pôvodnom **webovom sídle** RÚVZ Košice (v priečinku Aktuality) „*Medzinárodná kampaň Týždeň mozgu 13. – 19. marca 2023*“ (odkaz s presmerovaním na stránku Slov. Alzheimerovej spol.), s určením pre verejnosť (od 06. 03. 2023 do konca roka);
- propagácia kampane **formou nástenných/informačných panelov** s titulom „*Týždeň mozgu 2023*“ v priestoroch vestibulu ústredného pracoviska a dvoch detašovaných pracovísk RÚVZ Košice, s určením pre zamestnancov a stránky úradu (marec-apríl 2023);
- **v spolupráci s Knižnicou pre mládež mesta Košice – Kulturpark, Kukučínova 2, Košice**, propagovanie kampane *Týždeň mozgu 2023* formou informačných panelov v priestoroch vestibulu knižnice (s určením pre čitateľov/návštevníkov a zamestnancov) a uverejnenia titulu „*Týždeň mozgu 2023*“, obsahujúceho informácie a príslušné odkazy ku kampani na facebookovom profile knižnice;
- **edukačné aktivity** – výklad zážitkovou formou, s využitím prezentácií, vedomostných a kognitívnych aktivít (na témy ako napr. *Mozog náš každodenný; Žijeme život prospievajúci mozgu?; Kampaň Týždeň mozgu: Vedomostné a kognitívne aktivity; Podpora duševného zdravia; Poruchy duševného zdravia; Prevencia ochorení mozgu* a i.), s určením pre žiakov ZŠ, študentov SŠ a VŠ, osoby v produktívnom veku a seniorov, s konaním v dňoch:
  - 13. 03. 2023 – 1x výklad s besedou, s výučbovou prezentáciou, vedomostné, kognitívne aktivity – pre **15** klientov produktívneho veku Združenia príbuzných a priateľov a Rehabilitačného strediska Radosť, Bauerova 1, Košice;
  - 14. 03. 2023 – 4x výklad s besedou, s výučbovou prezentáciou, vedomostné, kognitívne aktivity – pre **129** študentov zo 4 tried 1. roč. SZŠ Moyzesova 17, Košice – na RÚVZ so sídlom v Košiciach, Rooseveltova 8, Košice, detašované pracovisko a vo Verejnej knižnici Jána Bocatia, Hviezdoslavova 5, Košice, dňa 14.3.2023;

- 14. 03. 2023 – 1x výklad s besedou, s výučbovou prezentáciou, kognitívny tréning zameraný na precvičenie koncentrácie, pozornosti, pamäte – pre **40** seniorov/členov Denného centra MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice;
- 16. 03. 2023 – 1x výklad s diskusiou, s využitím výučbovej prezentácie, vedomostné, kognitívne aktivity – pre **13** študentov 1. roč. Bc. st. študijného odb. Verejného zdrav. z LF UPJŠ Košice – na RÚVZ so sídlom v Košiciach, Roosveltova 8, Košice – detašované pracovisko;
- 16. 03. 2023 – 1x výklad s besedou, s výučbovou prezentáciou, vedomostné, kognitívne aktivity – pre **14** študentov 3. roč. Súkromnej strednej odbornej školy ekonomickej KOŠICKÁ AKADÉMIA, Tajovského 15, Košice;
- (dátumy pozri nižšie) spolu 14x výklad s besedou, s výučbovou prezentáciou, vedomostné, kognitívne aktivity – na dvoch školách:
  - ZŠ Bernoláková 16, Košice (12 aktivít) – pre **233** žiakov 1. stupňa, v dňoch 23. 03. 2023 (89), 28. 03. 2023 (84) a 04. 04. 2023 (60);
  - Spojená škola (Špeciálna ZŠ), Odborárska 2, Košice (2 aktivity) – pre **38** žiakov 1. a 2. stupňa, dňa 31. 03. 2023;
- **pohybovo-tanečné aktivity** – „*Tréning pamäti pohybom*“ (vstupný výklad ku kampani doplnený o vedomostné, kognitívne aktivity a cvičebný program so zaradením tanečných prvkov, vybraných cvikov z kalanetiky, cvičenia na chrbticu a proti osteoporóze – zabezpečené **cez Poradňu optimalizácie pohybovej aktivity**) – pre seniorov, na piatich miestach:
  - Denné centrum MČ Košice-Sever, Obrancov mieru 2, Košice, v dňoch 13. 03. 2023 (**7** účastníkov) a 15. 03. 2023 (**9** účastníkov) – pre seniorov/členov DC;
  - Denné centrum MČ Košice-KVP, Cottbuská 36, Košice, v dňoch 13. 03. 2023 (**8** účastníkov), 15. 03. 2023 (**7** účastníkov) – pre seniorov/členov DC;
  - Denné centrum MČ Košice-Dargovských hrdinov, Jegorovovo nám. 5, Košice (cvičebný program s tanečnými prvkami, s cvičením na chrbticu a proti osteoporóze), dňa 13. 03. 2023 (**4** účastníci) – pre seniorov/členov DC;
  - ZŠ M. Lechkého, J. Pavla II. 1, Košice (cvičebný program s tanečnými prvkami a vybranými cvikmi z kalanetiky), dňa 14. 03. 2023 – pre **3** zamestnancov/učiteľov;
  - Diakonické centrum, Urbánkova 1, Košice (cvičebný program OTAGO), dňa 15. 03. 2023 (**7** účastníkov, z toho 4 seniory, 3 produktívneho veku), 17. 03. 2023 (**6** účastníkov, z toho 3 seniory a 3 produktívneho veku);
- **ponuka služieb mobilnej základnej Poradne zdravia a mobilnej Poradne odvykania od fajčenia** (vyšetrenia a poradenstvo) k zdravému životnému štýlu – akcie v spolupráci s organizáciou *Zdravé regióny* – pre verejnosť, na štyroch miestach:
  - Komunitné centrum pri MÚ MČ Košice-Nad jazerom, Poludníková 7, Košice, dňa 06. 03. 2023 (**9** klientov);
  - Komunitné centrum, Krčméryho 2, MČ Košice-Luník 9, Košice, dňa 10. 03. 2023 (**18** klientov);
  - Komunitné centrum, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 13. 03. 2023 (**9** klientov, z toho 4 osoby intervenované aj v Poradni odvykania od fajčenia);
  - Komunitné centrum, Veľká Ida č. 674, okres Košice-okolie, dňa 14. 04. 2023 (**30** klientov, z toho 28 osôb intervenovaných aj v Poradni odvykania od fajčenia).

Ponúkané služby a sledované parametre: vyšetrenie celkového cholesterolu, triacylglycerolov a glukózy z kapilárnej krvi prostredníctvom biochemických analyzátorov Accutrend a Wellion; meranie tlaku krvi, pulzu; vybraných antropometrických parametrov (výška, hmotnosť, obvod pása, bokov), výpočet BMI, WHR, stanovenie percenta telesného tuku; u fajčiarov stanovenie hladiny oxidu uhoľnatého (CO) a karboxyhemoglobínu (COHb) z výdychu prístrojom Smokerlyzer a zistenie stupňa závislosti dotazníkovými metódami; individuálne poradenstvo k jednotlivým zložkám spôsobu života, k prevencii rakoviny, obezity, ochorení mozgu; distribúcia tlačенých zdravotno-výchovných materiálov.

Sumárne, v rámci kampane sme za RÚVZ Košice **edukovali** celkovo **482** osôb (z toho 271 žiakov z 2 ZŠ, 143 študentov z 2 SŠ, 13 poslucháčov z 1 VŠ, 15 osôb produktívneho veku z 1 ZSS, 40 seniorov z 1 DC). **Intervenovaných** cez **tri poradne** bolo celkovo **117** osôb (z toho 3 osoby produktívneho veku z 1 ZŠ, 6 osôb produktívneho veku z 1 ZSS, 66 osôb produktívneho veku z 4 KC, 35 seniorov z 3 DC, 7 seniorov z 1 ZSS).

Správu – odpočet činnosti realizovanej pri príležitosti *Týždňa mozgu 2023* za RÚVZ Košice, zaslali sme v zmysle požiadavky Slovenskej Alzheimerovej spol. e-mailovou cestou dňa 12. 04. 2023. Súčasťou správy bola fotodokumentácia (4 fotky) z akcií v ZŠ M. Lechkého v Košiciach a v dvoch denných centrách (MČ Košice-Sever a MČ Košice-Sídlisko KVP).

Aktivity pri príležitosti ďalších významných termínov súvisiacich s problematikou podpory duševného zdravia, ako *Svetový deň Alzheimerovej choroby (21. september)/Mesiac Alzheimerovej choroby (september); Medzinárodný deň starších (1. október)/Mesiac úcty k starším (október)*, boli z našej strany určené detskej aj dospeléj populácii a niektoré z nich primárne seniorom. Činnosť spočívala hlavne v *informačno-edukačných aktivitách*. Akcie boli uskutočnené v mesiacoch september-december 2023 a ich stručný prehľad uvádzame nižšie.

Edukačné akcie sa konali na týchto miestach:

- ZŠ Ľ. Fullu, Maurerova 21, Košice (13. 09. 2023) – 3x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, pre 188 žiakov 1. – 3. roč.;
- ZŠ Belehradská 21, Košice (04. 10. 2023) – 4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, pre 82 žiakov 2. roč.; **tamtiež** (05. 10. 2023) 4x výklad s besedou na rovnakú tému, pre 82 žiakov 3. roč.; **tamtiež** (17. 10. 2023) 1x výklad s besedou na tému „Mentálne ochorenia“, pre 24 žiakov 8. roč.;
- ZŠ Tomášikova 31, Košice (26. 10. 2023) – 2x výklad s besedou na tému „Sebapoškodzovanie“, pre 36 žiakov 8. roč.;
- Súkromná ZŠ Dneperská 1, Košice (21. 11. 2023) – 4x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, pre 80 žiakov 3. – 4. roč.; **tamtiež** (23. 11. 2023) 2x výklad s besedou na rovnakú tému, pre 37 žiakov 4. roč.;
- Stredná priemyselná škola elektrotechnická, Komenského 44, Košice (06. 12. 2023) – 3x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, pre 81 študentov 2. roč.; **tamtiež** (12. 12. 2023) – 3x výklad s besedou na rovnakú tému, pre 78 študentov 2. roč.;
- Denné centrum pri MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice (12. 12. 2023) – 1x výklad s besedou v trvaní 90 min na tému „Mentálne ochorenia“, pre 35 členov centra/seniorov;
- Centrum aktívneho starnutia – EZÚS Via Carpatia, s. r. o., Bačíkova 7, Košice (19. 12. 2023) – 1x výklad s besedou na tému „Zdravý životný štýl“, pre 13 seniorov/záujemcov.

Svetový deň duševného zdravia – 10. október sme edukačnými aktivitami dali do pozornosti rôznym cieľovým skupinám (z hľadiska veku a záujmu). Najvyššie zastúpenie z nich mala žiacka a študentská populácia. Akcie sa konali **na 4 miestach** (celkovo **9 aktivít**, s účasťou **197 osôb**, z toho 162 žiakov/študentov, 35 seniorov):

- ZŠ Belehradská 21, Košice – 1x výklad s besedou na tému „Mentálne zdravie“, dňa 17. 10. 2023 (pre **24** žiakov 8.C); **(tamtiež)** 4x výklad s besedou na tému „Tabakizmus a prevencia drog“, dňa 25. 10. 2023 (pre **78** žiakov 4. roč. – 4 triedy);
- Školský internát pri Strednej priemyselnej škole elektrotechnickej, Komenského 42, Košice – 1x výklad s besedou na tému „*Problematika nelegálnych návykových látok zo zdravotného aspektu*“, dňa 24. 10. 2023, pre vekovo zmiešanú skupinu študentov v celkovom počte **24**;
- ZŠ Tomášikova 31, Košice – 2x výklad s besedou na tému „Sebapoškodzovanie“, dňa 26. 10. 2023 (pre **36** žiakov 8. roč. – 2 triedy);
- Denné centrum MČ Košice-Sídlisko KVP, Cottbuská 36, Košice – 1x výklad s besedou na tému „Mentálne ochorenia“, dňa 12. 12. 2023, pre členov DC (seniorov v počte **35**);

Zároveň sme na pôvodné webové sídlo RÚVZ Košice do priečinka Aktualít umiestnili titul „Svetový deň duševného zdravia 2023 – 10. október“ (odkaz s presmerovaním na web ÚVZ SR).

V rámci vzdelávacích a odborných podujatí so zameraním na problematiku podpory duševného zdravia, brali sme účasť na piatich, konkrétne na:

- webinári na tému „Chronický únavový syndróm“, dňa 12. 04. 2023. Organizátormi boli SLK; LEKÁR, a. s.; www.lekarnet.sk; partneri: EWO pharma; Pascoe;
- online večerná škola na tému „Deti a tragické informácie – čo robiť? Emocionálne rizikový spravodajský obsah a mladý človek“, dňa 27. 04. 2023. Organizátori: Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násillia na deťoch; Ústredie PSVaR;
- odborný seminár pre pracovníkov RÚVZ Košice, dňa 22. 06. 2023. Organizátor: RÚVZ Košice. Aktívna účasť s príspevkami:
  - Kojš, M. *Význam spánku pre zdravie*;
  - Schnitzerová, E. (referujúca: Fabianová, M.) *Duševné zdravie detí a mládeže* (pozn.: prezentovaná bola náhradná súvisiaca téma, z dôvodu služobnej cesty).

5. Zdravé pracovné a životné podmienky

a) Pracovné prostredie

V rámci podpory zdravého spôsobu života na pracoviskách a v ďalších subjektoch sme participovali ako spoluorganizátori najmä na akciách poradenského charakteru (ako napr. Deň zdravia), s určením pre vybrané profesijné, záujmové a i. skupiny, pozri **body 9.2, 9.4, 9.6/A.1 – A.4.**

b) Životné prostredie

Z významných termínov v oblasti životného prostredia bol daný do pozornosti **Svetový deň vody – 22. marec** (vyhlásený OSN v roku 1993), **Deň Zeme – 22. apríl** (oslavovaný OSN od roku 1971) ako aj **Svetový deň životného prostredia – 5. jún** (vyhlásený OSN v roku 1972).

Vo vzťahu k **Svetovému dňu vody** (22. marec), v informačno-propagačnej rovine boli vykázané aktivity, ako uverejnenie oznamu na webovom sídle RÚVZ Košice pod rovnomenným názvom, v zmysle ktorého zamestnanci Odboru hygieny životného prostredia a zdravia poskytovali poradenstvo záujemcom z radov verejnosti v problematike zdravotnej bezpečnosti pitnej vody z verejných vodovodov a ochrany individuálnych vodných zdrojov, čistenia studní, dezinfekcie pitnej vody, kvality vody, nožnej kontaminácie vody v individuálnych zdrojoch pitnej vody v dôsledku povodní a záplav atď.

Edukačné aktivity na témy súvisiace so **Svetovým dňom vody** (22. marec), **Dňom Zeme** (22. apríl), resp. **Svetovým dňom životného prostredia** (5. jún) uvádza nasledovný prehľad:

- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – 2x výklad s besedou, v Obchodnej akadémii, Watsonova 61, Košice, dňa 21. 03. 2023, pre **56** študentov 2. roč.;
- „Vplyv znečisteného životného prostredia na zdravie človeka“ – pri príležitosti Svetového dňa vody (22. marec) – 1x výklad s besedou, v Rehabilitačnom stredisku, ZPP Radosť, o. z., Bauerova 1, Košice, dňa 22. 03. 2023, pre **12** klientov denného stacionára (zdravotne znevýhodnené osoby);
- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – 4x výklad s besedou, v ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie, dňa 03. 04. 2023, pre **56** žiakov 1. stupňa;

- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – výklad s besedou, v Spojenej škole (Špeciálnej ZŠ), Odborárska 2, Košice, dňa 05. 04. 2023, pre **65** žiakov 1. a 2. stupňa;
- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – 12x výklad s besedou, v ZŠ Bernolákova 16, Košice, v dňoch 12. 04. 2023, 13. 04. 2023 a 18. 04. 2023, celkovo pre **241** žiakov 1. stupňa;
- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – výklad s besedou, v ZŠ Školská 10, Malá Ida, okres Košice-okolie, dňa 14. 04. 2023, pre **20** žiakov 6. roč.;
- „Zdravý životný štýl (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – 4x výklad s besedou, v ZŠ s VJM – Alapiskola, Československej armády 15, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, dňa 24. 04. 2023, pre **59** žiakov 5. a 6. roč.;
- „Životné prostredie (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – 2x výklad s besedou, v Školskom klube detí pri ZŠ Užhorodská 39, Košice, dňa 25. 04. 2023, pre **50** žiakov 1. stupňa;
- „Znečistené životné prostredie“ – 1x výklad s besedou, v Školskom internáte, Jedlíkova 11, Košice, dňa 06. 06. 2023, pre **25** stredoškolských študentov;
- „Zdravé životné prostredie“ – 1x výklad s besedou, v ZŠ Belehradská 21, Košice, dňa 13. 06. 2023, pre **30** žiakov 8. roč.;
- „Životné prostredie (s dôrazom na význam zdravotne bezpečnej pitnej vody pre zdravie človeka)“ – výklad s besedou, v Špeciálnej ZŠ, Inžinierska 24, Košice, dňa 14. 06. 2023, pre **23** žiakov 1. a 2. stupňa.

Pri vyššie uvedených akciách sme spolupracovali s 11 subjektmi (t. j. 8 ZŠ, z toho 5 z Košíc a 3 z okolia Košíc; 1 SŠ a 1 ŠI z Košíc; 1 ZSS z Košíc). Z hľadiska cieľových skupín, prevažovala školská populácia, v 1 prípade to boli klienti ZSS/denného stacionára (zdravotne znevýhodnené osoby). Edukovaných bolo celkovo **637** osôb (z toho 544 žiakov ZŠ, 81 študentov SŠ a 12 dospelých osôb/klientov ZSS).

V rámci spolupráce s Odborom hygieny životného prostredia a zdravia, podieľali sme sa na zbere údajov v súvislosti s online prieskumom ÚVZ SR *k Svetovému dňu vody (22. marec)*, s použitím *anonymného dotazníka* pod názvom „*Mám rád vodu*“. Prostredníctvom distribúcie vytlačenej formy dotazníka sme získali údaje od 97 respondentov (z toho 42 osôb do 18 r., 55 osôb vo veku 18+). Všetky vyplnené dotazníky za RÚVZ Košice (v počte 97) boli následne zadané cez online formulár na stránke ÚVZ SR a zároveň, na základe e-mailovej požiadavky zo dňa 12. 04. 2023, boli poslané klasickou poštou 17. 04. 2023 na ÚVZ SR.

Výchovno-vzdelávacie aktivity zamerané na hygienu a environmentálnu výchovu, mimo významných termínov, konali sa na týchto miestach:

- ZŠ Ľ. Podjavorinskej 1, MČ Košice-Luník 9, Košice, na tému „*Choroby z nečistoty*“, 27. 01. 2023 – 4x výklad s besedou a premietnutím DVD, pre 114 žiakov 1. – 3. roč.; tamtiež 30. 01. 2023 – 2x výklad s besedou a s DVD filmom, pre 65 žiakov 3. – 4. roč.; tamtiež 03. 02. 2023 – 3x výklad s besedou, pre 49 žiakov 5. roč.; tamtiež 10. 02. 2023 – 2x výklad s besedou a DVD, pre 57 žiakov 6. roč. (všetci zo sociálne znevýhodneného prostredia);
- Súkromná MŠ Ľ. Podjavorinskej 1, Košice, na tému „*Choroby z nečistoty*“, 10. 02. 2023 – 1x výklad s besedou, pre 5 detí (zo sociálne znevýhodneného prostredia);
- MŠ Hrebendova 5, Košice, na tému „*Choroby z nečistoty*“, 10. 02. 2023 – 2x výklad s besedou, pre 40 detí (zo sociálne znevýhodneného prostredia);
- Stredná priemyselná škola stavebná a geodetická, Lermontovova 1, Košice, na tému „*Človek a parazity*“, 17. 02. 2023 – 1x výklad s besedou, pre 24 študentov 1. roč.;

- MŠ Hviezdoslavova 17, Moldava nad Bodvou, okres Košice-okolie, na tému „Čistota pol života“, 22. 05. 2023 – 2x výklad s besedou, pre 33 detí 3 – 6 ročných;
- ZŠ Boliarov 50, okres Košice-okolie, na tému „Životné prostredie a dopady fajčenia“, 29. 05. 2023 – 3x výklad s besedou, pre 56 žiakov 1. – 4. roč.

Každoročne na základe spolupráce s Magistrátom mesta Košice predkladáme písomný podklad pre zápis do **Kroniky mesta Košice** (stručnú charakteristiku činnosti RÚVZ Košice, zaznamenané zmeny, výsledky, ktorými sme sa podieľali na rozvoji mesta Košice za uplynulý rok). Materiál so sprievodným listom bol v zmysle požiadavky magistrátu (zo dňa 08. 02. 2023, s doručením na RÚVZ Košice 06. 03. 2023) elektronicky zaslaný 28. apríla 2023.

Viacročne sa spolupracuje s ÚPSVaR Košice v problematike prevencie násilia páchaného na deťoch – v súvislosti s realizáciou cieľov **Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím** a **Národného projektu Podpora ochrany detí pred násilím** (formou pracovných a koordinačných stretnutí, vzdelávania a preventívnych aktivít). Účasť na odborných podujatiach v danom smere uvádza **bod 9.3**. V nadväznosti na zameranie národnej stratégie a projektu, realizujeme edukačné aktivity na prevenciu kyberšikany, prevenciu nelátkových závislostí a súvisiace témy (v spolupráci so školami, ÚPSVaR Košice, KR PZ Košice), napr. **bod 9.6 – A.3** (Tabak, alkohol, drogy).

Oblasť B. Preventívne opatrenia zamerané na prevenciu výskytu infekčných ochorení

1. Zvýšenie povedomia o význame očkovania na vybrané ochorenia

V súvislosti s danou oblasťou, nami uskutočnené zdravotno-výchovné aktivity boli zamerané hlavne na zvyšovanie informovanosti mladej generácie ohľadom prevencie sexuálne prenosných nákaz, infekcie HIV/AIDS, ochorení preventabilných očkovaním, významu očkovania a v neposlednom rade na zmenu ich postojov a správania v možných rizikových situáciách (pozri **body 6.7** i **6.1/6.2/6.8**).

Do roku 2020 sme sa na prevencii infekcie HIV/AIDS podieľali realizáciou aktivít v súlade s vybranými úlohami *Národného programu prevencie HIV/AIDS v Slovenskej republike na roky 2017 – 2020* (ďalej len *NPP HIV/AIDS v SR*), t. j. bodu 5. *Aktivity na zabezpečenie plnenia úloh NPP HIV/AIDS – bodu 5.1. Preventívne aktivity – Aktivity č. 1, 2, 3, 4, 5 a doplnkovo 15.*

Medziodborová úloha *Programov a projektov ÚVZ v SR na rok 2023 a ďalšie roky* pod č. **6.7 Prevencia HIV/AIDS**, t. j. preventívno-edukačné programy/aktivity rôzneho charakteru pre mládež, nadväzuje na zmienený NPP HIV/AIDS v SR a participujú na nej pracovníci odborov epidemiológie, podpory zdravia a výchovy k zdraviu, hygieny detí a mládeže a lekárskej mikrobiológie.

Nižšie uvádzame prehľad zdravotno-preventívnych aktivít v oblasti nešpecifickej a špecifickej primárnej prevencie v tomto smere:

Edukačné aktivity realizované na školách (**tab.**) mali charakter teoretického výkladu s besedou, resp. panelovej diskusie k stanoveným tematickým blokom a boli zamerané na témy, ako *Dospievanie; Výchova k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu; Prevencia sexuálne prenosných nákaz vrátane infekcie HIV/AIDS; Význam Poradne prevencie HIV/AIDS* (dve posledne menované témy s určením pre starších žiakov ZŠ, študentov SŠ/VŠ, dospelé osoby z radov verejnosti, profesijných skupín a i.). Na základných školách boli aktivity organizované zväčša osobitne pre chlapcov a dievčatá. Predmetná problematika bola zakomponovaná i do širšieho tematického rámca – *Zdravý spôsob života a prevencia drogových závislostí; Ochorenia preventabilné očkovaním: význam očkovania* a i.

V roku 2023 bolo celkom vykonaných **65 edukačných aktivít** (z toho 36 na ZŠ, 25 na SŠ a ŠI, 4 na VŠ). **Intervenovaných** bolo **spolu 1322 osôb (873 žiakov z 15 ZŠ; 427 študentov z 8 SŠ a 1 ŠI; 22 študentov z 1 VŠ)**, pozri **tab.**

Tab.

Prehľad realizovaných edukačných aktivít k problematike sexuálneho, reprodukčného zdravia a súvisiacich tém na školách v územnej pôsobnosti RÚVZ Košice v roku 2023

P. č.	Dátum	Inštitúcia	Ročník/počet edukovaných	Počet edukačných aktivít
1.	24. 01. 2023	Obchodná akadémia, Watsonova 61, Košice	žiaci 2. roč./62	2
2.	16. 02. 2023	ZŠ L. Fullu, Maurerova 21, Košice	žiaci 4. roč./60	3
3.	20. 02. 2023	ZŠ Tomášikova 31, Košice	žiaci 7. roč./33	2
	20. 04. 2023		žiaci 9. roč./48	2
	05. 12. 2023		žiaci 8. roč./32	2
4.	22. 02. 2023	Špeciálna ZŠ, Odborárska 2, Košice	žiaci 7. – 9. roč./25	2
	13. 12. 2023		žiaci 2. stupňa/25	1
5.	23. 02. 2023	ZŠ M. Lechkého, Lechkého 4, Košice	žiaci 9. roč./65	1
6.	16. 03. 2023	Lekárska fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach, Trieda SNP 1, Košice	študenti 1. roč. Bc. st., študijný odb. VZ/13	2
	29. 11. 2023		študenti 1. roč. Mgr. st., študijný odb. VZ/9	2
7.	24. 03. 2023	ZŠ E. Podjavorinskej 1, Košice	žiaci 9. roč./57	2
8.	19. 04. 2023	ZŠ Hroncova 23, Košice	žiaci 4. roč./62	4
9.	17. 04. 2023	SOŠ pedagogická sv. Cyrila a Metoda, Južná trieda 48, Košice	žiaci 3. roč./25	1
10.	03. 05. 2023	Spojená škola, Opatovská cesta 101, Košice	žiaci 2. stupňa/36 študenti SŠ/27	4
11.	12. 05. 2023	ZŠ Hlavná 165, Valaliky, okres Košice-okolie	žiaci 9. roč./130	2
12.	17. 05. 2023	SOŠ železničná, Palackého 14, Košice	študenti 1. a 2. roč./40	3
13.	23. 05. 2023	Súkromná SOŠ ekonomická Košická akadémia, Tajovského 15, Košice	študenti 2. roč./30	4
14.	30. 05. 2023	Stredná športová škola, Trieda SNP 104, Košice	študenti 1. roč./34	1
	01. 06. 2023		študenti 3. roč./38	1
15.	02. 06. 2023	SZŠ Moyzesova 17, Košice	študenti 2. roč./40	4
	06. 06. 2023		študenti 2. roč./47	4
16.	08. 06. 2023	Súkromná ZŠ Didacticus, Palackého 14, Košice	žiaci 7. roč./26	2
17.	21. 06. 2023	ZŠ Krosnianska 4, Košice	žiaci 4. roč./60	3
18.	28. 09. 2023	ZŠ Ruskov, okres Košice-okolie	žiaci 4. roč./40	1
19.	16. 10. 2023	ZŠ s MŠ Školská 16, Turňa nad Bodvou, okres Košice-okolie	žiaci 9. roč./10	1
20.	24. 10. 2023	Školský internát pri SPŠE, Komenského 42, Košice	študenti/24	1
21.	03. 11. 2023	Súkromná ZŠ Galaktická 9, Košice	žiaci 5. – 7. roč./40	1
22.	24. 11. 2023	ZŠ Belehradská 21, Košice	žiaci 7. – 9. roč. /43	4
	08. 12. 2023		žiaci 8. – 9. roč./69	
23.	01. 12. 2023	Gymnázium Park mládeže 5, Košice	študenti (vekovo zmiešaná skupina)/60	2
24.	04. 12. 2023	Špeciálna ZŠ Inžinierska 24, Košice	žiaci 2. stupňa/12	1
SPOLU		1322 osôb (z toho 873 žiakov z 15 ZŠ; 427 študentov z 8 SŠ a 1		65

U sociálne znevýhodnených skupín detí a mládeže väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít bola širšie tematicky ladená. Edukácia bola orientovaná na témy, ako *Zdravý spôsob života; Prevencia drogových závislostí* (u niektorých skupín s využitím výučbových pomôcok, ako napr. DVD, drogový kufor, okuliare simulujúce opitosť), *Sexuálne a reprodukčné zdravie vrátane primárnej prevencie infekcie HIV/AIDS; Význam očkovania* (s určením pre starších žiakov a dospelé osoby).

Aktivity tohto zamerania boli realizované aj u dospelaj populácii cez organizácie neziskového sektora a v zariadeniach sociálnych služieb (spolu pre 11 subjektov), Intervenovaných bolo 246 osôb.

Svetový deň AIDS – 1. december (vyhlásený SZO v roku 1988) bol v roku 2023 zameraný na tému „*Nechajme komunity viesť*“. HIV stále zostáva globálnou zdravotnou krízou. SZO (WHO) vyzýva svetových lídrov a všetkých občanov, aby riešili nerovnosti, ktoré brzdia pokrok v ukončení AIDS, aby sa zrovnoprávnil prístup k základným službám najmä pre deti, pre kľúčové populácie a ich partnerov.

V rámci propagácie témy bolo informovanie širokej verejnosti zabezpečené cez uverejnený titul na webovom sídle RÚVZ Košice „*Európsky týždeň testovania 2023: Otestujte sa na HIV*“ – odkaz s presmerovaním na stránku ÚVZ SR (nov. 2023).

Školskej populácii bol významný termín daný do pozornosti prostredníctvom edukačných aktivít, ktoré boli najmä širšie tematicky ladené, resp. tematicky prierezové, zahrňujúc aj zameranie na „*Prevenciu infekcie HIV/AIDS*“; „*Výchovu k zodpovednému partnerstvu, manželstvu, rodičovstvu*“; „*Prevenciu pohlavne prenosných infekcií*“. Prehľad navštívených škôl a počet edukovaných (v novembri-decembri 2023) dokumentuje vyššie uvedená tabuľka.

V rámci **masmediálneho vplyvu** sú informácie (príp. s fotodokumentáciou) o uskutočnených aktivitách, o problematike prevencie infekcie HIV/AIDS a súvisiacich témach uverejňované priebežne na webových sídlach a facebookových stránkach spolupracujúcich subjektov (najmä škôl), nevynímajúc webové sídlo RÚVZ Košice.

Stručný popis Poradne prevencie HIV/AIDS pri RÚVZ Košice je na stránke úradu umiestnený permanentne (v priečinku Servis – Poradne zdravia).

V Poradni prevencie HIV/AIDS v roku 2023 bolo pracovníkmi Odboru lekárskej mikrobiológie vyšetrených 109 vzoriek na anti-HIV protilátky, z toho 2 boli pozitívne. Vykonaných bolo 106 odberov krvi, z toho 99 od anonymných žiadateľov o vyšetrenie, 5 na vlastnú žiadosť, 2 za účelom cesty do zahraničia. Tri vzorky boli vyšetrené z inej poradne. U všetkých bolo zároveň vykonané predtestové a potestové poradenstvo.

Odborné konzultácie pre záujemcov z radov verejnosti sa poskytujú v pracovných dňoch (8:00 – 9:30 h) na RÚVZ Košice (detašovanom pracovisku), Senný trh 4, Košice, na Odbore lekárskej mikrobiológie (osobne, telefonicky na linke 055/6221813 alebo cez e-mailovú adresu <aids@ruvzke.sk>). Stručný popis poradne je na stránke úradu umiestnený permanentne (v priečinku Servis – Poradne zdravia).

V súvislosti s **Európskym imunizačným týždňom (23. – 29. apríl 2023)** – so stálym sloganom „*Prevent, protect, immunize*“ (angl. „*Predchádzať, chrániť, očkovať*“) bol organizovaný **18. ročník kampane** Regionálneho úradu SZO pre Európu, pre zvýšenie povedomia o dôležitosti očkovania ako najjednoduchšej, bezpečnej a efektívnej forme prevencie prenosných ochorení. Tento ročník v znamení hesla „*Dobehňime zabudnuté očkovanie*“ ideovo nadväzoval na predošlé ročníky so zameraním na opatrenia, ktoré je potrebné prijať, aby bola zabezpečená primeraná ochrana pred výskytom a šírením závažných infekčných nákaz v európskom regióne.

V oblasti propagácie kampane, realizované boli zdravotno-výchovné aktivity pre uzavreté kolektívy (žiaci ZŠ, študenti SŠ a VŠ/LF, klienti ZSS) a širokú verejnosť

(komunitné centrá/MRK); pre bežnú populáciu, skupinu zdravotne znevýhodnených osôb a obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít. V čase od 20. 03. 2023 do 12. 05. 2023 bolo uskutočnených celkovo 28 aktivít, z toho 20 v ZŠ, 4 v SŠ, 2 pre VŠ, 1 v ZSS, 1 v KC. Edukovaných bolo spolu 533 osôb, z toho 400 žiakov ZŠ, 79 študentov SŠ, 23 študentov VŠ, 15 klientov v ZSS, 16 osôb v KC. Spolupracujúcich subjektov v rámci vykonaných aktivít bolo 9, z toho 4 ZŠ, 2 SŠ, 1 VŠ, 1 KC a 1 ZSS.

V oblasti významu očkovania proti chrípke, pneumokokovým invazívnym ochoreniam, COVID-19 a plnenia *Národného programu aktívneho starnutia na roky 2021 – 2030 (opatrenia č. 2)*, s určením pre cieľovú skupinu seniorov, vykonali sme edukačné aktivity zamerané na prevenciu chrípky, pneumokokových invazívnych ochorení, COVID-19 a na zvýšenie povedomia o týchto ochoreniach. V rámci aktivít boli využívané tematické výučbové prezentácie a pri niektorých podujatiach aj informačné letáky. Preventívne aktivity sa začali realizovať 02. 10. 2023 a pokračovať budú aj v roku 2024, pozri nižšie uvedený tabuľkový prehľad.

Prehľad edukačných aktivít na prevenciu infekčných ochorení u seniorov		
Aktivita	Miesto konania	Dátum, čas konania
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Komunitné centrum Mesta Košice, MČ Košice-Luník IX, Košice	02. 10. 2023, 06. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 4 osoby v kategórii do 59 rokov
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	pre Integračné centrum, Košice (miesto konania RÚVZ Košice)	03. 10. 2023, 07. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 1 osoba v kategórii do 59 rokov, 9 osôb v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	pre Gréckokatolícku eparchiálnu charitu, Košice (miesto konania RÚVZ Košice)	10. 10. 2023, 12. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 5 osôb v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 9 osôb v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Komunitné centrum Moldava nad Bodvou, časť Budulov	13. 10. 2023, 09. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 1 osoba v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	ZŠ Turňa nad Bodvou	16. 10. 2023, 20. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 1 osoba v kategórii do 59 rokov
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Komunitné centrum SČK, územný spolok Košice-okolie, Garbiarska 16, Košice	18. 10. 2023, 19. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 3 osoby v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 1 osoba v kategórii 65+
1x výklad s besedou na tému „Očkovanie, imunitný systém, vírusové ochorenia“	Zariadenie pre seniorov a špecializované zariadenie Jeseň, Alvinczyho 2B, Košice	24. 10. 2023; začiatok o 9:30 h Cieľová skupina: seniori v celkovom počte 16 osôb, všetci v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Komunitné centrum Veľká Ida	27. 10. 2023, 23. 10. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 5 osôb v kategórii do 59 rokov, 1 osoba v kategórii 60 – 64 rokov
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Gréckokatolícka eparchia, Košice	07. 11. 2023, 08. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 2 osoby v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 3 osoby v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Kancelária TSP Drienovec	10. 11. 2023, 16. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 4 osoby v kategórii do 59 rokov, 1 osoba v kategórii 60 – 64 rokov

očkovanie“		
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	pre Komunitné centrum SČK, územný spolok Košice-okolie (miesto konania RÚVZ Košice)	09. 11. 2023, 11. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 2 osoby v kategórii do 59 rokov, 4 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 5 osôb v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	pre Integračné centrum (miesto konania RÚVZ Košice)	06. 11. 2023, 11. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 7 osôb v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 4 osoby v kategórii 65+
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	Gréckokatolícka eparchia, Košice	14. 11. 2023, 15. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 1 osoba v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov
2x výklad s besedou na tému „Infekčné ochorenia, imunitný systém a očkovanie“	pre Integračné centrum (miesto konania RÚVZ Košice),	14. 11. 2023 17. 11. 2023; Cieľová skupina: znevýhodnená populácia, 3 osoby v kategórii do 59 rokov, 3 osoby v kategórii 60 – 64 rokov, 4 osoby v kategórii 65+

RÚVZ Košice v roku 2023 realizoval projekt pod názvom „*Prevention and diagnosis of selected infectious diseases among refugees from Ukraine and other vulnerable groups in Slovakia*“, v prepojení na Kanceláriu WHO na Slovensku a ÚVZ SR. Súčasťou predmetného projektu bol čiastkový zámer 1 „*Primary prevention of selected infectious diseases and lifestyle risk factors among displaced persons from Ukraine*“, ktorý plnil Odbor podpory zdravia a výchovy k zdraviu pri RÚVZ Košice. Projektová úloha 1 bola krátkodobá, intervenčne ladená a obsahovala aktivity tematicky zamerané na primárnu prevenciu vybraných infekčných ochorení a rizikových faktorov spôsobu života u odídencom z Ukrajiny a u iných zraniteľných skupín (členov marginalizovaných rómskych komunít) v spádovej oblasti RÚVZ Košice.

Zdravotno-výchovné aktivity po metodickej stránke pozostávali z prístupov, ako informačno-propagačná činnosť (distribúcia dvoch tematických súborov letákov, dostupných aj v elektronickej podobe), skupinová edukácia (prednášky s diskusiou na päť nadväzujúcich tém), individuálne poradenstvo s vyšetrením nalačno (ohľadom rizikových faktorov spôsobu života) poskytované poradcami Poradenského centra ochrany a podpory zdravia (pre odídencom z Ukrajiny v bilingválnej forme SK/UA). Aktivity boli organizované pre menšie skupiny (cca po 20 účastníkov) a každá bola intervenovaná opakovane (t. j. v dvoch dňoch/sedeniach cca po 2 – 3 h).

Úloha sa nachádza v štádiu vyhodnocovania.

V rámci spolupráce s médiami, poskytnutý bol príspevok (E. Schnitzerovej) na tému „*Výskyt komárov na Slovensku počas tohto leta*“ pre Rádio Košice (odvysielaný 21. 07. 2023, v relácii Správy o 7:00).

V problematike prevencie infekčných ochorení, zúčastnili sme sa viacerých **odborných, vzdelávacích podujatí**, menovať môžeme napríklad:

- webinár na tému „*Očkovanie proti COVID-19 a iným respiračným ochoreniam – Očkovanie (nielen) v špeciálnych situáciách (7. časť) – kontinuálne vzdelávanie v očkovaní*“ (15. 03. 2023). Hlavný organizátor: A-medi management Bratislava; odb. garanti: JLF UK a UN Martin;
- webinár na tému „*Asia-Europe Foundation (ASEF) WHO and PHA-SR*“ (10. 05. 2023). Organizátori: ÚVZ SR v spolupráci s Kanceláriou WHO v SR;
- webinár venovaný osobitnému stretnutiu expertnej hodnotiacej misie WHO pre NHIS v SR so zástupcami ÚVZ SR a RÚVZ v SR „*Introduction of team; mission goals;*

expected outcomes; review of data flows and data usage“ (06. 06. 2023). Organizátori: ÚVZ SR a WHO;

- webinár na tému „*Očkovanie proti COVID-19 a iným respiračným ochoreniam – Očkovanie (nielen) v špeciálnych situáciách (8. časť) – kontinuálne vzdelávanie v očkovaní“* (13. 06. 2023). Hlavný organizátor: A-medi management Bratislava; odb. garanti: JLF UK a UN Martin;
- webinár WHO v rámci projektov RCCE na tému „*Krízová komunikácia a komunikácia vo vzťahu ku komunitám v regiónoch“* (27. 07. 2023). Organizátori: WHO EURO v spolupráci s ÚVZ SR. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Primárna prevencia vybraných infekčných ochorení a rizikových faktorov spôsobu života u odídencom z Ukrajiny/Primary prevention of selected infectious diseases and lifestyle risk factors among displaced persons from Ukraine*;
- WHO kick-off meeting s RÚVZ v SR (02. 08. 2023). Organizátori: WHO EURO v spolupráci s ÚVZ SR. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Primárna prevencia vybraných infekčných ochorení a rizikových faktorov spôsobu života u odídencom z Ukrajiny/Primary prevention of selected infectious diseases and lifestyle risk factors among displaced persons from Ukraine*;
- pracovné stretnutie zástupcov neziskových organizácií so sídlom v meste Košice, podieľajúcich sa na pomoci odídencom z Ukrajiny (Okresný úrad Košice, 13. 09. 2023). Organizátor: OÚ Košice. Aktívna účasť s príspevkom: Schnitzerová, E. *Projekt RÚVZ Košice s finančnou podporou WHO, s určením pre odídencom z Ukrajiny*.

9.7 Národný akčný plán pre podporu pohybovej aktivity na roky 2022 – 2030

Pripravovaný Národný akčný plán pre podporu pohybovej aktivity na roky 2024 – 2030 (skr. NAPPPA) nadväzuje na NAPPPA na roky 2017 – 2020, ktorý bol schválený vládou Slovenskej republiky uznesením č. 218 z 03. 05. 2017. Hlavným zámerom NAPPPA je zlepšenie úrovne verejného zdravia podporou pohybovej aktivity a znižovanie ovplyvniteľných rizikových faktorov súvisiacich s nedostatočnou pohybovou aktivitou.

K problematikám NAPPPA a NAPPO bolo pre členov pracovnej skupiny „*Pohybová aktivita, prevencia nadváhy a obezity“*, zriadenej zo strany ÚVZ SR, s pôsobnosťou pre SR, organizované zasadnutie dňa 26. 10. 2023 v RÚVZ Trenčín, kde sme brali účasť. Organizátorom bol ÚVZ SR, Odbor PZaVkJ. Podrobnejšia zmienka o aktivitách realizovaných v roku 2023, korešpondujúcich so zameraním akčného plánu, sa nachádza v **bodoch č. 9.2, 9.4 a 9.6**.

9.8 Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov na roky 2023 – 2030

Národný akčný plán na kontrolu tabaku a súvisiacich výrobkov (schválený vládou SR uznesením č. 764 zo 07. 12. 2022) tematicky vychádza z Národného programu kontroly tabaku (prijatého vládou SR uznesením č. 398 z 02. 05. 2007), z dvoch predošlých národných akčných plánov na kontrolu tabaku (vytýčených na roky 2009 – 2010 a 2012 – 2014) a z odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO).

O preventívnych aktivitách vykonaných v roku 2023 pojednáva najmä **bod 9.6 – A.3**.

9.9 Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030

Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030 (schválená vládou SR uznesením č. 619/2021 zo dňa 27. 10. 2021) je základným strategickým dokumentom SR v oblasti protidrogovej politiky. Je v poradí 6. nadrezortným materiálom pre oblasť protidrogovej politiky SR (v roku 1995 boli položené základy národnej protidrogovej politiky, ktoré sa rozvíjajú, aktualizujú). Aktuálny dokument nadväzuje na NPS SR na obdobie rokov 2013 – 2020 (schválenú uznesením vlády SR č. 380/2013). Plnenie stratégie bude zabezpečené prostredníctvom Akčného plánu realizácie NPS SR na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030.

V súlade s predmetnou stratégiou v oblasti zníženia dopytu po drogách a priority zameranej na preventívne programy, naša účasť spočíva v priebežnom zabezpečení a realizácii aktivít formou výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti zdravého životného štýlu, v oblasti prevencie závislostí od legálnych a nelegálnych návykových látok (alkohol, tabak, iné drogy) a v problematike nelátkových závislostí. Prehľad uskutočnených preventívnych aktivít uvádza **bod 9.6 – A.3.**